

Zo zbierok Vojenského historického múzea v Piešťanoch - vrtuľník Mi - 1

MESAČNÍK MINISTERSTVA OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

ČÍSLO 2 / FEBRUÁR 2012

Záchrana z neba

Tichý plač v Hejcoch

/ mjr. Milan VANGA

Lukáš MILAN
šéfredaktor

Ozbrojené sily sú na konci so silami. Nepriamo to pripustil samotný náčelník generálneho štábu, keď konštatoval, že slovenská armáda zaostáva za štandardmi NATO a aj v porovnaní so susedmi. Modernizácia na bode nula a vyhladky sú mrazivé ako sibírska zima v ruskom filme. Náčelník v podstate volá o pomoc.

Aktuálnou politickou situáciou stratili vojaci drahocenný čas na zmenu k lepšiemu. Trpezlivosť so súčasným stavom zostala iba zopár mohykánom. Väčšina už rezignovala. Je len otázkou času, kedy nekonečná improvizácia, keď tí nešťastní vojaci úplne dole zachraňujú česť ozbrojených síl, prestane fungovať. Šťastie nebude trvať večne. Nakoniec niečo veľké praskne a vinník sa určite nenájde. To naozaj ozbrojené sily a vojaci potrebujú, aby ich zodpovední konečne začali brať vážne?

Prezident a hlavný veliteľ ozbrojených síl Ivan Gašparovič navrhol na veliteľskom zhromaždení aj riešenie. Podľa neho je na mieste ministra obrany vhodnejší vojak, lebo všetci doterajší ministri – civilní – sa iba usilovali rozpredať armádu.

Zaujímavá myšlienka, ale má háčik. Podľa zákona ministerstvo obrany riadi, buduje (áno, znie to čudne) a kontroluje ozbrojené sily. Ako vojak bude kontrolovať svojich kamarátov v uniforme, je preto minimálne otáznne.

Po ďalšie: Alfou a omegou každého vojaka je služba vlasti a chrániť ju. Všetci ministri na Slovensku, vrátane ministra obrany, sú vyberaní najmä po politickej línii. Zo slovenskej historickej skúsenosti však nie všetci v politike svojej vlasti naozaj slúžia.

A po tretie: Vo väčšine demokratických krajín sa ministrom v uniforme vyhýbajú, a to práve pre civilnú kontrolu ozbrojených síl. Vojak ako minister obrany je bežná vec iba v menej demokratických krajinách.

Preto predstava, že by ministrom obrany na Slovensku bol aktívny vojak, je skôr utopická.

Ako povedal francúzsky premiér zo začiatku 20. storočia Georges Clemenceau: „Vojna je veľmi dôležitá vec, aby sa ponechala na generálov.“

Prezident má pre kompetentných, ako zlepšiť stav ozbrojených síl, aj druhú radu: „Rozpočet rezortu obrany sa nemôže stať akýmsi záložným rozpočtom, ktorý musí prispievať na rozpočty iných rezortov.“

Svätá pravda. Tu sa nedá s hlavným veliteľom ozbrojených síl nesúhlasiť. Najväčší historický prepád armádneho rozpočtu však zažil rezort obrany v roku 2009, keď už z okresného a schváleného rozpočtu na príkaz odtiekli ďalšie milióny eur napríklad na sociálne programy. Áno, aj ozbrojené sily si zaslúžia istoty, no odporúčania z prezidentského paláca prichádzajú až v roku 2012...

Azda si teda nová vláda zoberie slová prezidenta k srdcu a ozbrojené sily čaká lepšia budúcnosť s funkčným Mokysom, tankovým práporom, vojakom 21. storočia, perfektnými člmi, unikátne zabezpečenými počítačmi, skvelými vysielacami a perfektnými strednými terénnymi autami pre piaty pluk zo Žiliny.

Lukáš Milan

Z obsahu

Vzdušní
záchranári

str. 6 - 9

Afganský
zápisník

str. 12 - 13

Génová
banka

str. 24 - 25

4-5	Krátko z rezortu	18	Medaily si viac zaslúži moja žena	30	Nesmrtiace zbrane	37	Vojenský šport
6-9	Vzdušní záchranári v akcii	19	TECHNIKA – krátko	31	Súmrak J-7 v Číne	38-39	Elektronické aukcie ušetrili milióny
10-11	Rozhovor s doc. Ing. Pavlom Nečasom, PhD.	20-23	Protitankové zbrane	32	TECHNIKA-krátko	40-41	Pre statočnosť prišli o uniformu
12-13	Afganský zápisník	24-25	V Liptove dajú každému vojakovi meno	33	Modré prilby na Koliňanskom vrchu	42-43	Krízový manažment
14-15	Ako v Afganistane ušetrí milión	26	Šikovný Zajac	34	V Afganistane treba mať aj šťastie	44-46	servis • typy • rady
16-17	Pomoc pre Afgancov	27	Plukovník Július Trnka	35	Emócie drží na uzde	47	Tretí stroj série Su-35S vo vzduchu
		28 - 29	Japonsko si vybralo F-35	36	O GPS a ukradnutom lietadle		

Mesačník Ministerstva obrany SR
Založený v Clevelande (USA) 1914
Obnovený v Bratislave v roku 1993
Ročník XX, č. 2/2012
Redakčná uzávierka 1. 2. 2012
Do výroby zadané 7. 2. 2012

Vydavateľ:
Ministerstvo obrany SR
Kommunikačný a tlačový odbor

Šéfredaktor:
Mgr. Lukáš MILAN
tel.: 0960 312 950, 0903 824 491
e-mail: lukas.milan@mod.gov.sk

Zástupca šéfredaktora:
PhDr. Pavol VITKO
tel.: 0960 313 072, 0903 820 847
e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk

Redaktor:
Jozef ZIAK, plukovník v zálohe
tel.: 0960 338 352, 0903 820 194
e-mail: jozef.ziak@mil.sk

Veďúca vydania a jazyková úprava:
Ing. Eleonora BUJACKOVÁ
tel.: 0960 313 054
e-mail: eleonora.bujackova@mod.gov.sk

Fotograf:
Mgr. Ivan KELEMENT
tel.: 0903 820 698

Tajomníčka redakcie:
Bc. Milena SLEZÁKOVÁ
tel.: 0960 312 984, fax: 0960 312 520
e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk

Grafická úprava:
kapitán Ing. Otakar HRABÁK
Ivana MIŠKOLCIOVÁ
Lydia SEVČIKOVÁ
5. kartoreprodukčná základňa Nemšová

Adresa redakcie:
Mesačník OBRANA
Kommunikačný odbor MO SR
Kutuzovova 8
832 47 Bratislava
e-mail: obrana@mod.gov.sk
www.mosr.sk / obrana

Tlač:
5. kartoreprodukčná základňa Nemšová

Na titulnej strane
foto Jozef ZIAK

© Ministerstvo obrany SR
EČ 41208, ISSN 1336-1910

/ Danka **CAPÁKOVÁ**/ foto Ivan **KELEMENT**

Minulý rok bol jeden z najnáročnejších

Rok 2011 bol pre slovenské ozbrojené sily náročný. Vystupňovali sa dôsledky hlbkej hospodárskej krízy, ako aj dlhodobého poddimenzovania zdrojov v rezorte obrany. Na kritickú úroveň poklesol aj rozpočet. Na Veliteľskom zhromaždení náčelníka GŠ Ozbrojených síl SR 31. januára to uviedla predsedníčka vlády SR Ivetta Radičová, poverená nariadením ministerstva obrany. „Dlhoročné problémy sa nedajú vyriešiť zo dňa na deň,“ zdôraznila. Šéfka rezortu obrany vyzdvihla aj účasť slovenských vojakov v operáciách medzinárodného krízového manažmentu, ako aj ich pomoc domácim obyvateľom pri povodniach, lesných požiaroch, živelných katastrofách, či hľadani nezvestných osôb. Osobitne vyzdvihla najmä podporu vojakov pri potravinovej pomoci obyvateľom. „Chcem oceniť rozhodnosť, odvahu, ale hlavne ľudský prístup k občanom,“ zdôraznila. Náčelník generálneho štábu Ozbrojených síl SR generálmajor Peter Vojtek pripomenul, že ozbrojeným silám prideliť z rozpočtu málo peňazí, čo znamenalo fungovanie v krízovom režime.

Na vyhodnotení výcvikového roka sa zúčastnil aj hlavný veliteľ ozbrojených síl prezident SR Ivan Gašparovič. Vyjadril polutovanie nad tým, že viacero úloh sa v slovenskej armáde plnilo iba s obmedzeniami. Zároveň zdôraznil, že rezort obrany nemôže fungovať bez konzultácie s prezidentom.

/ red

/ foto Ivan **KELEMENT**

Sprísnili pravidlá

Príslušníci Vojenského obranného spravodajstva (VOS) budú môcť využívať informačno-technické prostriedky (ITP), teda aj odpočúvanie, len s predbežným súhlasom ministra obrany. „Nemôže sa stať, že by minister, ktorý má plnú zodpovednosť za spravodajské služby, nemal predbežnú informáciu o nasadení týchto nástrojov,“ zdôvodnila zmenu 16. januára na tlačovej konferencii premiérka Ivetta Radičová (SDKÚ-DS) poverená vedením rezortu obrany. Pre kauzu už zbavili mlčanlivosti 40 bývalých a terajších príslušníkov SIS. Zmenou majú prejsť aj ďalšie postupy práce príslušníkov VOS. Sprísnia sa podmienky prístupu zamestnancov k prostriedkom ITP, ako aj pravidlá ich pohybu v priestoroch VOS. Bola zriadená vnútorná inšpekcia v rámci obranného spravodajstva s cieľom zabezpečiť dohľad nad dodržiavaním zákonov. Táto inšpekcia bude mať na starosti spoluprácu VOS s orgánmi činnými v trestnom konaní. Tajná služba rezortu obrany sa dostala do pozornosti médií po tom, ako pre údajné odpočúvanie novinárov denníka Pravda a šéfa TA3 Michala Gučíka musel ministerský post opustiť Ľubomír Galko. Na čele silového rezortu ho následne nahradila premiérka, ktorá nechala odvolať riaditeľa VOS Pavla Brychtu. Na stoličke ho nahradil Róbert Tibenský.

Nová obranná stratégia USA

/ red

/ foto Ivan **KELEMENT**

Napriek tomu, že nová strategická obranná smernica USA sa sústreďuje na oblasť Tichomorja, význam spolupráce s Európou ostáva aj naďalej rovnako vážny. Premiérku Ivetu Radičovú 16. januára o tom ubezpečil americký veľvyslanec na Slovensku Theodor Sedgwick, ktorý jej túto stratégiu bližšie predstavil. „Nie je podstatné, aká veľká je krajina, podstatné je, aké má postavenie v rámci NATO, ako si plní svoje záväzky, aký spoľahlivý je partner. SR spoľahlivý partner je a tak ako USA pristúpili k príprave nového strategického hodnotenia obrany a nových rozhodnutí i SR pripravuje takúto strategickú hodnotenie,“ podčiarkla premiérka. Približne hodinové rokovanie premiérky a amerického veľvyslancu sa sústreďovalo predovšetkým na udalosti v Líbii, Egypte a ďalších krajinách, ktoré sú v zájme záujmu oboch krajín. Na tlačovej konferencii sa otvorila aj téma politického napätia medzi USA a Iránom. „Treba použiť všetky prostriedky na to, aby k žiadnemu konfliktu a najmä otvorenému nedošlo,“ zdôraznila predsedníčka vlády.

Obnovili most cez rieku

/ mjr. Milan **VANGA**/ foto rtm. Martin **DRAGŮŇ**

Družstvo slovenských vojakov v misii pod zástavou OSN na Cypre zrekonštruovalo most na rieke Evrycha. Požiadali ich o to veliteľ sektoru 1 misie UNFICYP argentínsky podplukovník Carlos Ramón Aguilar. Most spája opustené dedinky Agios Georgios a Agios Nikolaos, nachádza sa na hlavnej patrolovacej trase príslušníkov operácie. Okrem toho, že most poslúži vojakom, môžu ho využívať aj miestni ľudia, ktorí sa v oblasti pohybujú. Slováci, ktorých viedol veliteľ družstva Martin Dragůň, museli najprv upraviť koryto rieky pomocou buldozéra. Pomocou ťažkej techniky potom vyčistili starý most od nánosu a rozobrali ho. Potom vojaci kompletne vymenili a uchytili drevenú mostovku, vybetónovali obidva mostné nájazdy. V operácii United Nations Peacekeeping Force in Cyprus má Slovensko v súčasnosti 159 vojakov. Cieľom misie je zabrániť obnoveniu bojov medzi cyperskými Grékmi a Turkami, zabezpečiť dodržiavanie prímeria medzi oboma stranami a prispieť k obnove a udržaniu práva a poriadku na ostrove. Hlavnou úlohou spoločnej jednotky je udržiavanie prímeria na čiarach zastavenia palby opozičných síl.

Televízia NATO o Slovákoch

/ Milan **VANGA**

Televízia Severoatlantickej aliance TV Channel vysiela od 17. 1. na svojom webe novú reportáž o slovenských vojakoch. Päťminútový príspevok sa zameriava na prácu slovenských špecialistov z jednotky EOD, ktorí pôsobili v Afganistane v rámci operácie ISAF na základni Kandahár. Američania v nej vyzdvihli pomoc Slovákov vo viac ako 60 zásahoch počas svojho polročného pôsobenia. Pri jednom z nich musel slovenský vojak pomáhať počas mierovej konferencie v Kandaháre. Nástražný výbušný systém bol vtedy uložený na jedinej ceste z mesta na letisko, pričom bol skrytý v úzkom odpadovom kanáli pod vozovkou. „Keďže tá dutina bola malá, nemohol som sa zmestiť dnu s výstrojom, pretože má masku, ktorá je naozaj obrovská,“ spomína šéf slovenského tímu EOD. Výbušninu tak nakoniec musel odstraňovať bez hornej časti ochranného kostýmu. Americký reportér Jeff Holden v reportáži zároveň spomína neustálu potrebu vojakov zdokonaľovať sa tréningom. Nastražené výbušniny a ich formy sa totiž neustále menia. Vojaci sa preto musia spoliehať aj na skúsenosti a informácie od svojich kolegov z iných kontingentov.

Zomrel najstarší slovenský generál

/ Jozef **ŽIAK**

V Dome smútku na trenčianskom cintoríne sa 16. januára rozlúčila vojenská i civilná verejnosť s najstarším slovenským generálom.

Generálmajor vo výslužbe Ján Samuel Strcula zomrel 11. januára necelých päť mesiacov pred dožitím sa 100 rokov. Narodil 4. mája 1912 vo Vyšnej Boci. Od roku 1936 do konca roku 1971 pôsobil v armáde. Zúčastnil sa bojov v druhej svetovej vojne. Za rezort obrany sa s generálom Strculom rozlúčil Náčelník Generálneho štábu OS SR generálmajor Peter Vojtek, za vojenských dôchodcov generálmajor v. v. Rudolf Tvaroška a za Slovenský zväz protifašistických bojovníkov plk. v. v. Tomáš Švec. Všetci vo svojich rozlúčkových príhovoroch zdôraznili lásku generála k armáde, vojenskej povinnosti, ale aj slobode a demokracii. Túto vlastnosť prejavil generál Strcula aj tým, keď sa v septembri 1944 z oblasti východného Slovenska, kde bol príslušníkom dvoch slovenských divízií, ktoré boli Nemcami odzbrojené, prebil sa na povstalecké územie a bojoval v SNP proti nemeckým vojskám. Generálmajor Peter Vojtek, ktorý bol ešte nedávno veliteľom trenčianskej posádky pripomenul, že generál Strcula sa aj napriek svojej vysokému veku živo zaujímal o ozbrojené sily a dianie v nich.

Vzdušní záchranári v akcii

/ Jozef ŽIAK

Letecká pátracia a záchranná služba (LPZS) poskytuje z priestoru prešovského vrtuľníkového krídla nepretržite (24 hodín denne) pomoc posádke a cestujúcim lietadla, ktoré sa ocitlo v stave núdze. Bez ohľadu na jeho štátnu a re-zortnú príslušnosť, ak sa nachádza vo vzdušnom priestore alebo na území Slovenskej republiky.

Zabezpečuje ju hotovostná osádka, ktorá sa vždy po 24 hodinách strieda. Inak to nie je ani v tento januárový deň. O šiestej hodine ráno prichádza na pracovisko kapitán vrtuľníka major Peter Bubelíny so svojimi kolegami. Nasleduje príprava dokumentácie, potrebných máp i prílieh.

Pomoc z hangára číslo jeden

Pred pol siedmou všetkých vyvezie auto do hangáru číslo 1. Sú tam rozmiestnené služobné miestnosti, v ktorých budú tráviť nasledujúce hodiny, a v prízemí hangáru sú aj vyčlenené vrtuľníky. O pol siedmej major Bubelíny preberá službu od predchádzajúcej zmeny. Informuje sa o tom, čo sa stalo v uplynulých 24 hodinách, preberá pridelenú dokumentáciu i priestory.

Palubný technik práporčík Juraj Olha odchádza dolu do hangáru a kontroluje vrtuľník. Stroj sa v zimnom období nachádza tam. Po kontrole zapojí ťažné zariadenie, technici otvoria dvere hangáru, zapoja ťahač Talet. Vrtuľník smeruje na pridelené stojisko, kde piloti urobia skúšku motora.

Ešte pred ňou čaká celá nastúpená zmena pri stroji. Major Bubelíny postupne preberá hlásenie od všetkých jej členov a zaujíma sa o ich pripravenosť na službu. Druhý pilot nadporučík Ján Derján, spomínaný palubný technik, záchranár rotný Karol Adamčík a zdravotník čatár Jozef Frimer si následne skontrolujú úplnosť svojho vybavenia. Aby mali v prípade zásahu všetko potrebné k dispozícii. Pilot si prezrel stroj a následne urobil motorovú skúšku. V jej priebehu preveril funkcie vrtuľníka a na krátko vzlietol nad plochu, aby vyskúšal manévrovacie schopnosti stroja. V tomto prípade vrtuľníka M-17 M.

Teraz našťastie prešovské letisko nepokrýva sneh, ale v zime je podľa majora Bubelínyho veľmi dôležité zbaviť stroj snehu, a najmä rôznych námraziok, ktoré by mohli spôsobovať nepríjemnosti a ohroziť bezpečnosť letu.

Najťažšie bolo nájsť mŕtvych kolegov

Po úspešnej motorovej skúške odchádza celá zmena do miestností, kde budú vyčkávať na signál. Dnes majú podľa majora Bubelínyho lietanie na Sliachi i v Kuchyni. Informuje sa o podrobnostiach, a najmä každú hodinu o aktuálnom stave počasia na Slovensku. Aby vedeli, keď sa niečo stane, či a ako sa tam majú možnosť dostať. Teraz je napríklad celá severná časť Slovenska ponorená v oblakoch. Teda na Sliach, či do oblasti Malaciek sa môžu dostať len južnou trasou. K dispozícii majú dva vrtuľníky (hlavný a záložný).

„Teraz v zime máme na tie stupne pohotovosti viac času ako v letnom období. V lete je jednotka, čo je najvyšší stupeň pohotovosti, do desiatich minút, dvojka do 20 minút a trojka do hodiny a v zime do 90 minút. Z dvojky do jednotky je to desať minút, z trojky do jednotky 50 minút v lete a 80 minút v zime. No a napokon z trojky do dvojky v lete 40 minút a teraz v zime 70 minút,“ spomína major Bubelíny. Patrí medzi skúsených pilotov prešovského vrtuľníkového krídla. Veliteľ roja má na svojom konte už úctyhodný nálet výše 2 300 hodín na vrtuľníkoch Mi-17, Mi-8 a Mi-2.

V leteckej pátracej a záchrannéj službe (LPZS) lieta už od roku 1995. Vtedy začínal ako druhý pilot. Ako prvý pilot pôsobí od roku 1998. Zásahov, najmä cvičných bolo veľa aj so vzletom a vyhľadávaním osôb. „Môj prvý skutočný ostrý zásah bol, keď sme vyhľadávali stratené ultraláhke lietadlo, napokon sa našlo až za hranicami v Poľsku, ale identifikovali sme ho prví. Najhorší bol však zásah v roku 2005, keď nám spadol vrtuľník pri Šarišských Michaľanoch. Vtedy sme ešte mali službu LPZS na letisku Sliach a leteli sme na miesto havárie. Bolo to veľmi nepríjemné a smutné, lebo išlo všetko o mojich kolegov, ktorých som dobre poznal,“ aj dnes s odstupom rokov sa na jeho tvári pri tých slovách objaví smútok. Vzápätí dodáva, že úspech každého zásahu závisí od dobrej súhry celej osádky vrtuľníka. Od toho, že každý vie, čo má robiť, sme už zohratí...

Telefón ukončil pohodu

Relatívnu pohodu náhle preruší o päť minút pred desiatou zvonenie telefónu. Je aktivovaná letecká pátracia a záchranná služba. Oba piloti sa spoločne s palubným technikom, záchranárom a zdravotníkom ponáhľajú k vrtuľníku. O desať minút neskôr stroj vzlieta.

Osádka vrtuľníka Mi-17 bola oboznámená o uvedení do stupňa pohotovosti číslo jeden, aby vyhľadala katapultovaného pilota stíhacieho lietadla. V prípade potreby mu poskytla prvú pomoc a následne zabezpečila jeho transport. Našťastie tentoraz išlo o simulovaný scenár nácviku LPZS. Po vzlete vrtuľníka robí problémy pri vizuálnom vyhľadávaní oblačnosť nad lesnatou oblasťou. Konečne bola v zalesnenom teréne vyhľadávacím kompasom zachytená poloha hľadanej osoby v blízkosti obce Chmelov. K pilotovi sa najskôr zranili záchranár rotný Karol Adamčík a zdravotník čatár Peter Frimer. Celú akciu zaisťuje v otvorených dverách vrtuľníka palubný technik práporčík Juraj Olha. On vlastne v tejto fáze letu predstavuje pre pilota jeho druhé oči, lebo pilot pod stroj nevidí a navádza pilota. Záchranár a zdravotník zistili, v akom stave je pilot a poskytli mu prvú pomoc...

O trištvrte na jedenást sa nácvik opakuje. Tentoraz vrtuľník Mi-17 pátra v katastri obce Záhradné. Aj napriek vizuálnemu kontaktu s hľadanou osobou nie je možné v priestore pristáť. Problémom sú terénne nerovnosti. Preto sa major Bubelíny rozhoduje, že k zranenému

mu pilotovi sa zasa najskôr pomocou lán spustí zdravotník a záchranár. Nájdeného pilota po prvotnom ošetrení uložia do záchranného vaku, ktorý im bol na vyžiadanie spustený z paluby vrtuľníka. Práporčík Olha otvára otvor v podlahe stroja a spúšťa lano. Rotný Karol Adamčík a čatár Jozef Frimer pripínajú záchranný vak so zraneným k lanu. Neskôr sa pripoja aj oni. Zranený pilot je transportovaný v podvese pod strojom na materskú základňu. Tam ich už čaká sanitka...

Pacient na lane pod vrtuľníkom

„Lietanie s lanom je tým zložitejšie a náročnejšie, čím je dlhšie. Najhoršie je v noci, keď sú obmedzené orientačné možnosti. Vtedy je to 50 metrov dlhé lano maximum. Cez deň používame aj stometrové. Palubný technik je vo dverách a pozorne sleduje vzdialenosť záchranára od prekážky. Všetko mi hlási. Pri zlaňovaní je najdôležitejší vzájomný dohovor medzi mnou, druhým pilotom, palubným technikom, zdravotníkom a záchranárom. Viac ako 100-kiletrovou rýchlosťou nemôžem lietať, aby ich teraz v zime veľmi neprefúklo. Zároveň je aj nebezpečenstvo, že pri veľkej rýchlosti by podves zaostával. Keby som zasa letel príliš pomaly, tak sa lano môže zatočiť. Preto je optimálna rýchlosť od 80 do 100, 120 kilometrov. Ale to vtedy, keď nie je tak zima,“ pripomína major Bubeliny.

Druhým pilotom je nadporučík Ján Derján. Zatiaľ má nalietaných vyše 500 hodín. Pôvodne nemal byť pilotom. Veď vo Vojenskej leteckej akadémii v Košiciach vyštudoval odbor: rádiotechnické zabezpečenie letectva. „V roku 2005 som sa prihlásil na pilotný konkurz. Vybrali ma, absolvoval som prípravu na leteckej fakulte žilinskej univerzity. Bola na lietadlách Z-142. V Prešove som zasa získal základy z pilotáže vrtuľníkov a prešiel som na Mi-2. Neskôr na Mi-17 a už prakticky rok lietam aj v leteckej pátracej a záchrannej službe,“ sumarizuje svoju púť k povolaniu pilota nadporučík Derján.

Majster sveta v pozícii záchranára

Záchranára rotného Karola Adamčíka a zdravotníka čatára Jozefa Frimera v podvese pod vrtuľníkom v mrazivom januárovom počasi napriek kombinéze poriadne prefúkalo. Rotný Adamčík má v celom prešovskom krídle na svojom konte najviac zoskokov. Vyše jednásttisíc. Nečudo, veď je bývalý československý a slovenský reprezentant v parašutizme, niekoľkonásobný medailista z majstrovstiev sveta i Európy. Najvyšší zoskok absolvoval zo 6-tisíc metrov. Skákal aj z 200 metrov. Podľa neho je veľmi dôležitá bezpečnosť pri každom zásahu. Pri zlaňovaní, lete v podvese.

„Dobrá príprava a súhra všetkých v zmene leteckej pátracej a záchrannej služby je základ úspechu. Komunikujeme cez rádiostanicu s veliteľom, dohovárame sa pri každom priblížení s palubným technikom, ktorý vo dverách vrtuľníka má o celej situácii pod strojom ten najlepší prehľad. Táto práca ma baví. Som rád, že som sa k nej dostal,“ hovorí skúsený parašutista a posledný rok záchranár.

Zdravotník čatár Jozef Frimer sa rozhodol stať vojenským profesionálom ešte počas vojenskej základnej služby v Košiciach. Urobil si kurz vojenského záchranára, neskôr vyštudoval urgentnú medicínu na fakulte zdravotníctva prešovskej univerzity.

Zatiaľ má za sebou väčšinou cvičné zásahy. Aj keď pri už spomínanej tragickej nehode vrtuľníka pri Šarišských Michaloch nechýbal ani on. A neboli to veru veselé zážitky... Vtedy bol však členom pozemného sledu pátracej služby. „Keď nájdeme po niekedy dosť dlhom pátraní hľadaného a priletíme na miesto, kde sa dá pristáť, je to jednoduchšie. Dnes sa však v oboch prípadoch nedalo pristáť. Zlanili sme a podľa potreby sme si cez vysielaciu vyžiadali ďalšie prostriedky. Mojou prvou úlohou po príchode k pacientovi je zistiť, čo mu je a stanoviť správnu diagnózu. Potom ho sta-

bilizovať na presun. Na svoju prácu sme dobre vybavení. Na prvú predlekársku pomoc máme aj defibrilátor a ďalšie pomôcky. Práve vo vybavení, ako to mám možnosť za posledné roky pozorovať, sa urobil veľký kvalitatívny posun vpred,“ konštatuje čatár Frimer.

Pre palubného technika práporčíka Jureja Olhu to bola len druhá služba LPZS. Hoci je v ozbrojených silách už vyše dvadsať rokov, doteraz veľa skúseností s vrtuľníkom Mi-17 nemal. Rodák z Prešova najskôr začínal v Námestí nad Oslovou ako technik lietadla Su-22. Po rozdelení federálnej armády bol v Prešove palubným technikom na vrtuľníku Mi-24. Na Mi-17 si zvyká len rok a pol. Absolvoval výcvik so zlaňovacími zariadeniami, s podvesom i žeriavom, ktorý je na vrtuľníku k dispozícii a v decembri aj prvú službu v LPZS.

„Hádam najzložitejšie je naučiť sa citlivo navádzať pilota. Lebo ten pod vrtuľník nevidí, keď sa zdravotník a záchranár zlaňujú, alebo potom pripájajú na lano zraneného a berieme ho do podvesu. Niekedy, keď vietor pohŕdáva s vrtuľníkom a lanom, je tá správna navigácia dosť zložitá. Pri vzlietaní s podvesom dávam pozor, aby bolo lano napnuté. Ale každý takýto zásah, hoci aj cvičný nás, posúva ďalej v zladenosti,“ poznamenáva palubný technik práporčík Olha.

Zvyšok noci bol pokojný

Po pristátí to zásahu je vrtuľník znova doplnený pohonnými hmotami a po náležitej príprave technickým personálom zasa pripravený na ďalší možný zásah. Zmena vyčkáva vo svojich priestoroch, čo sa bude diať. Po šiestej hodine večernej prichádza zo Sliacha hlásenie o ukončení lietania. O niečo skôr prišlo obdobné hlásenie aj z Kuchyne. Medzitým sa zhoršuje počasie. Prichádza front a prináša nielen oblačnosť, ale aj silný studený vietor. Jeho rýchlosť stále stúpa. Major Bubeliny je po hláseniach o zhoršenom počasi dosť skeptický. Už nielen severná časť Slovenska, ale prakticky celá krajina je pod nadvládou oblačnosti a silného vetra. Prípadný zásah by bol veľmi náročný. Ale do rána nikto nad územím Slovenska nepotrebuje pomoc leteckej pátracej a záchrannej služby, preto mohol major Bubeliny ráno o pol siedmej odovzdať službu ďalšej zmene.

Poslanie LPZS

Leteckú pátráciu a záchrannú službu predstavujú vyčlenené sily a prostriedky vzdušných síl v stálej 24-hodinovej pohotovosti, určené na vzdušné pátranie a záchranu posádky a cestujúcich lietadla, ktoré sa ocitlo v stave núdze, ako aj na uskutočňovanie zásahu pri mimoriadnych udalostiach, ako sú napríklad živelné pohromy, priemyselné a iné havárie.

Zmena LPZS sa skladá z posádky: veliteľa posádky, druhého pilota, palubného technika a špecialistov. Sú to jeden alebo dvaja záchranári, príslušníci padákov, výsadkovej a záchrannej služby a záchranár zdravotník.

LPZS má k dispozícii dva vrtuľníky Mi-17 LPZS alebo Moder (hlavný a záložný). Vrtuľníky majú vo svojej výbave pátrací rádiokompas, žeriav, zdravotnícku výbavu a na palube stroja sa nachádza aj výbava zdravotníkov záchranárov.

Pozemná pátracia záchranná služba (PPZS) disponuje osobným terénnym automobilom, nákladným automobilom, zdravotníckym automobilom, vyslobodzovacím automobilom, pojazdnou rádiovou stanicou, dopravným prostriedkom na prepravu osôb (autobusom), hasičským automobilom a súpravou záchranára skupiny PPZS.

Činnosť pátracej a záchrannej služby je spolu s pohotovostným systémom najdôležitejšou úlohou, ktorú plnia vzdušné sily v čase mieru na území Slovenskej republiky.

Poverený rektor AOS doc. Ing. Pavel Nečas, PhD.:

Akadémiu vraciame do významnejšej hry

Pán docent, na Akadémiu ozbrojených síl sa od septembra vracia vzdelávanie civilných študentov v rámci druhého stupňa vysokoškolského štúdia. Čo predchádzalo tomuto zámeru?

Vzdelávanie pre civilno-bezpečnostnú komunitu v rámci vysokoškolského štúdia sme začali poskytovať už pred dvoma rokmi. Ale to ide o tretí stupeň v študijnom odbore národná bezpečnosť. Tiež môžem spomenúť, že už predtým sme aj nevojenským odborníkom umožnili navštevovať Kurz národnej bezpečnosti, ktorý je najprestížnejším kurzom v uvedenej oblasti. Čo sa týka druhého stupňa, tento rok by sme mali od septembra otvoriť štúdium pre 35 civilných študentov v študijnom odbore 9.2.4 počítačové inžinierstvo v študijnom programe počítačové systémy, siete a služby. Bude to prvá lastovička.

Budú nasledovať aj ďalšie študijné programy?

V januári prešli našim senátom a vo februári budú prerokované vo vedeckej rade programy v odboroch 8.4.3 výzbroj a technika ozbrojených síl, 8.4.4 národná a medzinárodná bezpečnosť, 8.4.6 vojenské spojovacie a informačné systémy a 8.4.2 ekonomika a manažment obranných zdrojov. Naším cieľom je, aby sme prijímali civilných študentov v uvedených študijných odboroch od roku 2013.

A čo prvý stupeň vysokoškolského štúdia?

Najskôr treba povedať, že sme zásadne prehodnotili doterajší systém. Ten v súčasnosti dobieha. Podľa neho u nás budúci dôstojníci ozbrojených síl študovali

štyri roky v rámci prvého stupňa bakalárskeho štúdia a jeden rok v rámci druhého stupňa, teda inžinierskeho. Nebol to ideálny model. Priklonili sme sa preto k systému, ktorý platí vo väčšine ostatných vysokých škôl Slovenska. To znamená, že prvý stupeň bude trojročný a druhý dvojročný. V tomto systéme už študujú dva ročníky. Aj vďaka tomu budeme môcť neskôr prijímať civilných študentov i na prvý stupeň. Nateraz ho pre civilov otvárať nemôžeme. Na to však nevyhnutne treba novelizovať vysokoškolský zákon. Jeho návrh sme už v rámci akadémie a nášho rezortu pripravili. Prerokovali sme ho aj na ostatnej rektorskej konferencii. No súčasný minister školstva ho na ďalšie legislatívne konanie už asi posunúť nestihne. I tak sme zatiaľ radi, že môžeme okrem tretieho stupňa otvoriť aj druhý.

Ako sa budú líšiť študijné programy pre vojenských frekventantov a pre budúcich odborníkov v civilnom sektore?

Ten rozdiel bude minimálny, pretože študijný program sa akredituje bez ohľadu na to, či je poslucháč v uniforme alebo nie. Pravda, civilných študentov sa nebude týkať vojenská príprava budúcich príslušníkov ozbrojených síl.

S koľkými civilnými študentmi na druhom stupni teda rátate?

Ako som už povedal, od septembra ich bude 35. Od roku 2013 by do štyridsať civilov malo študovať v spolu piatich odboroch. Je to teda približne 200 ľudí.

Doc. Ing. Pavel Nečas, PhD., sa narodil v roku 1960 v Brne. Po maturite na Strednej ekonomickej škole v Brne vyštudoval v roku 1984 Vojenskú akadémiu v Brne - odbor automatizované systémy velenia a riadenia. Na docenta habilitoval v odbore operačné a bojové použitie letectva a PVO vo Vojenskej leteckej akadémii v Košiciach. V nej pôsobil ako pedagóg v rokoch 1985 – 2004. Následne pôsobil rok ako vojenský poradca na MO SR. V rokoch 2005 – 2008 bol pedagóg a riaditeľ odboru plánovania výchovno-vzdelávacieho procesu na NATO Defense College v Ríme. Odvtedy bol prorektorom pre vedu v Akadémii ozbrojených síl v L. Mikuláši. Od roku 2011 vykonáva funkciu povereného rektora akadémie. Absolvoval viaceré kurzy v USA, Taliansku, Veľkej Británii, Holandsku či v Českej republike. Hovorí po anglicky a nemecky, dohovoriť sa aj po rusky, francúzsky a arabsky. Je riešiteľom 13-tich výskumných úloh a projektov, a to aj v rámci NATO a EÚ. Napísal 238 vedeckých monografií, učebných textov či odborných článkov. V roku 2010 odišiel do zálohy v hodnosti plukovník. Je rozvedený, má jednu dcéru. K jeho záľubám patrí plávanie, lyžovanie, tenis, stolný tenis, filmy a literatúra.

Vzhľadom na to, že doteraz ste mali v ročníku vždy len po približne pol stovke vojenských kadetov, je to poriadny nárast. Pôjde teda o výrazné oživenie akadémie. Aký však bude systém financovania?

Áno, spravidla sme v minulých rokoch brali 50 vojenských študentov. Tento rok sme dostali z generálneho štábu požiadavku na 60. Každý si však môže zrátať, že napriek nepopierateľnému významu by sa naša škola pri takýchto počtoch dlhodobo neudržala. Po akreditovaní spomenutých štyroch nových študijných programov preto vstúpime do rokovania s ministerstvom školstva, pretože to refunduje každej verejnej vysokej škole za študenta podľa študijného odboru až do 3000 € za školský rok. Z týchto zdrojov sme schopní štúdium vykryť. Čo sa týka už akreditovaného programu počítačové systémy, siete a služby, o refundáciu budeme žiadať spolu s novými programami, lebo ide o dosť zložitý proces a realizovať ho jednotlivito by bolo príliš komplikované.

Budete prijímať nový pedagogický personál?

Všetci bývalí ministri obrany nás prostredníctvom úlohových listov či reorganizácií tlačili na zníženie tabuľkových počtov. Náš počet zamestnancov je striktné daný a nemôžeme ho zvyšovať. Aj vzhľadom na ekonomickú situáciu to nebude inak. Je teda pravdepodobné, že o niečo znížime počet odborných kurzov, ktoré akadémia poskytuje v rámci vzdelávania zamestnancov rezortu obrany. Tiež budeme realizovať väčší objem vzdelávania prostredníctvom dohôd o vykonaní práce, čo je lacnejšie a zároveň progresívnejšie.

Aký je záujem o štúdium na akadémii?

Minulý rok sme mali prihlásených 1096 adeptov. Personálny úrad ich prostredníctvom psychotestov či preskúšania z telesnej výchovy takpovediac prefiltraval. K prijímacím skúškam z matematiky a angličtiny sme ich pozvali 172. Tento rok pribudne v niektorých študijných programoch na prijímacích skúškach aj fyzika a informatika.

To sú však budúci vojaci, ktorí majú v rámci štúdia výrazné materiálne benefity...

To je pravda, ale očakávame záujem aj civilov. Existuje sústava študijných odborov a v rámci nej je aj podskupina 8.4 obrana a vojenstvo. Budeme jediná vysoká škola v SR, ktorá bude poskytovať vzdelanie v rámci tejto podskupiny. Na Slovensku je síce 34 vysokých škôl a konkurencia je veľká, no my máme aj tradíciu, renomé a výborné zázemie na štúdium. V rámci vzdelávacieho systému chceme vrátiť Akadémiu ozbrojených síl do významnejšej pozície, ako to bolo doteraz.

V minulosti sa stávalo, že hoci vojenski študenti majú štúdium, ubytovanie, stravovanie zadarmo a k tomu ešte dostávajú slúžne, do armádnej služby nenastúpili. Po vyplatení doslova symbolické sumy peňazí odchádzali za lepšie platenými pozíciami do civilu...

Tento fenomén sa za posledné roky už nevyskytuje. Je to aj tým, že vojenský študent by musel podľa súčasných pravidiel vrátiť štátu za rok štúdia asi 6540 € za akademický rok. No myslím si, že dnes už tí, ktorí u nás začínajú študovať ako kadeti, chcú byť naozaj vojakmi.

Nie každý však musí štúdium zvládnuť...

To je pravda a je to prirodzené. Z tých 50 prívkov zvykne ukončiť štúdium priemerne okolo 42 absolventov. Tí, ktorí nedokončili štúdium potom zvyčajne formou splátkových kalendárov splácajú to, čo im štát poskytol nad rámec bežného vysokoškolského štúdia. Práve tu však cítime istý rozpor: Podľa nás by bolo vhodnejšie, že ak ozbrojené sily potrebujú, aby sme im dodali trebárs 45 absolventov, do prvého ročníka by sme ich potrebovali prijať dajme tomu aspoň 60. Tak, aby sme mohli urobiť ešte väčšiu selekciu tých najlepších.

Velitelia však s vašimi absolventmi neboli vždy celkom spokojní. Akú máte na nich spätnú väzbu z vojenských útvarov?

Organizujeme stretnutia s funkcionármi z ozbrojených síl vrátane generálneho štábu. Velitelia sa vyjadrujú, čo by sme mali zlepšiť, resp. ktoré študijné programy modifikovať. Aj vďaka tomu sa ukázalo, že systém štvorročného bakalárskeho štúdia plus ročné diaľkové štúdium na druhom stupni je nevyhovujúci. Kadeti prichádzajú do útvarov boli navyše nedostatočne pripravení vo vojenskej odbornej oblasti. Po vyradení ako univerzálni vojaci síce ešte absolvovali príslušné odborné kurzy, ale ani to nestačilo. Preto do ich akademického programu pridávame vojenskú odbornosť.

Vy ste ako jeden z mála slovenských dôstojníkov učili na vojenskej škole Aliancie. V rokoch 2005 – 2008 ste na NATO Defense College v Ríme okrem pedagogickej činnosti riadili odbor plánovania výchovno-vzdelávacieho procesu. Ako využívate svoje skúsenosti na akadémii v L. Mikuláši?

Už pri tvorbe študijných programov sa snažíme vnímať postupy, princípy a spôsobilosti, ktoré sú štandardné v ostatných krajinách NATO. V rámci vojenských akadémii Aliancie existujú tiež spoločné manuály, ktoré definujú, čo by mal poručník pri príchode k jednotke vedieť. Takže, aby sme nestáli na jednom mieste, zapájame sa do činnosti viacerých medzinárodných združení pôsobiach v našej oblasti. Za seba môžem spomenúť napríklad Európsku školu bezpečnosti a obrany a ďalšie inštitúcie.

Pred necelým rokom ste boli ako prorektor pre vedu po odchode brigádneho generála Miroslava Kelemenca poverený vedením Akadémie ozbrojených síl. V čom škola urobila krok dopredu?

Rád by som povedal, že spomínané zmeny a vízie sa začali v období „rektorovania“ pána generála v rámci spolupráce celého vedenia školy. A ten môj krok? Okrem pedagogickej oblasti som dal zrevidovať rozpočet akadémie. Preradili sme pomerne veľké finančné objemy na takzvanú rutinnú a štandardnú údržbu budov a objektov. Naším cieľom je tieto budovy rekonštruovať, pretože časť z nich je v zlom stave. V posledných rokoch sa nám začalo dať. Vymenili sme okná na internáte A1 a A2 pre 200 ľudí, následne prešli komplexnou modernizáciou. Aj to by však bolo nad naše možnosti, ak by sme nevyužili štrukturálne fondy Európskej únie. Získali sme z nich, vyčísľim to ešte v korunách, približne 150 miliónov, z toho 70 na rekonštrukciu budov a 80 na informačné a komunikačné technológie. Sú to pre nás obrovské peniaze a zmodernizovali sme za ne budovu Katedry A a Študijné centrum. Vo februári podávame ďalší projekt, chceme získať štyri milióny eur na druhú fázu inovácie infraštruktúry našich vzdelávacích zariadení.

Pred výmenou vlády nebudeme otvárať otázku možného menovania riadneho rektora akadémie. V každom prípade – tento rok vás čaká významný profesijný úspech...

V roku 1985 som nastúpil ako pedagóg na Vysokú vojenskú leteckú školu SNP v Košiciach ako vysokoškolský asistent do skupiny automatizácie velenia letectva. Myslím si, že po necelých 30 rokoch tvrdej a vcelku úspešnej pedagogickej práce som splnil všetky podmienky na udelenie titulu profesor. Máte pravdu, teším sa.

Slovenskí vojaci po prvý raz velili styčnému mentorovaciemu tímu v Afganistane a dosiahli pozoruhodné výsledky.

Ako Slováci vytvorili najlepší prapor v Afganistane

Slovenský OMLT tím (Operational Mentor and Liaison Team) v Tarin Kowte získal najlepšie hodnotenia od velenia celej misie ISAF. Z jedného z najhorších afganských praporov urobili jeden z najlepších nielen logistických, ale všetkých „kandakov“ – praporov v Afganskej armáde – ANA.

Čo konvoj, to dve bomby

„Odreditovanie priorít náčelníka generálneho štábu, čo nás núti na Slovensku naučiť sa, vám život v Afganistane nezachráni. Papier nepomôže, iba tvrdý tréning, keď viete okamžite nájsť kryt a využiť ho,“ zhrňa svoje skúsenosti v dvoch vetách rotmajster Tomáš Németh. Práve preto absolvoval takmer každý výcvikový kurz, čo sa dal. Spomedzi slovenských vojakov v 16. rotácii mal za sebou najviac konvojov. Väčšinou pôsobil ako zadný strelec, no afganským vojakom radil nielen pri opravách, ale aj samotnej logistike.

Priznáva, že sa narodil pod šťastnou hviezdou. „Počas siedmich konvojov som narazil na dvanásť nástražných výbušných systémov – IED,“ hovorí Nemo. Už pred príchodom sa s veliteľom OMLT podplukovníkom Milošom Matyášom dohodol, že bude chodiť do nebezpečných konvojov práve on. Pred každou cestou ho veliteľ pre šťastie požehnal svätenou vodou. Zjavne pomohlo.

„Hneď prvý konvoj sme mali dve IED... Asi 45 minút sme stáli na IED, asi 40 kg výbušnín. Rovno pod nami. Asi 15 cm od nášho kolesa. Potom sme sa pohli a auto za mnou malo iný polomer otáčania a trafilo ho to,“ spomína rtm. Németh.

Výbušnina našťastie vybuchla až pod zadnou časťou auta. „Ja som bol zadný strelec a dostal som kameňom do hlavy. Najprv som si myslel, že ide o RPG, tak som sa nejak otriadol a vyskočil späť do veže, že ideme odraziť útok, ale nakoniec nebolo treba,“ hovorí a dodáva, že o pár sto metrov ďalej mali nástrel. „Gulky len tak zacinkali po pancieri. Ešte som zarezal chlapa s AK-47, ale utiekol za budovy. No a o kilometer znova,“ po čase sa pri spomienkach skôr usmieva. Až mrazí s akou ľahkosťou o tom hovorí.

Mentorovanie domácich Afgancov počas presunov na patrolovacie základne bola len časť práce slovenského OMLT pod vedením Miloša Matyáša. Hovorí, že to bolo najťažších šiest mesiacov v jeho 22 ročnej vojenskej kariére.

„Školili sme najmä logistické jednotky. Teda piaty kandak – prapor. Nie však v učebniach, ale priamo v teréne sme učili afganských vojakov, ktorí chodili na predsunuté stanovišťa,“ hovorí Matyáš. Jeho kandak mal za úlohu vo všetkom zabezpečiť predsunutú pechotu bojujúcu proti povstalcovi. „Za pol roka sme vyškolili 900 ľudí. Učili sme ich okrem logistiky aj zdravotnícku službu, opravu a údržbu techniky, doplnenie zásob a, samozrejme, dopravu na miesto, čo je to najťažšie. K tomu museli byť pripravení na všetky spôsoby boja – IED, útoky, pasce. Takmer každý konvoj je totiž napadnutý,“ dodáva Matyáš.

Németh alias Nemo by o tom vedel hovoriť hodiny. „Ideme a zrazu sa predom mnou cisterna postavila na zadné. Vždy ma to vie prekvapiť, aké je IED účinné a narobí obrovské škody. Je to strašná šupa,“ spomína na ďalší konvoj.

Talibanec odpálil nálož cez kábel. „Ten, čo to odpálil, sa stratil v dave pred mešitou. Privolaní pyrotechnici našli pred ďalším autom druhé IED. Zase som mal šťastie, keď moje auto ostalo medzi dvoma náložami,“ smeje sa.

Z dna na vrchol

Podľa Matyáša preberal logistický kandak v dezo-látnom stave. Nikto z Afgancov nevedel poriadne, čo má robiť, neexistovali záznamy, technika bola väčšinou nefunkčná, pritom sa neopravovala vôbec, iba vymieňala pechota, ktorú mala logistika podporovať, trpela nedostatkom všetkého a mala vysoké straty nielen na technike, ale aj životoch.

Výcvik rozdelili do štyroch fáz.

„Začali sme teóriou nielen v logistike, plánovaní, účtovníctve, ale aj zdravotníckej príprave, boji a doprave. Potom sme prešli na výcvik priamo v teréne vo všetkých oblastiach. Následne sme presunuli výcvik na predsunuté patrolovacie základne a celkom nová nadstavbová časť bola, keď už výcvičení afganskí vojaci učili vlastných vojakov. To pred nami nikto neurobil,“ vysvetľuje pplk. Matyáš.

Počas výcviku sa stretávali s viacerými prekážkami. „Rýchlo sme zistili, že tí chudáci nevedia čítať a písať, tak sme im pripravili obrázkové prednášky. Výsledky sa dostavili veľmi rýchlo,“ hovorí Matyáš.

Spočiatku bolo podľa Matyáša nepojazdnej až 75 percent techniky, lebo ju vôbec neošetrovali. Pritom stačilo málo. „Po pol roku sme sa dostali na úroveň iba piatich percent pokazenej techniky. Stačilo vysvetliť systém ošetrovania, sem-tam vymeniť olej, očistiť vzduchový filter a podobne. Hlavné bolo preniesť zodpovednosť za techniku priamo na vojakov afganskej armády,“ tvrdí Matyáš. Ako dodáva, vysvetlili im, že je to ich živobytie. „Ak ho naučíš, že jeho auto mu zarába peniaze, ľahšie sa mu bude pracovať. Vie, že keď ho bude mať pokazené, tak ho veliteľ zaradí do kuchyne. Tak si už rozmyslí, či bude to auto ošetrovať alebo nie,“ približuje svoje metódy Matyáš.

Németh si spomína ako prišli na základňu Deh Rawood, kde až 90 percent techniky bolo nepojazdnej, lebo nikto nevedel, ako ju má opraviť, hoci často išlo o jednoduchú opravu. „Majú tam takmer 600 ľudí a iba 5 pojazdných áut. Na zásobovanie, na všetko. Viac ako 50 vozidiel sme opravili priamo tam za sedem dní. Robili sme deň-noc, ale podarilo sa to a neskôr sa to už neopakovalo,“ hovorí Nemo.

Aj preto podľa oboch bol ich prapor vysoko hodnotený a veliteľstvo operácie ISAF ich dávalo za príklad všetkým ostatným v celom Afganistane.

Sám vojak u poli

Rotný Németh absolvoval sedem konvojov ako jediný slovenský vojak počas poslednej rotácie. „Dobrych tridsať dní som strávil vonku mimo základne,“ ráta. Noc v afganských kopcoch je nezabudnuteľný zážitok. „Tolko hviezd v živote nevidíte. Pritom konvoje smerovali na vrcholy, akoby ste sa štverali na Kriváň.“

Jedna základňa bola vo výške 3 700 metrov nad morom. To vidí človek len v ruských filmoch, že také priesmyky vôbec existujú,“ hovorí Nemo. V konvoji bol zvyčajne jediný slovenský vojak. Počas noci v mimo bezpečnej základne mal na starosti ochranu vodičov. „Bežne som v púšti strážil päť austrálskych vodičov,“ usmieva sa. „Keď si spomeniem na dokument Sám vojak v poli, ako jediný Slovák

som sa tu v púšti naozaj cítil ako sám vojak v poli.“

Slováci Afgancom rozumejú

„Sme oveľa chápavejší a tolerantnejší ako západné národy. Austrálčania sú veľmi dobrí vojaci, ale chýba im to slovenské, dobrosrdečné. Afganec dobre vidí, že im chceš pomôcť a nie rozkazovať. Vidieť, že nás chápu a rešpektujú. Väčšina ľudí, ktorých sme mentorovali, je o desať, pätnásť rokov starších a v podstate skúsenejších. Majú za sebou vojny a kruté boje. Všetko je to o komunikácii,“ vysvetľuje Matyáš.

Podľa neho najťažšou úlohou v tíme bolo zladit slovenskú, americkú, austrálsku a najmä afganskú kultúru. „Ak sa skombinuje slovenská vytrvalosť, presvedčivosť, priateľnosť, s americkou zažitou praxou a austrálskymi výbornými vojakmi, ktorí boli vo velení celej oblasti, tak to môže dobre pôsobiť aj na Afgancov,“ tvrdí veliteľ OMLT.

Ako hovorí Matyáš, slovenskí vojaci sú výborní a lepší ako ostatní, len to musia chcieť ukázať. „Vždy som svojim vojakom hovoril – robte všetko tak, aby ste boli na seba hrdí a ostatní vás budú rešpektovať. Zdá sa, že to fungovalo,“ usmieva sa.

Späť domov...

„Naši vojaci nemajú combat stres, ale skôr majú stres z toho, čo ich čaká po návrate späť na Slovensko. Skončil som skutočný boj a doma ma čaká boj s papiermi. To ma štie, lebo papier nikdy nikoho v boji nezachráni. Je množstvo ľudí medzi vojakmi, ktorí sú síce dobrí v tom, čo robia, ale nezlepšujú sa, neprinášajú inovácie. To by som chcel zmeniť, aby sa nové poznatky dostali do výcviku hneď a nie až po roku,“ tvrdí rtm. Németh po svojej tretej misii (Irak 2003, ISAF 2009 a 2011).

Podobne je na tom aj pplk. Matyáš, ktorý bol dvakrát v Eritreii, raz v Kosove a dvakrát v Afganistane. „Po 22 rokoch v armáde päť misií stačí. Už nechcem byť bez rodiny. Všetky svoje skúsenosti by som rád odovzdal ďalej. Najradšej by som sa dostal na veliteľstvo NATO, kde majú na starosti OMLT. Tak by som pomohol aj našim vojakom, ktorí na to jednoznačne majú,“ uzatvára Matyáš.

/ Jozef ŽIAK

/ foto archív RCH

Ako v Afganistane ušetriť milión

• Rodák z Liptovského Mikuláša rotný Radoslav Chebeň sa počas svojho pôsobenia v operácii ISAF v Afganistane stal prvým Slovákom, ktorý sa postupne vypracoval na vyšetrovateľa v rámci jednotky Vojenskej polície na základni v Kandaháre. A počínal si vo svojej práci veľmi úspešne. Svedčia o tom aj ďakovné listy z americkej strany.

V súčasnosti starší inšpektor banskobystričského útvaru Vojenskej polície v odlúčenom pracovisku v Liptovskom Mikuláši sa dostal do ozbrojených síl po absolvovaní elektro-technickej priemyslovky. Začínal najskôr vo vojenskom útvere vo Vajnorochoch. Absolvoval postupne niekoľko odborných kurzov a školení. Okrem iného aj kurz OMLT v nemeckom Garmisch-Partenkirchene. V Banskej Bystrici na Univerzite Mateja Bela absolvoval bakalárske štúdium v odbore telovýchova a šport.

Pri raketovom útoku boli vždy prví

V priebehu svojej vojenskej kariéry niekoľko ráz plnil úlohy aj v zahraničných misiách. Najskôr ako veliteľ družstva v mierovej misii OSN UNFICYP na Cypre. Neskôr v misii OSN UNDOF na Golanských výšinách. To už bol príslušníkom Vojenskej polície. Ako vojenský policajt sa ešte raz vrátil aj na Cyprus. No predsa len najväčšou výzvou bol pre Radoslava Afganistan.

V Kandaháre začínal ako patrola v rámci medzinárodnej jednotky Vojenskej polície na najväčšej základni NATO. Robil klasickú policajnú činnosť v rámci základne. Zasahovali sme pri rôznych úrazoch, poskytovali prvú pomoc, riešili sme dopravné nehody a priestupky, merali rýchlosť. Tých priestupkov bolo vzhľadom na veľké množstvo dopravných prostriedkov na základni pomerne dosť. Riešili sme aj výtržnosti. Zasahovali sme, keď mali ľudia pri sebe rôzne záznamové prostriedky a nemali na ich použitie oprávnenie. Robili sme aj eskortnú činnosť.

Dôležitou súčasťou našej práce bolo dohľadávanie munície pri raketových útokoch. Vždy sme zabezpečovali miesto dopadu strely, čo bola dôležitá súčasť našej práce, zabezpečenie miesta dopadu. Raketových útokov bolo požehnané a vlastne pri každom útoku najskôr zasahovala Vojenská polícia. Neskôr sme koordinovali činnosť všetkých zložiek: hasičov, zdravotníkov a, samozrejme, dohľadávania munície a úlomkov rakiet," spomína na svoje začiatky v Kandaháre rotný Chebeň.

Poznamenáva, že postupne sa táto činnosť automatizovala. Aj keď človek nikdy nevedel celkom presne, do čoho ide. Na mieste výbuchu boli vojenski policajti vždy prví. Aj preto nevedeli, čo ich tam čaká. Niekedy bol problém nájsť raketu. Bol to zväčša poriadny adrenalín, lebo nebolo vždy presne známe, či tá strela vybuchla, alebo nie...

Prvú raketu zažil Radoslav počas rotácie, krátko po svojom príchode v júni minulého roka. Bývali vtedy v stane. Bolo to skoré ráno, ešte nepracovali a ihneď sa stiahli do bunkrov. Vtedy zasahovali americkí vojenski policajti bez Radoslava. Pri ďalších raketových útokoch získaval prvé poznatky práve od skúsených amerických kolegov. Mnohí z nich mali za sebou už niekoľko rotácií nielen v Afganistane, ale aj v Iraku. Takmer každý deň bol nejaký incident (rotácia od júna do decembra roku 2011 patrila medzi tie, ktoré v Kandaháre zažili najviac raketových útokov). Pri spomínaných útokoch sa zranili vojaci mnohonárodných síl. Našťastie, nie nijako vážne.

Zrod vyšetrovateľa

Medzinárodný kolektív pracoviska Vojenskej polície, v ktorom okrem Radoslava a ďalších dvoch Slovákov pôsobil aj jeden Rumun, zastihla rotácia amerických kolegov. Zostalo ich sotva päť percent skúsených. Prišli všetko noví Američania.

„Prišli za mnou a oslovili ma, či by som chcel robiť šéfa zmeny. Tak sme spočiatku ešte s kolegom zaúčali celú novú americkú rotáciu. Spomínaný proces prebehol rýchlo a úspešne. Američania boli skúsení profesionáli. Prišli aj noví americkí vyšetrovatelia. Mali mnoho spisov, otvorených po odchode staršej rotácie Američanov. Na vypočúvanie začali prichádzať ľudia a noví americkí vyšetrovatelia ešte neboli zorientovaní v problematike. Vtedy som po prvý raz pričuchol k tejto práci, keď som im niektoré veci objasňoval. Veď mnohé prípady som poznal, bol som pri ich riešení. Takto som pomohol americkému vyšetrovateľovi po prvý raz. Vypočul som osoby. Prišiel jeho kolega a oslovil ma, či viem niečo aj o prípade, ktorý vyštruje on. A už sa to rozběhlo. Na základe tejto úspešnej prvotnej spolupráce ma oslovili, či by som chcel pracovať s nimi. Bola to pre mňa veľká výzva a súhlasil som. Dovtedy tam pracovali len Američania, takže som bol v tejto pozícii nielen prvý Slovák, ale aj neameričan," vysvetľuje Radoslav celý proces, ktorý viedol k jeho prerodu na vyšetrovateľa.

Prišiel prvý samostatný prípad a hneď veľký úspech a úšetrnie množstva finančných prostriedkov pre základňu a americkú stranu. Nahlásil im stratu kamiónov s kontajnermi. Teda na takej rozsiahlej základni nič mimoriadne. Radoslav sa pustil do vyšetrovania. A postupne sa mu podarilo nájsť kamióny a dostať ich naspäť na základňu. Z americkej strany dostal ďakovný list, lebo išlo o pomerne veľa peňazí.

Našiel ukradnuté kamióny, buldozér i valec

Kamióny patrili civilnej kontraktorskej firme a dva kontajnery na nich zasa americkej armáde. Putovali z Bagramu do Kandaháru a zmizli hneď po príchode na základňu do Kandaháru. Priamo z parkoviska. Američania si ich prišli prevziať, ale už tam neboli. Radoslav objasňuje spomínaný prípad:

„Podarilo sa mi ich vystopovať za pomoci mojich dobrých kontaktov s afganskou kriminálnou políciou. Spomínané kamióny sme napokon našli na predmestí Kandaháru. Boli na veľkom, odstavnom parkovisku. Ešte neporušené, lebo sme ich rýchlo našli. Pomohlo nám aj to, že kontajnery boli tak otočené, že vstup do nich bol hneď za kabinou. Tak sa nemohli do nich nepovolani dostať. Autá čakali, kým si ich prevezme kupec. Aj preto bol tovar neporušený, dokonca s plombami. Dostali sme ich naspäť do základne. Hodnota áut a kontajnerov bola niečo vyše milióna amerických dolárov. Navyše sa podarilo zatknúť aj civilných filipínskych zamestnancov základne, ktorí boli do obchodu zapletení. Dnes vďaka

nastraženej pasci pri preberaní peňazí za ukradnuté kamióny sedia vo väznici v Kandaháre. Zatknutiu sa nevyhli ani afganskí vodiči kamiónov. A aj na základe tejto skutočnosti sa postupne mení systém v Kandaháre. Aby zo základne vychádzali autá s prevereným nákladom. Lebo inak unikajú obdobným spôsobom nemalé finančné prostriedky."

Podľa neho bol zaujímavý aj prípad ukradnutého veľkého cestného valca, bagra a vysoko zdvižného vozíka. Oba stavebné stroje našiel Radoslav s kolegami vojenskými policajtmi v Kandaháre. Aj tu išlo o pomerne veľké peniaze. Radoslav sa ako vyšetrovateľ nezaoberal len hospodárskou kriminalitou. Vyšetroval aj samovraždy, či falšovanie dokumentov (išlo o pakistanské pasy), útoky so zbraňou, sexuálny útok. Ale najviac bolo predsa len hospodárskej kriminality. Zaujímavý bol prípad zmiznutia 17 nových plazmových televízorov. „Mal som nejaké informácie o tom, kde by mohli byť. Ale organizácia, ktorej televízory patrili, mi nebola schopná predložiť faktúry ani ich výrobné čísla. Preto ich nebolo možné vôbec identifikovať, a všetko išlo do stratenia, hoci som to na 90 percent vedel," ešte aj dnes s odstupom času s rozhorčením hovorí rotný Chebeň.

Štvrtá zahraničná skúsenosť

Operácia ISAF bola pre neho už v poradí štvrtá zahraničná, no zároveň prvá bojová. Vela mu dala po profesijnej i ľudskej stránke. Našiel si veľmi dobrých kamarátov aj spomedzi Američanov. Aj keď spočiatku to bolo dosť veľké trápenie naučiť sa všetky tie americké predpisy, ich systém, obsiahly manuál pre vojenské súdy, ktorý je poriadna "kopa". Mnohé ich postupy sú predsa len odlišné od našich.

Dvadsaťosemročný slovenský vojenský policajt Radoslav bol prekvapený vybavením a kompetenciami vyšetrovateľa. „Každý vyšetrovateľ je samostatný. V Kandaháre sme boli vlastne traja a mali na starosti celý juh krajiny. Často sme lietali na vyšetrovanie po väčších i menších základniach. Navzájom sme si však vždy vedeli pomôcť. Na tých odlúčených, menších základniach sme riešili najmä rôzne prípady krádeží, útokov a nevhodného správania medzi nadriadenými a podriadenými. Vždy sme na tieto výjazdy chodili dvaja. Ako vyšetrovatelia sme mali osobitný stan a prednostne zaistenú aj vzdušnú prepravu. Počas môjho pobytu v Afganistane som mal tak možnosť dosť podrobne poznať celú jeho južnú časť. Som rád, že som sa dostal k vyšetrovaniu. Napriek niekedy dosť veľkej náročnosti to bola pre mňa zaujímavá skúsenosť. Okrem iného sme aktívne spolupracovali pri vyšetrovaní, spolupracovali aj s inými zložkami: FBI, CID (Criminal Investigation Division), OSI (Office of Special Investigation), ICCTF (International Contract Corruption Task Force), NCIS (Naval Criminal Investigative Service), či ACCI (Allied Command Counter Intelligence). Pracovali tam tajní agenti, ktorí mali obrovské skúsenosti zo všetkých kútov sveta a bolo sa od nich čo učiť," konštatuje prvý slovenský vyšetrovateľ v operácii ISAF v Afganistane rotný Radoslav Chebeň.

Za piatimi dodávkami humanitárnej pomoci do Afganistanu v celkovej sume cca 430 tisíc euro bola myšlienka a organizačná práca predovšetkým podplukovníka v zálohe Milana Gajdoša. Spomenúť možno, že tento muž v rokoch 2006/2007 organizoval aj potravinovú pomoc chudobným a marginalizovaným skupinám obyvateľstva na Slovensku v hodnote cca 10,3 mil. Sk. V roku 2009 zase organizoval materiálnu pomoc pre školákov v Kosovskej lokalite Obilič.

Ing. Milan Gajdoš spoločne s majorom v zálohe Ing. Róbertom Šerešom založili v decembri 2011 Vojskú podpornú nadáciu. „K jej hlavným cieľom patrí podpora najbližších pozostalých po vojakoch a zamestnancoch rezortu obrany, ktorí zomreli pri výkone služby alebo v priamej súvislosti s ňou. Tiež podpora vlastenectva, občianskej zodpovednosti, hrdosti na vojenské a národné tradície či rozširovanie povedomia medzinárodnej spolupráce,“ hovorí Milan Gajdoš. Nadácia chce pomáhať aj vojakom a zamestnancom rezortu obrany, ktorí sa ocitli v ťažkej životnej alebo materiálnej situácii. Má v pláne realizovať projekty práce s rodinami vojakov a zamestnancov rezortu obrany, ktorí sú vyslaní na plnenie úloh mimo územia Slovenskej republiky. „Naším prvým zámerom je už tento rok usporiadať letný tábor pre deti a pozostalých partnerov po vojakoch, ktorí zahynuli pri páde lietadla AN 24 pri návrate z misie KFOR v Kosove,“ hovorí Milan Gajdoš, zakladateľ a správca Vojenskej podpornej nadácie. Vojak so srdcom humanistu.

/ Pavol VITKO

/ foto archív SVK PRT

Pomoc pre Afgancov

Aj medzi chudobnými Afgancami sa nájdu ešte chudobnejší. Za tú najmenej majetnú sa zvykne považovať komunita Kuchi, ktorá žije na okraji národa Paštúnov. Tito nomádi, ktorých prevažne počas zimného obdobia žije v provincii Uruzgan približne 30-tisíc, dostali od Slovákov v decembri 500 spacích vakov.

Kuchi – volajú ich aj Kachi, Kochi, Tuchi alebo Powindah. Po perzsky ich meno znamená „tí čo sa stahujú“. Podľa slovenského dôstojníka Provinčného rekonštrukčného tímu v Uruzgane nadporučíka Tomáša Zubaja zhruba 60 až 70 % z nich žije pôvodným nomádskym štýlom života. Presúvajú sa z jedného miesta na druhé podľa počasia a dostupnosti pasienkov pre dobytok. Počas roka tiahnu aj naprieč provinciami Daykundi, Ghazni, Helmand, Kandahár a Zabul. Keďže Kuchi nevlastnia takmer žiadny nehnuteľný majetok, žijú sa predajom dobytky a ako príležitostní nádenníci na miestnych farmách. „Počas kočovania bývajú pod stanmi, nemajú takmer nijaký prístup k pitnej vode, infraštruktúre, školám ani k zdravotnej starostlivosti,“ konštatuje npr. Zubaj.

Spolupráca národov

V operácii ISAF postupne dochádza k zmene systému pomoci miestnym obyvateľom. Nemajú to už byť dary, ktoré idú priamo do rúk príjmatelom. Nová stratégia smeruje k tomu, aby sa sami Afganci pokúšali definovať svoje požiadavky. S tým, že Aliancia a rôzne humanitárne či mimovládne organizácie ich pomáhajú uskutočňovať. Aj piata pomoc zo Slovenska pre obyvateľov Afganistanu bola prediskutovaná s orgánmi ISAF aj s miestnymi obyvateľmi. Je preto dosť smutné, že niektorí naši ľudia sa na ňu spočiatku tak trochu „pozerali zvrchu“. Mimochodom – v druhej polovici roka prileteli zásielky so „spacákmi“ pre Afgancov aj od viacerých koalíčných partnerov. Podľa našich informácií však vinou stále nie celkom dobre fungujúcich vládnych štruktúr a všade prítomnej korupcie, ktorá je v Afganistane hlboko zakorenená, minimálne jedna zásielka nedorazila k tým, ktorí ju potrebujú. Na ceste k nim sa už na území Afganistanu „vyparila“. O to viac treba oceniť vynikajúcu organizáciu, ktorá sprevádzala zaslanie nášho humanitárneho daru. A úprimné úsilie, ktoré stálo za ňou.

Prvú humanitárnu pomoc do Afganistanu sa nám podarilo poslať v roku 2008. Boli to koše, tieľka, spodky, svetre či tepláky,“ hovorí Milan Gajdoš, od decembra minulého roka už podplukovník v zálohe. Tento muž, ktorý naďalej pôsobí ako civil v Ústredí ekumenickej pastoračnej

služby na ministerstve obrany, vymyslel systém, ako dostať veci z prebytočných zásob rezortu obrany či vnútra chudobným Afgancom. Najskôr ich získala v zmysle zákona mimovládna organizácia – v jeho prípade Evanjelická diakonia na Slovensku. Tá prevzala zodpovednosť daru vrátane potrebnej finančnej participácie na jej realizáciu. Opäť by to však nešlo bez vojakov. „Boli to desiatky a stovky rokovaní, no vďaka skvelým spolupracovníkom z ozbrojených síl aj Evanjelickej diakonie sa to už piaty raz podarilo,“ konštatuje Milan Gajdoš.

„Keď som svojmu americkému veliteľovi tmočil ponuku od podplukovníka Gajdoša s tým, že zo Slovenska privezieme pre Afgancov spacie vaky, zobral túto myšlienku veľmi pozitívne,“ konštatuje kapitán Marcel Trojan, do vlaňajšieho septembra príslušník Provinčného rekonštrukčného tímu v Uruzgane. Civilný šéf, ktorý koordinuje vojensko-civilné vzťahy, napokon súhlasil tiež. „Náš zámer som musel prerokovať aj s organizáciami USAID (United States Agency for International Development) a Austrália AID (AUSAID). Samozrejme, spolupracoval som aj s miestnym afganským poradcom riaditeľa Provinčných rekonštrukčných tímov,“ hovorí kpt. Trojan. Humanitárna pomoc, tak ako štyrikrát predtým, priletela do Afganistanu v rámci voľných nákladných kapacít lietadla pri rotácii slovenských vojakov. Bolo to v polovici vlaňajšieho augusta.

„Ak nerátam prepravu humanitárnej pomoci z Kandaháru do Tarin Kowtu, tak to boli predovšetkým tri mesiace rokovaní,“ uvádza nadporučík Tomáš Zubaj, nástupca kpt. Trojana v Provinčnom rekonštrukčnom tíme. O zložitosti situácie svedčí nasledujúci fakt. Päťkrát rokoval s oficiálnym predstaviteľom komunity Kuchi, no iba raz aj s jeho takpovediac súperom z inej skupiny uvedenej komunity. Cieľom bolo predísť napätiu v rámci celej komunity. Áno – to chce naozaj perfektné poznanie miestnych pomerov. Naši vojaci ho majú. Pravdaže, nevyhnutných bolo tučet ďalších rokovaní s príslušníkmi koalíčných armád. Pri transporte až na miesto odovzdania daru bola totiž mimoriadne dôležitá súčinnosť a austrálskymi vojakmi, ako aj vojakmi Afganskej národnej armády. O tom, ako presun istili zo zeme aj zo vzduchu ďalší koalíční partneri, sa nehovorí...

Naši v Provinčnom rekonštrukčnom tíme

Nuž, niekto by si povedal – tolko námahy pre päťsto „spacákov“. Lenže – päťsto chudobným ľuďom bude túto zimu o niečo teplejšie ako zvyčajne. A ide tu aj o viac! Operácia ISAF kladie čoraz väčší dôraz na civilno-vojenskú spoluprácu s cieľom stabilizovať krajinu, a tak pripraviť odovzdanie všetkých právomocí do rúk miestnej vlády. Dvojice našich vojakov, ktoré sa v rámci Provinčných rekonštrukčných tímov striedajú od roku 2007, sú jej symbolom. Pravdu povediac, oproti svojim kolegom z iných armád sú tak trochu ako chudobní príbuzní. Zatiaľ čo iné krajiny poskytujú na realizáciu projektov v Afganistane financie aj priamo svojim vojakom, v našom prípade to nedovoľuje legistatíva. Prečo? Ťažko povedať. Že by nedôvera? Alebo nedostatok financií a tým aj chýbajúca snaha upraviť zákon? Možno by za uváženie stála možnosť včleniť v prospech PRT Uruzgan zástupcu Slovákov Aid, ktorá v minulom roku financovala taktiež projekty v Afganistane (hoci nie v provincii Uruzgan), a tak získať v podobe vojenskej zložky PRT vynikajúci kontrolný mechanizmus na monitorovanie svojich projektov.

Ťažiskovým vkladom našich ozbrojených síl v rámci Provinčných rekonštrukčných tímov (PRT) je samotná práca slovenských vojakov. V čom spočíva? Dvojica našich vojakov pôsobí v tíme, ktorý tvoria Američania, Austrálčania a Holanďania. Spolu ho tvorí približne 150 vojakov a civilov, ktorí mentorujú miestnu provinčnú vládu a implementujú v provincii Uruzgan rozvojové projekty. Cieľová stratégia ISAF v Uruzgane je založená na tom, aby miestne obyvateľstvo rešpektovalo vládu Afganistanu ako efektívneho poskytovateľa štátnej správy, bezpečnosti a rozvoja provincie. S tým, že to tak bude aj po odchode vojsk Aliancie z krajiny. Činnosť PRT pomáha priblížiť sa k tomuto cieľu. A naši? Kpt. Marcel Trojan pôsobil v americko-slovenskom tíme pre vojensko-civilné operácie (je súčasťou PRT). Osem dôstojníkov a traja poddôstojníci

mali na starosti efektívne čerpanie fondu CERP (Commanders Emergency Response Plan) s cieľom stabilizovať provinciu. Zameriavali sa na posudzovanie konkrétnych projektov podľa potrieb jednotlivých obcí. Organizovali stretnutia s ich predstaviteľmi, posudzovali oprávnenosť projektov priamo na miestach ich novej realizácie. Zbierali údaje, fotografovali. Vyjednávali s miestnymi a rokovali s ďalšími súčasťami ISAF. K tomu, ako inak, patrí aj množstvo administratívy. Trojanov kolega nadporučík Martin Dzurňák zasa pôsobil v inom tíme (dvaja dôstojníci a štyria poddôstojníci), pričom mal na starosti plánovanie misií, ich súčinnosť, ochranu realizátorov projektov a pod. Od septembra na Trojanovom mieste pôsobí nadporučík Tomáš Zubaj a na Dzurňákovom nadporučík Martin Urban.

„Skúsenosti, ktoré sme získali, sú neoceniteľné. Akákoľvek teória či vývok sa ani zďaleka nedajú porovnať s tým, čo sme sa naučili priamo v operácii,“ konštatuje kapitán Trojan. A ako sa naučil vnímať miestnych obyvateľov nadporučík Tomáš Zubaj? „Po viacerých stretnutiach môžem konštatovať, že pôsobia otvorene a nemajú problém hovoriť na rôzne témy. Sú celkom priateľskí. Z priameho styku a aj od kolegov z operácie viem o nich dve pravdy. Nikdy si nepriznajú svoju chybu. Vyplýva to z paštúnskeho kódexu Pashtunwali, ktorý je založený na nang/namuz, teda na čestnosti, ktorú sa snažia Paštúni brániť za každú cenu. A druhou pravdou je, že Afganci sú mimoriadne hrdí. Skrátka – že si ich nikto nemôže kúpiť, môže si len dočasne prenajať ich služby. Takže jednoducho ich treba rešpektovať, treba si ich vážiť, pretože len tak je možné s nimi spolupracovať.“

• Získal dres najlepšieho hokejbalistu v jednom z dvoch slovenských tímov. Aj keď vojaci boli spočiatku prekvapení, že farár športuje. Ale podľa vlastných slov poručíka Viktora Saba (počas účasti v operácii ISAF mal prepožičanú hodnosť kapitána), je predsa najskôr človek, potom kresťan, vojak a až potom evanjelický farár.

Medaily si viac zaslúži moja žena

/ Jozef ŽIAK

/ foto archív VS

Viktor, ktorý inak pôsobí v Akadémii ozbrojených síl v Liptovskom Mikuláši, sa držal hesla, že keď sa chce priblížiť vojakom, najskôr sa musí stať jedným z nich.

Byť jedným z nich

„To je najťažšia úloha farára. Okrem iného znamená hrať s nimi aj hokejbal. Ale nielen to. Bol som pri vojakoch aj v Kandaháre pri EOD tíme. Sú to šikovní vojaci a super chlapi, o tom svedčí aj ocenenie amerického kongresu. Aj tam som bol pri nich ako vojak a kamarát. Ja som bol s nimi vonku len raz a oni i takmer 70-krát. Aj tu som spoznával psychiku vojaka v krízovej situácii. Vojaci si všetko pozorne všimajú. Až potom máte šancu sa k nim priblížiť a viac sa vám otvorí. Treba si poplakať so smútiacim, radovať sa s radujúcimi,“ približuje poručík Viktor Sabo svoju cestu k duši slovenského vojaka v Afganistane.

Inokedy sa zasa vybral a išiel za príslušníkmi našej strážnej jednotky na bráne ECP-5. Samozrejme, s vedomím veliteľov. Postupne pochodil všetky pracoviská, na ktorých príslušníci slovenského kontingentu plnia úlohy nielen v Kandaháre, ale aj v Tarin Kowte a Kábule. Všade sa otvorene porozprával s vojakmi o ich problémoch, ktoré sa tisíce kilometrov od domova a blízkých javia oveľa zložitejšie ako doma. Viktor priznáva, že takto ho prijímali oveľa viac, ako keby na nich len pasívne čakal vo svojom korimeku. „Veď celých šesť mesiacov som tam bol predovšetkým pre vojakov. Ale nie pre to, aby mali radi mňa (lebo to by už bolo modloslužobníctvo), ale Pána Ježiša Krista. Preto ma vždy potešili ich slová, keď mi podakovali. Na svoju duchovnú službu som mal vytvorené maximálne priaznivé podmienky zo strany veliteľa kontingentu i jeho zástupcu či veliaceho poddôstojníka,“ pochvaľuje si poručík Sabo.

Za slovenského vojaka v ISAF dá ruku do ohňa

Po svojich skúsenostiach by za slovenského vojaka v Afganistane dal vždy ruku do ohňa. Naši vojaci sú podľa neho zodpovední. Vždy splnili svoje úlohy. Okrem toho takmer všetky súťaže, na ktorých sa zúčastnili, či už to bolo v zručnosti, povýhrávali. A pritom v porovnaní napríklad s vojakmi USA, Kanady, Austrálie či krajín NATO nemajú takú výbavu a výstroj, výzbroj či iné zabezpečenie.

Aké bolo jeho privykánie na Afganistan? „Človek tam ide s určitými naučenými vedomosťami, mne veľmi pomohli rady gréckokatolíckeho farára poručíka Slávka Ganaja, ktorý bol v ISAF pred rokom a navštívil ma doma v mojej rodine aj pred misiou. Ale predsa som mal ako prvý evanjelický farár dosť sťaženú úlohu. S napätím som čakal, ako ma prijímú vojaci, ale bol som príjemne prekvapený. Mám určitý dar zdravej odvahy od pána Boha, ale zároveň aj rešpekt. Reakciu na raketové útoky sme mali nacvičenú ešte z prípravy doma na Slovensku. A keď prišiel prvý atak, človeku to ani nedošlo. Hoci naša rotácia zažila rekordný počet 78 raketových útokov. Nebolo to jednoduché. Ale zvláštne bolo, že čím viac sa blížil odchod domov, tým som mal pri raketových útokoch väčší strach,“ spomína Viktor.

Spoločne s ostatnými vedel, že má štyri sekundy na to, aby zaľahol, počítať do 120 a ísť sa ukryť do bunkra. V Tarin Kowte majú naši vojaci k dispozícii pancierové kontajnery a nemusia ísť do bunkra. Viktor si však dodnes spomína na to, keď asi 30 metrov od nich vybuchla raketa. Strašne zadunelo a vzápätí nasledovala druhá a tretia raketa. Keď na druhý deň vyšiel von a zistil, že to padlo vedľa, nebolo mu všetko jedno. Aj napriek pancierovým kontajnerom.

Medzi najťažšie pocity poručíka Viktora Saba patrili takmer každodenné rozlúčky, prevádzanie mŕtvych koalíčných vojakov na Ramp ceremony. „Vždy som sa pritom modlil: Daj Pane Bože, nech ja nemusím takto slovenských vojakov vyprevádzať,“ zdôrazňuje Viktor. Aj on si kládol často otázku, aký zmysel má naša prítomnosť v takej vzdialenej krajine. A svoju odpoveď našiel pri návšteve vojenskej nemocnice v Kandaháre, keď videl chlapčeka, ktorému trčala z hlavy hadička a deti s odtrhnutými rukami a nohami. Jednoducho sa hrali s loptou a nevedeli, že tam niekde na nich čaká mína. Vtedy pochopil, že to má zmysel. Veď aj naši ženisti chodia odmiňovať priestory, aby sa niečo podobné nestávalo. Alebo keď sa postavila nová škola, postavili cesty. Poručík Sabo si myslí, že z hladiska ešte väčšieho zviditeľnenia Slovenska najmä medzi obyčajnými Afgancami by veľký zmysel malo aj vyslanie slovenskej poľnej vojenskej nemocnice do ISAF...

Starostlivosť o rodiny vojakov doma

Afganistan poriadne zmenil aj vojenského duchovného. „Zistil som, v akom prostredí ten vojak v zahraničí pôsobí. V budúcnosti by som sa chcel viac zamerať na prácu s rodinami vojakov. Aj s tými čo sú vonku, lebo to mi u nás chýba. Chcel by som pre nich niečo urobiť. Nielen nejaký seminár s bohoslužbou, ale najmä aby vedeli, že im vždy pomôžem. Že Ozbrojené sily SR sú tu pri nich a pre nich. Napríklad taká mama, čo má muža v ISAF a chce ísť napr. ku kaderníkovi, alebo niečo vybaviť na úrady a nemá koho nechať pri deťoch. Bolo by potrebné vytvoriť v našich ozbrojených silách takýto tím, ktorý by im vedel pomôcť a zabezpečiť aj zdanlivé maličkosti. Vždy som závidel nielen americkým vojakom takúto domácu podporu ich rodín, a to sa deje aj v iných armádach. Lebo celkovo je inštitút manželstva dosť ohrozený, nedávno som sa napríklad dozvedel, že len z nášho kontingentu sa ide 6 vojakov rozvádzať,“ konštatuje poručík Viktor Sabo.

Až vonku, ďaleko od domova, v nebezpečných situáciách niekedy človek pochopí, čo má pre neho skutočný význam a čo nie. Zažíval to aj Viktor. Veď doma vo Východnej na neho čakala manželka, evanjelická farárka Marcela, desaťročný syn Simeon a šesťročná dcéra Sofia. „Pol roka moja manželka a deti boli bezo mňa. Medaily, čo som dostal za ISAF, si viac zaslúži moja manželka. Ako farárka má na starosti vo Východnej zbor, ktorý má 1 500 duší, moji rodičia žijú 130 kilometrov ďaleko, jej rodičia 70, deti chodia každý deň z Východnej do Liptovského Mikuláša do školy, čo je 25 kilometrov. Treba ich odviesť ráno tam, potom učiť náboženstvo, medzitým ešte nejaký pohreb a večer aktivity vo farnosti. Mne sa občas podarí s deťmi zmeškať a ona, keď bola sama s nimi, všetko zvládala včas,“ priznáva s úctou Viktor.

TECHNIKA

N O V I N K Y • T R E N D Y • V Í Z I E

Viac verzií Gluszec pre Poľsko

Závod PZL Świdnik a spoločnosť AgustaWestland oznámili 16. januára, že boli podpísané kontrakty s poľským ministerstvom obrany v sume 380 mil. PLN (90 miliónov eur) na dodávku piatich nových vrtulníkov W-3WA Sokol a modernizáciu 14 starších vrtulníkov. Výroba a modernizácia sa uskutoční v závode PZL Świdnik v Poľsku. Päť vrtulníkov W-3WA bude v konfigurácii na prepravu VIP osôb z vojenského i vládneho prostredia a majú byť dodané do konca roka 2013. Samostatná zmluva o modernizácii vrtulníkov zahŕňa prestavbu štyroch strojov na vyzbrojenú verziu W-3PL Gluszec (Tetrov hlucháň), generálnu oprava

foto PZL Świdnik

vu a modernizáciu ôsmich vrtulníkov Mi-2 a modernizáciu dvoch vrtulníkov W-3VIP s motorom so systémom digitálneho riadenia FADEC. Podľa Nicolou Bianca, generálneho riaditeľa spoločnosti PZL Świdnik je najbližším zámerom výrobcu ponúknuť pre poľské ministerstvo obrany v rámci očakávaného tendra na 26 vrtulníkov najlepšie riešenie. PZL Świdnik s 3 500 zamestnancami je najväčším výrobcem leteckej techniky v Poľsku a jedným z najväčších zamestnávateľov v na juhovýchode krajiny.

Ako uvádza periodikum Defence News, v polovici decembra minulého roka iba desať krajín Európskej únie urobilo pokrok v súvislosti s legislatívnu implementáciou smernice EÚ o obstarávaní v oblasti obranného sektora do národného rámca. Termin bol pritom do 21. augusta 2011. Nové zakomponované pravidlá má pritom Česko, Dánsko, Francúzsko, Litva, Maďarsko, Malta, Portugalsko, Španielsko, Švédsko a Veľká Británia. Na konci septembra Európska komisia zvýšným 17 krajinám posielala list s upozornením na tento nedostatok.

Pozemné sily U.S. Army stiahnu z Európy dve bojové brigády, oznámil to 12. januára americký minister obrany Leon Panetta. Dve stále posádky majú byť nahradené jednotkami

na princípe rotácie. V súčasnosti sa na starom kontinente nachádza približne 40 000 amerických vojakov a okolo 100 000 pridružených osôb. Najviac pôsobi v Nemecku. Z tohto počtu sú umiestnené tri brigády v Nemecku a štvrtá vo Vicenze v Taliansku. Panetta uviedol, že zmeny sú časťou vízie novej 10-ročnej obrannej stratégie, ktorú na začiatku tohto roka oznámil prezident Barack Obama. Snahou je ušetriť financie, pretože rotujúce jednotky nepôsobia na mieste spolu s rodinami.

India napreduje v úsilí nakúpiť ľahké ťahané húfnice M-777 od americkej pobočky spoločnosti BAE Systems. Uviedli to v januári zdroje indického ministerstva obrany potom, ako sa v médiách začalo špekulovať, že projekt

nákupe sa zastavil. Podľa toho istého oficiálneho prameňa zámer na nákup 145 kusov moderných ťahaných húfníc v hodnote 650 mil. USD „nezaspal a bude v skoré dobe uzatvorený“. Okrem tohto zámeru plánuje India stále nakúpiť aj samohybné húfnice, o ktorých tiež stále nerozhodla.

Podľa informácií ruskej tlače z kozmodrómu Bajkonur bola úspešne odpálená medzikontinentálna balistická raketa dlhého doletu RS-18, ktorá niesla novú bojovú hlavicu schopnú prekonať budovaný systém protiraketovej obrany umiestnený v Európe. RS-18 Stilet zasiahla plánovaný cieľ na polostrove Kamčatka. Spolu s informáciami o radarečasnej výstrahy Voronež-DM v Kalinine

Indonézia uzatvorila kontrakt s Ruskom na dodávku ďalších šiestich viacúčelových bojových lietadiel Su-30MK2 v celkovej hodnote 470 mil. USD. Dodávky pre indonézske vojenské letectvo sa majú uskutočniť v roku 2013. Jakarta už má k dispozícii desať strojov typu Suchoj – šesť Su-27SKM a štyri Su-30MK2. Informovala o tom agentúra RIA Novosti. Indonézske vojenské letectvo plánuje vybudovať jednu kompletnú letku stíhačiek tohto typu na leteckej základni sultána Hasanuddina v Makassare.

Prvé vozidlá Iveco Švajčiarsku

Spoločnosť Iveco Defence Vehicles dodala pre Armádu Švajčiarska, švajčiarske centrum obstarávania vojenského materiálu, prvé vozidlo zo zmluvného kontraktu v celkovej hodnote 125 miliónov eur. Podľa dohody z roku 2010 dodá taliansky výrobca švajčiarskej armáde 910 nákladných automobilov Iveco v priebehu štyroch rokov. Iveco Defence Vehicles bude tiež poskytovať podporu projektu a servisné služby. Obidvaja švajčiarskej armády zahŕňa 14 rôznych variantov modelov vozidiel Stralis a Trakker v konfiguráciách 4x2, 4x4, 6x2, 6x6, 8x6 a 8x8. Všetky budú s

emisnou normou EEV, motorom Cursor; vybavené automatizovanou prevodovkou EuroTronic a manažmentom pohonného ústrojenstva ADM. Iveco Trakker je tak príkladom využitia aj pre civilné, aj pre vojenské potreby. Výrobca ponúka v množstve militarizovaných verzií tiež pancierové modely so zvýšenou ochranou proti streľbe ručných zbraní a črepinám výbušných systémov. V súčasnosti sa Trakker používa v ozbrojených silách desiatich krajín NATO.

foto Iveco Defence Vehicles

Protitankové zbrane

naše a od susedov

/ PhDr. Ján DOLINAY

/ foto archív redakcie a autora

Jedenásta časť seriálu o výzbroji OS SR, armád našich susedov a niektorých spojencov v NATO patrí protitankovým, resp. protipancierovým zbraňam, ktoré sú vo výzbroji mechanizovanej pechoty a jej bojových vozidiel, ale napríklad aj útočných vrtuľníkov a niektorých bojových lietadiel.

História

Označenie protitankové (PT), resp. protipancierové nie je celkom presné, pretože i keď sú to zbrane primárne určené na ničenie tankov a obrnených zbraní a techniky, sú schopné ohroziť aj iné odolné postavenia nepriateľa, ako napr. opevnenia, bunkre, chránené velitelské stanovištia a pod.

Prvé takéto zbrane sa objavili počas 1. svetovej vojny (1914 – 1918) s príchodom tankov a spočiatku išlo o bežné pušky a guľomety, strieľajúce priebojnou muníciou so strelou s tvrdým jadrom. To však netrvalo dlho a zlepšujúci sa pancier si žiadal účinnejšiu zbraň. Prvú špeciálnu PT pušku Mauser Tank-Gewehr na náboj 13,25 x 92 mm zaviedlo v roku 1918 Nemecko. Mala hmotnosť 16,6 kg, dvojčlennú obsluhu a na 100 m prebýjala 25 mm a na 500 m ešte 20 mm ocelový plát.

V boji proti tankom bolo spočiatku najúčinnnejšie klasické poľné delostrelectvo, ale jeho presnosť, priebojnosť jeho munície, ako aj rýchlosť palby tiež rýchlo prestali stačiť. V Nemecku uvažovali o špeciálnom PT kanóne, no do kapitulácie v roku 1918 ho zostrojiť nedokázali. Takéto kanóny s vysokou rýchlosťou strely, nízkou siluetou, veľkým odmerom hlavne, vysokou rýchlosťou priamej strelby na pohyblivé ciele, relatívne malým kalibrom (do 50 mm) a nízkou celkovou hmotnosťou začali armády zavádzať až medzi vojnami. K prvým patrili francúzsky 25 mm Hotchkiss, švédsky 37 mm Bofors, sovietsky 37 mm vzor 1930 (1-K), nemecký 37 mm PaK 35/36 a britské 47 mm Ordnance QF 3-pounder a 40 mm Ordnance QF 2-pouder. Najlepšimi PT kanónmi pred 2. svetovou vojnou (1939 – 1945) však boli sovietsky 45 mm vzor 1937 a nemecký 50 mm PaK 38.

S cieľom dať pechote ešte mobilnejšiu zbraň použiteľnú v prvej línii obrany i v útoku, pokračoval aj vývoj nových PT pušiek, ktoré už niekedy predstavovali skôr malokalibrové kanóny! Spomeňme aspoň nemeckú Schwere Panzerbüchse 41 (sPzB 41) na náboj 28 x 190 mm, britskú Rifle Anti-Tank .55in Boys na náboj 13,97 x 99 mm, fínsku Lahti L-39 na náboj 20 x 138 mm či japonskú 97-Shiki (Type 97) na náboj 20 x 125 mm. Najvýkonnejšou z nich bola nemecká sPzB 41, ktorá na 100 m prebila až 75 mm pancier a na 500 m ešte 40 mm plát ocele, ale s ochranným štítom mala hmotnosť až 229 kg, takže za pušku ju už ťažko možno považovať.

Prevrat vo vývoji PT prostriedkov nastal v priebehu 2. svetovej vojny, kedy sa objavili prvé zbrane využívajúce na dopravenie strely na cieľ reaktívny pohon. Azda najznámejším sa stal nemecký jednorazový PT nadkalibrový granát Panzerfaust (Pancierová päsť), ale Nemci zaviedli aj oveľa účinnejší a presnejší 88 mm raketový granátomet Panzerschreck, schopný viacnásobného použitia, ktorý sa vraj inšpiroval americkým 60 mm ručným raketometom Bazooka M1. To boli priami predchodcovia moderných PT zbraní, o ktorých dnes bude reč.

Technický exkurz

Klasické PT zbrane používali na prebitie panciera najmä kinetickú energiu strely, danú jej hmotnosťou, ústovou rýchlosťou, ako aj vzdialenosťou cieľa. V prípade PT pušiek a malokalibrových kanónov plášťovaná strela s ťažkým vysokolegovaným ocelovým alebo volfrámovým jadrom (dnes napr. aj s jadrom z ochudobneného uránu) pri prechode pancierom vytrháva z jeho vnútornej strany črepiny, ktoré v cieľi spôsobujú ničivý účinok.

Protipancierové strely väčšieho kalibru (napr. do tankových a iných kanónov) majú pred ťažkým jadrom tzv. balistickú kuklu z krehkého materiálu aerodynamického tvaru a za jadrom, ktorého úlohou je preraziť pancier, nesú nálož trhaviny (TNT, hexogén, oktogén a pod.). Tá vo vnútri cieľa exploduje a ničí živú silu, pričom spravidla odpáli aj vezenú muníciu. Protipancierové strely tohto druhu prerážajú homogénny pancier do hrúbky približne 2-násobku svojho kalibru.

Kinetickú energiu využívajú aj podkalibrové strely. V ľahkom obale plného kalibru, ktorý môže byť aj z plastu, nesú tenkú šípku z ultraťažkého materiálu menšieho kalibru. Tá po opustení hlavne a rozpadnutí sa obalu nadobudne až dvojnásobok pôvodnej ústovej rýchlosti a dokáže preraziť pancier až do hrúbky 3-násobku plného kalibru! Keďže nemá nálož trhaviny, v cieľi neexploduje, ale ničí živú silu vytrhnutými črepinami a taviacim sa kovom a môže tak odpáliť aj muníciu.

K najúčinnnejším PT strelám v prípade, že pôsobia proti homogénnemu pancieru, patria kumulatívne, v angličtine označované ako HEAT (High Explosive Anti-Tank), ktoré sa väčšinou používajú ako hlavice rakiet a ručných PT zbraní. Po náraze na cieľ sa výbuch ich nálož koncentruje do úzkeho lúča (asi desatina kalibru) a prepáľuje pancier do hrúbky až 10-násobku vlastného kalibru! Vnútro cieľa ničia ohňom z usmernenej explózie a črepinami i taveninou prepáleného panciera, takže spravidla iniciujú aj muníciu. Pri homogénnom pancieri s reaktívnou ochranou či predstavným pancierom, alebo pri kompozitnom pancieri je však ich účinok výrazne nižší a prerážajú ho iba do hrúbky polovice, resp. tretiny svojho kalibru.

Málo účinné sú aj klasické triestivo-trhavé delostrelecké granáty, ktoré aj pri priamom zásahu dokážu preraziť pancier iba do hrúbky asi jednej pätiny svojho kalibru. Preto sa používajú len pri absencii účinnejších PT zbraní, aj to spravidla na nepriamu palbu, ktorá by mohla prekonať zvyčajne slabšie pancierovaný strop veže tanku alebo kryt jeho hnacieho ústrojenstva. Zrejme najefektívnejšou PT zbraňou súčasnosti sú PT riadené strely (PTRS), navádzané buď strelcom, alebo pracujúce v systéme „odpál a zabudni“ (Fire and forget), ktoré po zameraní sledujú cieľ automaticky. Majú veľký dostrel, vysokú pravdepodobnosť zásahu prvou ranou a sú aj mimoriadne mobilné. Keďže rýchlosť ich letu nestačí na zničenie cieľa kinetickou energiou, používajú spravidla kumulatívne (HEAT) hlavice. Na nástup kompozitných pancierov a reaktívnej ochrany tvorcovia PT zbraní reagovali zmenami v ich konštrukcii, na-

vádzaní i tzv. tandemovými HEAT hlaviciami, ktoré prvou explóziou odstránia reaktívny pancier, a tým otvoria cestu kumulatívne účinku hlavnej nálož. Najmodernejšie samonavádzacie PTRS v poslednej fáze letu útočia na cieľ zhora, kde býva pancierovanie najslabšie. Veľká časť súčasných PTRS sa odpáľuje z ramena a v podmienkach asymetrických konfliktov a najmä v rukách teroristov predstavujú vážnu hrozbu. Najvyššie systémy sa však inštalujú aj na bojové vozidlá, útočné vrtuľníky a niektoré bojové lietadlá. Všetky tri kategórie týchto PT zbraní si dnes približme.

„Naše“ protitankové zbrane

Pozemné sily OS SR vo svojich jednotkách používajú sice už nie najnovší, ale osvedčený a stále dostatočne účinný ručný PT granátomet RPG-7, ktorý skonštruovali v bývalom ZSSR v roku 1961. Odvtedy ho, vrátane vylepšených či licenčných verzií (napr. RPG-7V2 pre pechotu, RPG-7D3 pre výsadkárov, čínsky Type 69 RPG a iné), vyrobili v rôznych častiach sveta v počte viac ako 9 miliónov kusov a používajú ho v takmer 80 krajinách, žiaľ, často aj teroristi.

Ide o jednoduchú, na obsluhu nenáročnú zbraň, skladajúcu sa z výmetnej trubice kalibru 40 mm s pištoľovou rukoväťou a optickými alebo mechanickými mieridlami, do ktorej sa spredu nasúva raketa s nadkalibrovou (85 mm) hlavicoou HEAT. Tá má ústovú rýchlosť 115 m/s, ktorá sa po zážihu raketového motora 10 m od ústia zvyší až na 295 m/s, pričom motor pracuje do vzdialenosti 500 m. Efektívny dostrel RPG-7 je 200 m, ale strieľať možno až na vzdialenosť 920 m. Potom sa hlavica, ak nezasiahne cieľ, zničí autodeštrukciou. O skladnosti a mobilite RPG-7 vypovedá i jej dĺžka 950 mm (vrátane nabitý rakety s hlavicoou) a celková hmotnosť iba 7 kg.

Klasická jednostupňová strela RPG-7 s hmotnosťou 2,2 kg s hlavicoou HEAT preráža homogénny pancier do hrúbky 260 mm, tandemová hlavica modernejšej RPG-7VR s hmotnosťou 4,5 kg až 600 mm homogénneho panciera s reaktívnou ochranou!

Vo výzbroji OS SR je aj jednorazový reaktívny PT granát RPG-75 kalibru 68 mm s mechanickými mieridlami, ktorý hlavicoou HEAT na max. vzdialenosť 750 m prebija homogénny pancier do hrúbky 300 mm. Má dĺžku 633 mm v dopravnej a 890 mm v bojovej polohe, celkovú hmotnosť iba 3,2 kg a hmotnosť strely 0,8 kg. Vyvinuli ho v roku 1975 v bývalej ČSSR a dodnes slúži aj v armádach ČR a Poľska. V roku 2009 na veľtrhu IDET v Brne predstavili jeho modernizovanú verziu RPG-75-TB s novou termobarickou strelou s vyšším tlakovým a zápalným účinkom. Tento typ v roku 2010 do výzbroje prijala poľská špeciálna jednotka GROM. Túto dvojicu ručných PT zbraní dopĺňa švédsky multifunkčný bezzáklzový zbraňový systém Carl Gustav M3 kalibru 84 mm (označovaný aj ako tarasnica) s dĺžkou 1 130 mm a hmotnosťou 9,5 kg.

Používajú ho špeciálne sily mnohých krajín, napr. jednotky USSOCOM (United States Special Operations Command) pod názvom M3 MAAWS (Multi-role Anti-armor Anti-tank Weapons System) a prápor Rangers US Army ako RAWs (Rangers Antitank Weapons System). Strelou s hmotnosťou 4 kg s tandemovou hlavicoou HEAT na optimálnu vzdialenosť 500 m prebija 500 mm hrubý homogénny pancier s reaktívnou ochranou.

Prenosný PT komplet PTRS 9M14 Maljutka (v kóde NATO AT-3 Sagger), stredného dosahu (max. 3 000 m) 1. generácie (zavedený v ZSSR do výzbroje v roku 1963), so strelou kalibru 125 mm s hmotnosťou 10,9 kg, ktorej hlavica HEAT preráža homogénny pancier hrubý 400 mm a je navádzaná systémom CLOS (Command to Line-of-Sight) prostredníctvom vodiča, už OS SR vo svojej výzbroji nedeclarujú. Približne 70 kusov slovenských bojových vozidiel pechoty BVP-1 však okrem hlavného výzbroje môže niesť modernizovanú verziu tejto PT strely 9M14P Maljutka-P (AT-3C Sagger) 2. generácie s poloautomatickým povelovým systémom diaľkového navádzania po zámernej cieľa SACLOS (Semi-Automatic Command to Line-of-Sight) s prenosom radiacií povelov po vodiči a s optickým alebo infračerveným sledovaním strely s podobnými parametrami a výkonmi.

Časť asi 50 pásových slovenských obrnených transportérov OT-90 (bývalých BVP-1), ktoré sú upravené na PT verziu, nesie odpalovacie zariadenie sovietskych PTRS 9M113 Konkurs (AT-5 Spandrel) dlhého dosahu (max. 4 000 m) 2. generácie (z roku 1974) kalibru 135 mm, navádzaných systémom SACLOS. OS SR majú vo výzbroji aj okolo 90 kusov BVP-2, ktoré môžu niesť aj odpalovacie zariadenia sovietskych PTRS 9M111 Fagot (AT-4 Spigot), už spomínaných striel Konkurs a s adaptérom aj francúzsko-nemecké strely MILAN, MILAN 2 a MILAN 3.

PTRS Fagot je prvá sovietska PT strela 2. generácie, prijatá do výzbroje v roku 1970. Má kaliber 120 mm, hmotnosť 7,3 kg, odpáľuje sa z kontajnera a navádza systémom SACLOS. Pri max. dostrele 2 500 m jej hlavica HEAT prebija homogénny pancier do hrúbky 500 mm.

MILAN (Missile d'infanterie Léger Anti-Char – ľahká pechotná protitanková strela) je francúzsko-nemecká PTRS 2. generácie (vyrábaná od roku 1972) kalibru 115 mm, navádzaná systémom SACLOS s maximálnym dostrelom 2 000 m, ktorej tandemová strela HEAT s hmotnosťou 7,1 kg dokáže preraziť homogénny pancier hrubý až 1 000 mm!

Mi-28 (Havoc) so šestnástimi PTRS Ataka-V

Tabuľka základných parametrov a výkonov (NKS je nadkalibrová strela, HP je homogénny pancier, HP s RO je homogénny pancier s reaktívnou ochranou)

Typ	Kaliber strely	Hmot-nos strely	Hmotnos nabitej zbrane (odpa-zariadenia)	Systém navádza-nia	Maxi-málny dosah	Typ bojovej hlavice	Prieboj-nos panciera
Ru né protitankové, resp. protipancierové zbrane a komplety							
RPG-7	85 mm (NKS)	2,2 kg	7 kg	opt./mech mieridlá	920 m	HEAT	260 mm (HP)
RPG-75	68 mm	0,8 kg	3,2 kg	mechanic. mieridlá	750 m	HEAT	300 mm (HP)
Carl Gustav M3	84 mm	4 kg	9,5 kg	opt./mech./ laser. mieridlá	700 m (efektiv. dostrel)	tandem HEAT	500 mm (HP s RO)
FGM-148 Javelin	127 mm	11,8 kg	18,2 kg	samonavá-dzacia	2 500 m	tandem HEAT	600 mm (HP s RO)
RPG-76 Komar	68 mm (NKS)	1,7 kg	2,1 kg	mechanic. mieridlá	250 m (efektiv. dostrel)	HEAT	260 mm (HP)
RPG-22 Netto	72,5 mm	1,5 kg	2,8 kg	mechanic. mieridlá	250 m (efektiv. dostrel)	HEAT	400 mm (HP)
RPG-29 Vampir	105 mm	12,1 kg	18,8 kg	mechanic. mieridlá	500 m (efektiv. dostrel)	tandem HEAT	750 mm (HP s RO)
9M115 Me-tis	94 mm	6,3 kg	cca 12 kg	SACLOS	1 000 m	HEAT	460 mm (HP)
9K115 Me-tis-M	130 mm	13,8 kg	cca 20 kg	SACLOS	1 500 m	tandem HEAT	950 mm (HP s RO)
BGM-71 TOW	221 mm	5,9 kg	22,6 kg	SACLOS	3 750 m	tandem HEAT	1 000 mm (HP s RO)
9M14 Mal-jutka	125 mm	10,9 kg	11,3 kg	CLOS	3 000 m	HEAT	400 mm (HP)
9M111 Fagot	120 mm	7,3 kg	22,5 kg	SACLOS	2 500 m	HEAT	500 mm (HP)
RBS-56 PAL 2000 BILL 1	150 mm	16 kg	38 kg	SACLOS	2 000 m	HEAT	1 000 mm (HP)
S (, , (((né vrtu niky							
9M14P Maljutka-P	B) B	- B(B	B	B	B B B	, B	400 mm (HP)
9M113 Konkurs	3 2 2	10 7	-	,) (,	1 2		/ 2 2
)	3 2 2	0 7	-	,) (,	2	tandem	1 2 2 4 (
9 Falanga	1 2 2	7	-	,) (,	4 2		5 2 2 (
9M114 652	1 2 2	3 7	-	,) (,	3 2		3/ 2 2 (
, 7)	2 2	1 7	-	,) (,	1 m		2 2
9M133 Kornet	3 2 2	7	-	laserové 8	3 3 2	tandem	1 2 2 4 (
5 5	2 2	/ 7	-	laserové 8	3 2	tandem	8 2 2 (4 (
1 5	2 2	130 7	-	,) (,	2	tandem	2 2 4 (
) 98 9 5	2 2	3 7	-	4 2 98	2	tandem	2 2 4 (
(	3 2 2	10 7	-	,) (,	1 2	tandem	3 2 2 4 (
7	2 2	1 6 7	-	,) (,	/ 2	tandem	2 2 4 (
1 5	2 2	13 7	-	laserové 8	2	tandem	2 2 4 (

OS SR v roku 2011 z výzbroje vyradili posledné štyri útočné vrtulníky Mi-24V, vzhľadom na uplynutý alebo končiaci sa čas ich prevádzkovej životaschopnosti. Tieto stroje mohli okrem iných zbraní niest aj osem PTRS 9M114 Šturm (AT-6 Spiral) alebo štyri staršie PTRS 9M17 Falanga (AT-2 Swatter). Šturm je nadzvuková PTRS 2. generácie dlhého dosahu (max. 5 000 m) s navádzacím systémom SACLOS s rádiovým prenosom riadiacich povelov, ktorá v ZSSR prišla do výzbroje v 70. rokoch minulého storočia. Má kaliber 130 mm, hmotnosťou 35 kg a jej hlavica HEAT preráža homogénny pancier do hrúbky 560 mm. Staršia Fa-langa z polovice 60. rokov je podzvuková PTRS 1. generácie dlhého dosahu (max. 4 000 m),

navádzaná systémom CLOS a neskôr SACLOS s rádiovým prenosom riadiacich povelov. Má kaliber 132 mm, hmotnosť 30 kg a jej hlavica HEAT preráža homogénny pancier do hrúbky 510 mm.

Protitankové zbrane vo výzbroji našich susedov

Pechota Armády ČR, podobne ako aj pechota OS SR stále používa ručné reaktívne PT zbrane RPG-7 a RPG-75, ako aj zbraňový systém Carl Gustav M3. Pre svoje špeciálne sily však AČR zakúpila i tri prenosné PT raketové americké komplety FGM-148 Javelin stredného dosahu (max. dostrel 2 500 m) s pasívnym samonavádzacím zariadením typu „odpál a za-budni“. Táto moderná zbraň vznikla na žiadosť US Army ako náhrada za staršiu PTRS M47 Dragon, ktorá mala krátky dosah (max. 1 000 m) a iba poloaautomatickú navádzaciu sústavu typu SACLOS. Strela Javelin má dĺžku 1 080 mm, kaliber 127 mm a hmotnosť 11,8 kg. Jej tandemová hlavica HEAT prebija homogénny pancier hrubý až 600 mm.

České bojové vozidlá typu OT-90, BVP-1 a BVP-2 majú podobnú protitankovú výzbroj ako ich slovenské náprotivky. Do výzbroje AČR zavádzané rakúske 8-kolesové OT Pandur II vo verziii IFV (BVP) ale okrem hlavňovej výzbroje nesú aj odpalovacie zariadenie pre dve PTRS Spike-LR izraelského pôvodu. Je to strela s dlhým dosahom (až 4 000 m) navádzaná systémom SACLOS. Má hmotnosť 14 kg a jej hlavica HEAT penetruje pancier hrubý až 700 mm. České útočné vrtulníky Mi-35 (modernizovaná exportná verzia Mi-24) môžu o. i. niest aj odpalovacie zariadenia PTRS Šturm.

Poľská armáda tiež ešte používa sovietsky RPG-7, ale jej výsadkové jednotky majú k dispozi-cii aj domáci jednorazový ľahký reaktívny PT granát RPG-76 Komar kalibru 40 mm, ktorého nadkalibrová strela s hmotnosťou 1,7 kg s hlavico HEAT (kalibru 68 mm) preráža pancier hrubý až 260 mm na optimálnu vzdialenosť 200 m. Poľská špeciálna jednotka GROM (Grupa Reagowania Operacyjno-Manewrowego) prijala vlni do výzbroje aj českú PT zbraň RPG-75-TB s termobarickou strelou.

Poliaci sa snažia bojové vozidlá sovietskeho pôvodu (najmä BVP-1) nahradiť domácou ver-ziou finskeho modulárneho obrneného vozidla AMV Patria s názvom KTO Rosomak. Jeho pro-titanková verzia Rosomak-S podobne ako rakúsky Pandur II vo výzbroji AČR nesie izraelské PTRS Spike-LR. Poľské útočné vrtulníky radu Mi-24 i plánované nové Mi-35P sú vyzbrojené PTRS Šturm.

Ukrajinská pechota okrem tradičného RPG-7 používa aj ďalšie dve ručné PT zbrane. RPG-22 (Netto) je ľahký jednorazový reaktívny sovietsky PT granát kalibru 72,5 mm s hmot-nosťou 2,8 kg, ktorý na vzdialenosť 250 m hlavico HEAT preráža 400 mm homogénny pan-cier. RPG-29 (Vampir) je pôvodne tiež sovietska PT zbraň kalibru 105 mm s hmotnosťou 18,8 kg (s nabitou strelou), dlhá 1 m v prepravnej a 1,85 m v bojovej polohe, ktorá tandemo-vou hlavico typu HEAT na optimálnu vzdialenosť 500 m dokáže prebiť 750 mm homogénny pancier aj s reaktívnou ochranou. Tieto ľahké protitankové zbrane dopĺňajú výkonnejšie odpa-ľovacie komplety PTRS 9M115 Metis (AT-7 Saxhorn) a 9K115-2 Metis-M (AT-13 Saxhorn-2).

Metis je posledná sovietska PTRS 2. generácie (z roku 1978) krátkeho dosahu (max. 1 000 m), kalibru 94 mm, navádzaná pomocou vodiča systémom SACLOS. Strela s hmotnosťou 6,3 kg s hlavico HEAT na optimálnu vzdialenosť 500 m prebija 460 mm hrubý homogénny pancier. Túto strelu Sovieti neexportovali a „zdedili“ ju iba nástupnícke štáty zanik-nutého ZSSR, vrátane Ukrajiny. Na export bola určená zdokonalená ruská PTRS Metis-M (z roku 1992) kalibru 130 mm s hmotnosťou 13,8 kg a tandemovou HEAT hlavico, navé-dzaná takisto systémom SACLOS, ktorej dosah sa zvýšil na 1 500 m a prebija až 950 mm hrubý pancier s reaktívnou ochranou.

Ukrajinská armáda disponuje širokou škálou OT a BVP (najmä BTR-60, BTR-70, BTR-80, BTR-94 a BTR-4 GROM, ako aj BMP-1, BMP-2 a BMP-3), ktoré v rámci protitankovej výzbroje môžu niest aj odpalovacie zariadenia už spomenutých sovietskych PTRS Fagot a Konkurs a 9M133 Kornet (AT-14 Spriggan), ako aj systém nových ukrajinských laserom navádzaných PTRS Baryer R-2 ďalekého dosahu, ktoré s tandemovou hlavico HEAT prebijajú až 800 mm pancier s reaktívnou ochranou (ďalšie údaje v tabuľke základných parametrov a výkonov). Ukrajinské útočné vrtulníky (Mi-24 a Mi-25) sú vyzbrojené najmä odpalovacími zariadeniami PTRS Šturm.

Maďarská pechota takisto dodnes používa osvedčený ručný RPG-7. Okrem toho naši južní susedia vo výzbroji deklarujú aj odpalovacie komplety PTRS Metis-M a BGM-71 TOW (TOW – Tube-launched, Optically-sighted, Wire-guided), čo je americká protitanková strela dlhého do-sahu (až 3 750 m) s dĺžkou 1,17 m a hmotnosťou 5,9 kg, vystreľovaná z tubusu kalibru 221 mm a navádzaná po vodiči systémom SACLOS. Ide o najrozšírenejšiu strelu západného sveta, ktorú mnohé krajiny začali zavádzať do výzbroje začiatkom 70. rokov minulého storo-čia. Spravidla sa inštaluje na bojové vozidlá a útočné vrtulníky, ale možno ju používať aj v pre-nosnej verzii na trojnožke. S tandemovou hlavico HEAT penetruje až 1 000 mm hrubý pan-cier s reaktívnou ochranou.

Pechota rakúskeho Bundesheeru z ručných PT zbraní používa tiež spoľahlivý švédsky multi-funkčný systém Carl Gustav M3, ako aj takisto švédsku prenosnú PT zbraň PAL 2000 BILL 1 (PAL – Panzerabwehrlenkwaffe – protipancierová, po vodiči navádzaná zbraň; BILL – Bofors Infantry Light and Lethal – Boforsova pechotná, ľahká a smrťacia) stredného dosahu (max. 2 200 m). Táto PTRS s povelovým systémom SACLOS, strieľajúca z trojnožky s dvojčlennou obsluhou, prišla do výzbroje švédskej a rakúskej armády v roku 1985 a išlo o prvý operačne zavedený PT komplet navádzaný na cieľ z hornej polosféry pod uhlom 30° tak, že bojová hla-vica preráža jeho horné slabšie pancierované partie. Strela s hlavico HEAT s bezkontaktným zapalovačom má kaliber 150 mm, hmotnosť 16 kg a priereznosť okolo 1 000 mm homogén-neho panciera. Modernizovaná verzia PAL 2000 BILL 2 používa ešte výkonnejšie strely s tan-demovou HEAT hlavico.

PTRS Carl Gustav M3

Najmodernejšie rakúske OT Pandur II, podobne ako do Česka a ďalších krajín exportované bojové vozidlá tohto typu, nesú okrem inej výzbroje izraelské samonavádzacie PTRS Spike-LT.

Rakúsko v súčasnosti nedeklaruje vo svojej výzbroji žiadne útočné vrtulníky, ale jeho ľahké prieskumné vrtulníky Bell OH-58D Kiowa boli údajne po zlych skúsenostiach z Perzského zálivu Američanmi vyzbro-jené aj PTRS Hellfire, ktoré predstavíme v nasledujúcom odseku.

Najzaujímavejšie PT zbrane iných krajín

Americká PTRS Hellfire je vo svete PT zbraní mimoriadnym poj-mom a od roku 1985, kedy prišla do výzbroje, predstavuje súčasť vybavenia najvýkonnejších útočných vrtulníkov, pre ktoré ju firma Rockwell International (dnes Boeing) aj vyvinula. Je to strela dlhého doletu (9 000 m) navádzaná laserovým paprskom alebo pomocou rádiolokátora v systéme SACLOS. Najmodernejšie z celého radu striel Hellfire sú AGM-114K Hellfire 2 so zdokonaleným laserovým senzorom odolnejším proti rušeniu, digitálnou elektronikou a účinnej-šou tandemovou hlavico HEAT, a AGM-114L Longbow Hellfire s aktív-nym samonavádzaním v systéme „odpál a zabudni“ (viac údajov v ta-buľke).

Z ďalších výborných PTRS v rámci obmedzeného priestoru spo-meňme ešte francúzsko-nemeckú strelu HOT-3, ktorej prvú verziu vyvinula firma Euromissile (dnes MBDA) v roku 1977. Ide o strelu dlhého doletu (4 300 m) 2. generácie, ktorá sa navádza systémom SACLOS. Má kaliber 150 mm, dĺžku 1 300 mm, hmotnosť 24,5 kg a tandemovou hlavico HEAT dokáže preraziť homogénny pancier s reaktívnou ochranou až do hrúbky 1 250 mm. Možno ju inštalovať nielen do útočných vrtulníkov, ale aj do bojových vozidiel.

Najmodernejšie ruské útočné vrtulníky Mi-28 (Havoc), Ka-50 (Hokum A) a Ka-52 (Hokum B) sú vyzbrojené PTRS 9M120 Ataka-V (AT-9 Spiral-2) a 9A1472 Vichr (AT-16 Scalion).

Ataka-V je strela dlhého dosahu (6 000 m) s poloaautomatickým systémom diaľkového navádzania SACLOS a rádiovým prenosom ria-diacich povelov. Má kaliber 128 mm, hmotnosť 42,5 kg a tandemo-vou hlavico HEAT preráža 1 000 mm hrubý homogénny pancier aj s reaktívnou ochranou.

Vichr je PTRS dlhého dosahu (až 10 000 m) navádzaná laserovým paprskom v automatizovanom procese, ktorá letí k cieľu rýchlosťou rovnajúcou sa takmer dvojnásobnej rýchlosti zvuku (Mach 1,8) a tan-demovou hlavico HEAT preráža pancier hrubý viac ako 1 000 mm aj s reaktívnou ochranou. Okrem útočných vrtulníkov Ka-50 a Ka-52 majú PT komplet Vichr údajne vo výzbroji aj niektoré ruské bojové lie-tadlá, napr. Su-25T alebo Su-35.

Na okraji Liptovského Mikuláša v miestnej časti Ondrašová je v priestoroch bývalých skladov zdravotníckeho materiálu umiestnené špičkové pracovisko našich ozbrojených síl. Oddelenie špeciálnej identifikácie a databázy je zamerané na odber biologických vzoriek profesionálnych vojakov a ich dlhodobé uskladnenie, a okrem iného obsahuje aj laboratórium BSL (úroveň biologickej bezpečnosti).

/ Jozef ŽIAK

V Liptove dajú každému vojakovi meno

Podľa MUDr. Štefana Bračka, riaditeľa Odboru špecializovaných zdravotníckych a veterinárnych činností Úradu hlavného lekára OS SR, takéto pracovisko nemajú ani naši západní, severní či južní susedia z krajín V-4.

Genéza vzniku biobanky

Doktor Braček približuje genézu vzniku pracoviska: „Na základe zákona č. 346/2005 o štátnej službe profesionálnych vojakov Ozbrojených síl Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov sme dostali úlohu vybudovať databázu biologických vzoriek profesionálnych vojakov na účely ich následnej identifikácie pri hromadných nešťastiach, haváriách a obdobných udalostiach. V roku 2007 sme začali s budovaním laboratória, s pôvodným názvom Biobanka. Vzniklo po stavebných úpravách jedného poschodia budovy. Pracovisko pozostáva z dvoch častí: odberovej a analytickej. V prvej sa odoberá vzorka krvi a stery z ústnej dutiny, snímajú sa odtlačky prstov oboch rúk a vyhotovuje sa panoramatický snímok chrupu. Všetko je na digitálnej úrovni. V druhej sa spracúvajú vzorky krvi tak, aby bola vhodná na analýzu DNA. Srdce laboratória predstavuje analyzátor DNA vzoriek. Od roku 2009 sme začali skúšobnú prevádzku a následne po troch mesiacoch sme prešli na regulárnu prevádzku s cieľom postupne dosiahnuť, aby všetci príslušníci OS SR boli vyšetrení na našom pracovisku a ich vzorky DNA boli u nás uložené.“

Vzorky uskladňujú 100 rokov

Najskôr začali vyšetrovať príslušníkov ozbrojených síl, ktorí odchádzali do zahraničných operácií a misií, lebo tam je najväčšie riziko prípadného nešťastia. Potom

pokračovali s vyšetrovaním príslušníkov tých útvarov (ako je napríklad žilinský piaty pluk špeciálneho určenia a niektorých ďalších), ktorí prichádzajú do styku s plnením nebezpečných úloh. Postupom času aj príslušníkov ďalších útvarov a zariadení. Len pre zaujímavosť, 15. februára absolvovala toto povinné vyšetrenie aj celá generalita našich ozbrojených síl.

Biobanka, v súčasnosti Oddelenie špeciálnej identifikácie a databázy, zabezpečuje vo svojich priestoroch archivovanie vzoriek až 100 rokov od odberu u každého profesionálneho vojaka. Uložený biologický materiál (vzorky krvi a stery bukalných slizníc) slúži ako referenčná vzorka v prípade potreby identifikácie profesionálnych vojakov.

V čase našej návštevy absolvovali odbery príslušníci levičského mechanizovaného práporu. V odberovej miestnosti každému vojakovi zdravotná sestra Bc. Ivana Siváková odobrala vzorku venóznej krvi a zhotovila odtlačky prstov oboch rúk. Laborantka Drahomíra Vrabcová zabezpečila odbery sterov z bukalných slizníc (t. j. výter z ústnej dutiny obojstranne na dve sterilné vatové tyčinky). Tie sú potom sterilne uložené a archivované 100 rokov od odberu. Z krvnej vzorky sa izoluje materiál DNA, z ktorého sa následne stanoví profil DNA. Profily DNA sa ukladajú do vnútornej databázy. Vedúca odborná referentka RNDr. Anna Moravčíková, ktorá po odbornej stránke spoločne s vedúcou odbornou referentkou Ing. Miroslavou Michalekovou zastrešuje činnosť laboratória, zdôraznila, že profily DNA sú archivované okrem vnútornej databázy aj na externých nosičoch, ktoré sú chránené pred znehodnotením (napr. požiarom) a odcudzením v trezore. Rádiologická asistentka Anna Hýblová, ktorá zhotovuje panoramatické snímky chrupu na digitálnom röntgene a zodpovedá za uloženie snímok do databázy, konštatovala: U každého človeka sa postupom veku chrup mení. Preto ho treba v súlade so zákonom každých 5 rokov obnovovať. Zatiaľ sme takúto činnosť nerobili, lebo tých päť rokov od prvého snímkovania neubehlo.“

Emília Klobušiaková je zodpovedná za databázu profilov DNA a sanitárka Kristína Varinská sa stará, aby v celých priestoroch laboratória bola bezchybná čistota a hygiena.

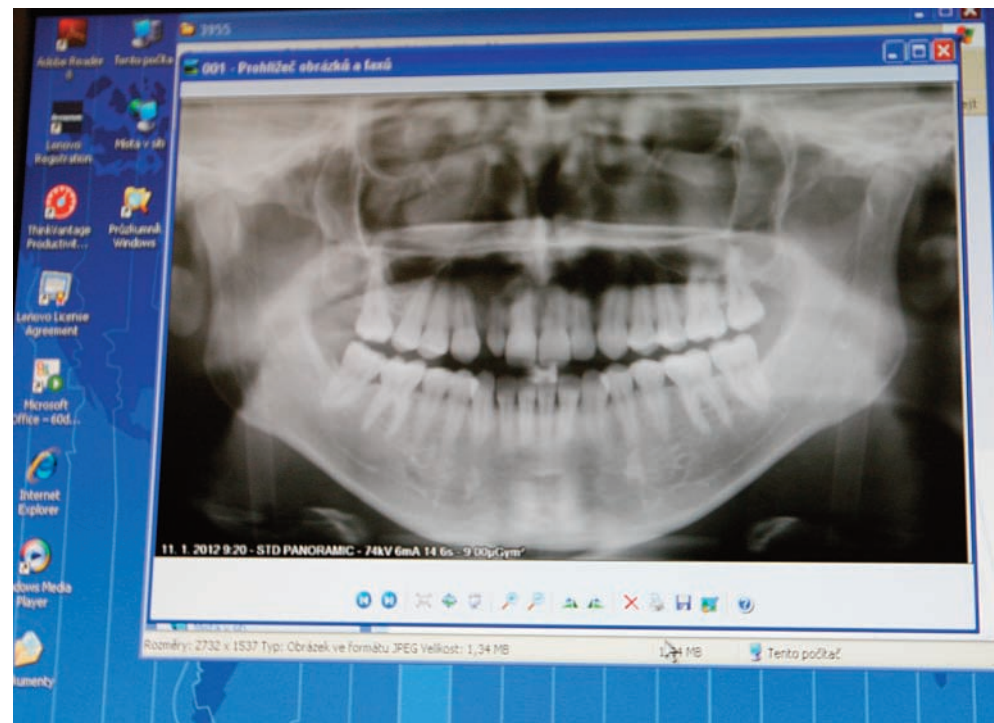
Ani v prípade vraždy neposkytnú vzorku DNA

Všetci pracovníci od sanitárky až po vysokoškolsky vzdelaných špecialistov majú bezpečnostnú previerku, podpísanú mlčanlivosť a sú si vedomí prípadného zneužitia veľmi citlivých informácií, ktoré obhospodarujú. Údaje môžu byť použité výlučne na identifikáciu časti tel v prípade havárií, mimoriadnych udalostí doma či v zahraničných operáciách. Podľa doktora Bračka nemôžu byť napríklad použité na nejaký iný účel.

„Ani na dokázanie prípadnej trestnej činnosti profesionálneho vojaka. Na tieto účely má policajný zbor svoje identifikčné laboratórium a svoje metódy. Vzorky sa v nijakom prípade nemôžu použiť ani v prípade určenia otcovstva vojaka. Do budúcnosti rokujeme s hlavnou lekárkou ministerstva vnútra, aby sme spomínané vyšetrenia mohli robiť aj pre príslušníkov MV a uskladnili u nás ich vzorky. Máme na to dostatočné priestory. Dnes (v polovici januára) Oddelenie špeciálnej identifikácie a databázy spracovalo viac ako 4,5 tisíce vzoriek. Ročne robíme asi 1 500 vyšetrení. Všetky údaje sú zaznamenané pod menom, priezviskom a osobným číslom profesionálneho vojaka. Sú chránené proti zneužitiu. Kapacita a možnosti nášho laboratória sú také, že dokážeme spracovať 100 vzoriek týždenne. Množstvo závisí od pridelených finančných prostriedkov,“ hovorí doktor Braček.

Cena jedného vyšetrenia sa v Liptovskom Mikuláši pohybuje v rozmedzí od 50 do 66 eur. Kapacity na uskladnenie vzoriek majú v Liptovskom Mikuláši dostatočne rozsiahle. Predstavujú ich veľké hlboko mraziace boxy, kde sú vzorky DNA uložené pri teplote mínus 74 stupňov. Našťastie, zatiaľ sa nevyužili pri nijakej identifikácii (katastrofa v Hejchoch sa udiala predtým, rovnako úmrtia vojakov v Iraku). Celý tento proces má na starosti 9 pracovníkov (doktor Braček zároveň zastáva aj funkciu lekára, ktorá je doposiaľ neobsadená) lekár, dve vysokoškolsky vzdelané pracovníčky, dve laborantky, jedna zdravotná sestra, jedna röntgenová laborantka, jedna sanitárka a odborný pracovník s technickým zázemím pre PC a server.

„Našou inšpiráciou bol kriminologický ústav MV v Partizánskej Ľupči. Tam majú laboratórium na DNA vzorky na účely zisťovania kriminálnej činnosti. Boli sme tam na skusy. V mnohom nám pomohli, inšpirovali nás. Identifikačné laboratórium je vybudované na základe štandardov NATO,“ pripomína doktor Braček.

Biologické vzorky určené na analýzu DNA (Deoxyribonukleová kyselina, nositeľka genetickej informácie organizmov,) obsahujú aj iné substancie. Musia sa odseparovať pomocou extrakčných metód. Výber extrakčnej alebo izolačnej metódy závisí od typov biologického materiálu. V laboratóriu sa izoluje DNA z odobratých vzoriek venóznej krvi s prídavkom EDTA (organická zlúčenina, kyselina ethylendiamintetraoctová) a z bukalných slizníc. Spomínaná izolácia sa deje v laminárnom boxe, ktorý zabezpečuje sterilné podmienky. V prípade potreby identifikácie pozostatkov neznámeho profesionálneho vojaka je laboratórium na Liptove pripravené poskytnúť profil DNA z databázy. V laboratóriu sa vyizolovaná DNA namnoží pomocou PCR (polymérazovej reťazovej reakcie), čo je enzymatický proces, v ktorom sa opakovanne replikujú špecifické časti DNA tak, aby sa vytvorilo veľké

množstvo kópií určitej časti DNA. Takéto molekulárne kopírovanie zahŕňa zohrievanie a ochladzovanie vzoriek v presnom poradí termických cyklov. V priebehu každého z nich sa vytvorí kópia cieľovej sekvencie DNA pre každú molekulu, ktorá obsahuje cieľovú sekvenciu. Výsledný produkt PCR reakcie tzv. amplicon je namnožený na dostatočné množstvo a je vhodný na ďalšie meranie. Na ľudskú identifikáciu sú vhodné DNA markery, ktoré preukazujú najvyššiu možnú variabilitu a potom počet polymorfných markerov, dovoľujúcich odlišenie medzi vzorkami je nižší. Používa sa štandardizovaná analytická súprava, ktorá umožňuje v jednom stanovení DNA určiť 16 markerov. Tým sa možnosť prípadnej zhody DNA profilu znižuje na 1 : 10 000 000 000. Výsledky z analyzátoru sa upravia špeciálnym softvérom a po vyhodnotení sa ukladajú vo forme DNA profilu do databázy.

/ Miroslav MIHÁLIK

/ VHÚ – VHM Piešťany

/ foto Miroslav MIHÁLIK

Viacúčelový ľahký jednomotorový vrtuľník Mi-1 (v kóde NATO Hare, čiže Zajac) z konštrukčnej kancelárie OKB Mil, je celokovovej konštrukcie klasického usporiadania s trojlístovým hlavným a trojlístovým chvostovým vyrovnávacím rotorom, s malým stabilizátorom, uchýteným k chvostovému nosníku.

Šikovný Zajac

Má pevný trojkolesový podvozok čelového typu s ostrohou pod chvostovým nosníkom. Vrtuľník s imatrikulačným číslom 1043 vyrobili v polskej leteckej továrni WSK PZL Swidnik pod typovým označením SM-1 (Smiglovec).

Vo vrtuľníku je namontovaný licenčne vyrábaný sedemvalcový hviezdicový, vzduchom chladený motor LIT-3S (AI-26V) konštruktéra Ivčenka s celkovým výkonom 422 kW. Vojské historické múzeum vrtuľník získalo v roku 1996 od Vojskej strednej školy leteckej Košice, v ktorej slúžil ako učebná pomôcka pri výučbe leteckých vojenských špecialistov.

Vyhral konkurz

Štyridsiate roky minulého storočia zaznamenali veľmi intenzívny rozvoj vrtuľníkovej techniky a jej sériovej výroby. Najmä v USA. Vo vtedajšom Sovietskom zväze najlepšie výsledky vývoja vrtuľníkov dosiahol Ivan Pavlovič Bratuchin s vrtuľníkom Omega, ktorého vývoj pokračoval za zložitých podmienok počas celej vojny a vyvrcholil sériovou výrobou Omegy II v roku 1945. Velenie sovietskeho letectva v roku 1947 vypísalo technické podmienky vývoja trojmiestneho vrtuľníka, určeného na spojovaciu službu, ale aj na iné vojenské a civilné úlohy. Do konkurzu sa prihlásili skúšobné a konštrukčné kancelárie Bratuchnin (B-11), Jakovlev (Jak-100) a Mil (GM-1).

Projekt prvého vrtuľníka OKB-329 M. L. Mila, Mil GM-1 (Gelikopter Mila) vznikol na prelome rokov 1947 – 1948. Od neskorších sériových vrtuľníkov mal projekt GM-1 veľa odlišností. Mal veľké predné presklenie kabíny, všetky dynamické agregáty boli umiestnené za kabínou osádky. Pološkrupinový trup s pevným trojbodovým podvozkom kormového typu (dve predné a jedna zadná noha) plynulo prechádzal do chvostového nosníka. Postupne bol projekt prestavaný do konečnej podoby s typickým nosom a podvozkom čelového typu. Prvý let prototypu vykonal skúšobný pilot M. K. Bajkalov 20. septembra 1948. V októbri pri havárii bol vrtuľník zničený. Druhý prototyp vzlietol koncom roka 1948, pilotovaný M. L. Gallajom. Aj tento stroj bol pri katastrofe 7. marca 1949 zničený, pilot Bajkalov zahynul. Tretí prototyp vzlietol v apríli 1949. Jeho skúšky už prebehli bez komplikácií. V roku 1950 vrtuľník odovzdali na štátne skúšky už pod označením Mil Mi-1. V štátnych skúškach sa stretol s konkurenčným vrtuľníkom z OKB Jakovlev Jak-100.

Licenčná výroba v Poľsku

Komisia rozhodla, že pre sériovú výrobu splnili podmienky obidva vrtuľníky. Sovietska vláda vybrala pre sériovú výrobu Milov vrtuľník Mi-1. Roku 1950 sa sériová výroba začala v Moskovskom závode № 3, v ktorom bola vyrobená len prvá 15-kusová séria. Postupne bola spustená výroba v Kazani, Oremburgu a v Rostove. Verejnosti bol vrtuľník Mi-1 prvýkrát predstavený v roku 1951 na leteckom dni v Tušine. Celkove bolo v ZSSR v rokoch 1950 – 1960 vyrobených 1 012 vrtuľníkov Mi-1 rôznych verzií.

Od roku 1955 na základe medzistátnnej dohody medzi ZSSR a Poľskom bola licenčná výroba vrtuľníka pripravovaná v polskej továrni WSK Swidnik. Prvý vrtuľník z WSK Swidnik pod označením SM-1 (Smiglovec) vzlietol 23. marca 1956. Na pohon vrtuľníkov SM-1 bol použitý vo WSK Rzeszow licenčne vyrábaný hviezdicový motor LIT-3S, (Ivčenko AI-26V). Posledný sériový vrtuľník SM-1 vo WSK Swidnik bol vyrobený 22. decembra 1965. V Poľsku počas desiatich rokov vyrobili 1 594 vrtuľníkov SM-1 rôznych modifikácií. Vrtuľníky Mi-1 (SM-1) okrem Sovietskeho zväzu využívalo viac ako 20 krajín Európy, Afriky, Ázie, Južnej Ameriky a Austrálie.

Začínali u spojárov

ČSLA začala prevádzkovať vrtuľníky Mi-1 od roku 1959. Prvé vrtuľníky boli dodané v rozobranom stave 50. spojovaciemu leteckému pluku Klecany. Po zmontovaní vrtuľníkov poľskými špecialistami vykonal na nich zálet továrenský pilot mjr. Ryszard Kosiol. Nasledovalo preškolenie československých pilotov a technikov. 20. apríla 1959 mjr. František Jindra uskutočnil prvý samostatný let na vrtuľníku s trupovým číslom 0006. Od začiatku 60. rokov sa vrtuľníkové vojsko začalo postupne rozrastať. Boli dodané ďalšie vrtuľníky Mi-1 k leteckým útvarom a jednotlivé kusy aj k veliteľstvám armád. V priebehu 26 rokov v ČSLA slúžilo dovedna 152 vrtuľníkov Mi-1 viacerých verzií.

Posledné vrtuľníky Mi-1 boli vyradené z prevádzky ČSLA koncom roka 1985. Vrtuľníky Mi-1 boli vybavené aj na nočné lietanie a lietanie za sťažených poveternostných podmienok. S jednočlennou osádkou a dvoma až tromi pasažiermi na palube boli v ČSLA predovšetkým určené na plnenie spojovacích, kuriérskych, prieskumných úloh, na riadenie delostreleckej palby a na výcvik pilotov vrtuľníkov. Všetky Mi-1, používané v ČSLA, boli vyrobené v poľskom závode WSK Swidnik.

Hlavné technické údaje				
D	989			65 4 3
D	2 1 0	-, 3 2	1 1 3	5 3
Vý				5 4 3
3 1	12 8 0		1 9	4
	3 0		1 0 3 1 12	6 44
	12	1 1 1		5 3
	1 0		1 1 1	65 4 3
1 1		, 1		
	1 3 1 1			66
	3 0		12	4 3
	2 1 0		12	4 3
	-8 12			5 3 2
	3		12 98	444 3
			12 98	6 444 3
D1				4 3
	1 2			3
O20				8 1
	2			6 121
	1			

plukovník letectva Július TRNKA

/ pplk. v zál. PhDr. Peter ŠUMICHRASŤ, PhD.

Vojenský historický ústav

Narodil sa 29. 9. 1910 vo Zvolene v rodine Ondreja Trnku a Eleny Trnkovej, rodenej Kopovej. Základné vzdelanie získal absolvovaním štyroch tried ľudovej školy. Vzhľadom na svoje nadanie a záujem o ďalšie štúdium, ako aj ústretovosť a možnosti rodiny, pokračoval v štúdiách na 8-ročnom reálnom gymnáziu vo Zvolene.

Občianske vzdelanie završil absolvovaním štyroch semestrov na VŠT v Prahe, odbor architektúra a pozemné staviteľstvo. Jeho dozaista úspešná vojenská kariéra sa začala 1. 10. 1932, keď voj. J. Trnku prezentovali na vykonanie prezenčnej služby v rámci lučeneckého pešieho pluku 25. Týmto dňom mu priznali aj status frekventanta. Počas výkonu prezenčnej služby absolvoval Školu pre výchovu dôstojníkov pechoty v zálohe v Košiciach. Po jej absolvovaní mu priznali postavenie absolventa. Až do nástupu na Vojenskú akadémiu v Hraniciach vykonával službu v rámci materského pluku v Lučenci. Počas nej ho povýšili na desiatnika aspiranta a čatára aspiranta. Vojenskú akadémiu v Hraniciach, ktorá od roku 1922 pripravovala pre čs. brannú moc dôstojníkov z povolania všetkých druhov zbraní, úspešne absolvoval v rokoch 1933 – 1935. Začiatkom júla 1935 J. Trnku, už ako poručíka letectva, premiestnili k leteckému pluku 3 gen. letca Milana Rastislava Štefánika v Piešťanoch, jedinému leteckému pluku čs. letectva dislokovaného na území Slovenska. Mladému pilotovi letca J. Trnku zaradili k stíhacej letke 37 vo Vajnorochoch. Krátko po nástupe k pluku ho odoslali do 6-mesačného aplikačného kurzu pre dôstojníkov letectva v Prostějove. Od 27. 6. 1936, po jeho absolvovaní, ďalej plnil úlohy vojenského pilota v rámci stíhacej letky 37 materského leteckého pluku.

Letecká zručnosť

Od 28. 7. 1937 por. let. J. Trnku ako prideleného dôstojníka letky 37 premiestnili do Vojenského technického a leteckého ústavu v Letňanoch, s určením za skúšobného pilota, čím ocenili nielen jeho leteckú zručnosť, ale aj technické vedomosti. V tomto období už disponoval aj kvalifikáciou pozorovateľa letca a nočného pilota letca. Od 30. 10. 1938, v čase brannej pohotovosti štátu, J. Trnku prideliť k letke 39 leteckého pluku 3 v Piešťanoch. Od 10. 1. 1939 opätovne pôsobil v skúšobnej skupine Vojenského technického a leteckého ústavu v Letňanoch. Vzhľadom na rozpad Česko-slovenskej republiky a vznik Slovenského štátu a Protektorátu Čechy a Morava tam zotrval len do 19. 3. 1939, keď ho ako dôstojníka slovenskej národnosti odoslali na Slovensko.

Dňa 20. 3. 1939, po príchode na Slovensko, sa J. Trnka stal nielen občanom mladého slovenského štátu, ale aj príslušníkom rodiacej sa slovenskej brannej moci. Podľa dochovaných dobových záznamov ho dňom návratu do vlasti prideliť k cvičnej letke leteckého pluku v Piešťanoch a zároveň zaradili na funkciu jej veliteľa. O niekoľko dní neskôr, 1. 4. 1939, J. Trnku povýšili na nadporučíka letectva. Od 31. 7. 1940 do 31. 12. 1943 pôsobil vo funkcii veliteľa Leteckej školy, ktorá bola najskôr umiestnená v Piešťanoch, potom v Trenčianskych Biskupiciach (od 1. 10. 1940) a nakoniec v Banskej Bystrici (od 16. 8. 1943). Po vytvorení Štúdiijného ústavu vzdušných zbraní sa stal aj jeho veliteľom, a to popri výkone predchádzajúcej funkcie. J. Trnku v období výkonu funkcie veliteľa Leteckej školy povýšili na stotníka letectva (1. 7. 1940) a na majora letectva (1. 7. 1941). Okrem plnenia veliteľských povinností, ktoré mu vyplývali z funkcie veliteľa Leteckej školy, sa naďalej venoval lietaniu na rôznych typoch lietadiel, ktoré tvorili letecký park vtedajšieho slovenského letectva. Preto nie je žiadnym prekvapením, že J. Trnka využil možnosť a v období od 25. 2. 1942 do 3. 7. 1942 sa zúčastnil výcviku na nemeckých stíhacích lietadlách Bf 109 v dánskom Gróve, ktoré patrili vo svojej kategórii medzi najlepšie bojové lietadlá tých čias. Vzhľadom na letecké majstrovstvo absolvoval výcvik s výborným hodnotením.

Po návrate z Dánska sa ďalej venoval výchove a výcviku nových pilotov, ako aj akrobatickému lietaniu. V roku 1944 došlo k ďalšej podstatnej zmene v jeho profesionálnom živote.

Vzhľadom na vojenské a osobné kvality ho vybrali na zahraničné štúdium na Vysokej vojenskej škole v Bukurešti, ktorej 1. ročník absolvoval v období od 1. 1. 1944 do 31. 5. 1944. V čase neprítomnosti funkciu veliteľa Leteckej školy dočasne vykonával mjr. let. O. Ďumbala, legendárny veliteľ letky 13, ktorá sa osvedčila v bojoch proti sovietskemu letectvu v rokoch 1942 – 1943. Dňa 31. 5. 1944, po návrate z Rumunska, J. Trnku premiestnili na Veliteľstvo vzdušných zbraní v Trenčíne. O dva mesiace neskôr ho určili za veliteľa skupiny vzdušných zbraní pri Armádnom veliteľstve. V tejto funkcii zotrval až do konca augusta 1944, keď preletel na stranu Červenej armády so zámerom zabezpečiť bezpečný prelet 26 lietadiel skupiny vzdušných zbraní a zároveň dohovoriť súčinnosť so sovietskymi jednotkami. V kabíne lietadla Storch odletel z letiska Ľľľa aj s plk. gšt. V. Talským, náčelníkom štábu Východoslovenskej armády. Šťastne pristáli v priestore Zoločev. Po jeho prelete na stranu Sovietov Trnku prijali do čs. zahraničnej armády a zaradili do náhradného telesa 1. čs. zmiešanej leteckej divízie v ZSSR. Od 1. 9. 1944 do 15. 12. 1944 zastával funkciu veliteľa výcvikového strediska čs. letcov v ZSSR. 15. 12. 1944, napriek záklusným hrám niektorých príslušníkov letectva, ktorí poukazovali na jeho mimoriadne aktívnu službu v slovenskej armáde, J. Trnku vymenovali za zástupcu veliteľa 1. čs. zmiešanej leteckej divízie v ZSSR. Lenže už 5. 1. 1945 ho z tejto funkcie odvolali a odoslali na Veliteľstvo 1. čs. armádneho zboru v ZSSR, kde v období od 10. 1. 1945 až do 25. 6. 1945 zastával funkciu leteckého dôstojníka.

Povojujové roky

J. Trnku po skončení vojny prijali do čs. armády. Jeho prvou funkciou v povojnovej čs. armáde bola funkcia náčelníka štábu veliteľstva leteckej oblasti 4, ktorú vykonával do 28. 10. 1945. V tento deň ho už ako pplk. let. ustanovili za veliteľa leteckého týla 4. oblasti. V tomto funkčnom zaradení zotrval až do konca júla 1947, keď ho ustanovili za veliteľa III. leteckého okruhu v Bratislave. Tragické februárové udalosti roku 1948 nemali na Trnkovu vojenskú službu spočiatku nijaký negatívny vplyv. Naopak, 1. 10. 1948 ho povýšili na plk. let. a zároveň poverili dočasným velením 4. leteckej divízie („4. lď“). O tri týždne neskôr zmenili jeho poverenie na ustanovenie za dočasného veliteľa 4. lď a dňom 22. 11. 1948 ho ustanovili za veliteľa 4. lď. Dňa 1. 4. 1949 ho opätovne premiestnili k veliteľstvu III. let. okruhu. V období od 15. 9. 1949 do 15. 6. 1950 absolvoval IV. turnus kurzu NVA pražského VVU. Po ukončení štúdia J. Trnku najskôr poverili velením 3. lď v Brne, od 29. 7. 1950 ho ustanovili za veliteľa tejto divízie. Dňa 2. 7. 1951, podľa iných prameňov až 30. 7. 1951, odovzdal velenie divízie svojmu nástupcovi. Dôvodom na jeho odvolanie z funkcie nebol neuspokojivý výkon služby, ale diskriminačné opatrenia vládneho režimu proti bývalým príslušníkom slovenskej armády, ktorý plánoval postupnú „očistu“ novej ľudovodemokratickej armády aj od týchto „nespolahlivých“ elementov, tak ako to bolo v prípade „západných“ letcov. Potom až do prepustenia do zálohy k 30. 9. 1958 pôsobil vo veliteľsko-štábných štruktúrach leteckých technických divízií čs. vojenského letectva.

V civile najskôr pracoval na výstavbe bratislavského letiska, neskôr sa zamestnal vo vtedajšej čs. televízii v Bratislave, kde pracoval vo vnútornom odbore, potom na odbore investícií. J. Trnku rehabilitovali v roku 1992 v hodnosti plukovníka letectva vo výslužbe.

Dvadsaťšesťročnú vojenskú službu Trnku ocenili mnohými radmi a medailami. Na ilustráciu možno spomenúť: nemecký Das Verdienstkreuz des Ordens vom Deutschen Adler; chorvátsky Red Krune Kralja Zvonimira II. stupnja s mačevima; rumunský Ordinul Steaua României cu spade gradul de „Officer“ cu panglica de „Virtutea Militara“, slovenský vojenný víťazný kríž IV. triedy bez mečov, čs. vojnový kríž 1939, čs. Rad SNP I. triedy, čs. medaila Za chrabrosť pred nepriateľom, čs. voj. medaila Za zásluhy I. stupňa, čs. pamätná medaila so štítkom ZSSR a iné rady a medaily.

Zomrel 24. 6. 1989 v Bratislave.

Japonsko si vybralo F-35

Japonsko si vybralo americké stroje Lockheed Martin F-35 Lightning II ako svoje nové stíhačky. Majú nahradiť zastarané lietadlá F-4 Phantom. Japonsko ich uprednostnilo v súťaži pred strojmi Boeing F/A-18 Super Hornet a Eurofighter Typhoon. Za 42 Lightningov zaplatí približne 8 miliárd dolárov.

Japonská objednávka je silným impulzom pre Lockheed Martin, ktorý doma v USA čelí kritike za veľké zdržania v programe F-35 a rastúcu cenu. Pomôže tiež japonskej ekonomike, pretože Tokio ohlásilo, že na výrobe stíhačiek sa budú podieľať aj domáce firmy. Tak to bolo, ostatne, pri všetkých veľkých japonských nákupoch lietadiel v uplynulých desaťročiach. Podľa vojenských analytikov tento krok ovplyvní pri rozhodovaní aj iné štáty, najmä Južnú Kóreu, ktorá si pravdepodobne tiež zvolí F-35.

Lightning II

Lockheed Martin začal na F-35 pracovať približne v polovici 90. rokov. Nový stroj mal nahradiť lietadlá F-16, A-10, AV-8B Harrier a staršie verzie F/A-18 Hornet. V októbri 2001 uspel prototyp X-35 proti konkurenčnému Boeingu X-32. Nasledoval vývoj do sériovej podoby. Prvý let absolvoval 15. decembra 2006. Prvý stroj v sériovej podobe F-35A dokončili v decembri 2008. Podľa plánov z roku 2009 chcu americké ozbrojené sily kúpiť spolu 2 443 kusov F-35. Či sa plány aj naplnia, je však otázne. Odvtedy sa objavili viaceré zdržania a verzia F-35B bola dokonca odložená – zatiaľ dočasne.

Keď sme pri verziách: Lightning II sa od začiatku vyvíja v troch rozdielnych verziách na plnenie rozdielnych úloh. V záujme šetrenia peňazí majú 80 percent súčastí spoločných.

F-35A je klasický stíhací bombardér s konvenčným štartom i pristátím. F35B je verzia so skráteným štartom a kolmým pristátím. Má o tretinu menej paliva, aby sa do trupu zmestili komponenty pre kolmý let. Táto verzia má nahradiť známe Harriery. A do tretice, F-35C má slúžiť na lietadlových lodiach. Má zosilnený podvozok a pristávací hák a väčšie krídlo so sklopnými koncami.

Lightningy II chcú do výzbroje zaradiť aj mnohé ďalšie štáty, napríklad Veľká Británia, Taliansko, Holandsko či Izrael. Najnovšie sa k nim pridalo aj Japonsko.

Japonské letectvo

Japonsko má vo výzbroji približne 800 lietadiel, z toho 370 stíhačiek. Najstarším typom je F-4EJ Phantom II, ktorý Tokio objednalo koncom 60. rokov. Prvé dva stroje dodal v roku 1971 McDonnell Douglas, ďalších 125 vyrobila v rokoch 1972 až 1981 Mitsubishi. Kvôli japonským mierovým obmedzeniam stroje pôvodne nemohli nosiť bomby ani inú protizemnú muníciu.

Technické údaje F-35A

Dĺžka: 15,67 m

Rozpätie: 10,7 m

Výška: 4,33 m

Hmotnosť prázdneho lietadla: 13 300 kg

Maximálna vzletová hmotnosť: 31 800 kg

Motor: 1 x Pratt & Whitney F135

Maximálna rýchlosť: Mach 1,6 (1 930 km/h)

Hmotnosť neseného paliva: 8 382 kg

Dolet: 2 220 km

Dostup: 18 288 m

Posádka: 1

Výzbroj: 1 x kanón kalibru 25 mm so 180 granátmi

6 závesníkov pod krídlami a 4 závesníky v dvoch vnútorných šachtách s nosnosťou spolu 8 100 kg bômb a rakiet

/ Miroslav KACVINSKÝ

/ foto USAF, US Navy

Japonsko od roku 1984 začalo modernizovať 96 zo svojich Phantomov na verziu F-4EJ Kai. Tie dostali nové radary, novú elektroniku a hlavne možnosť niesť muníciu proti povrchovým cieľom – najmä strely ASM-1 alebo ASM-2 proti lodiám.

Okrem približne 90 stíhacích F-4EJ má japonské letectvo momentálne vo výzbroji aj približne dvadsiatku prieskumných RF-4E/EJ, ktoré nevyrobili v Japonsku, ale dodal ich priamo Lockheed Martin.

Najpočetnejším typom vo výzbroji je momentálne F-15. Japonsko má 135 jednomiestnych strojov vo verzii J a 45 dvojmiestnych F-15 DJ. Rovnako ako v predchádzajúcom prípade, aj tu dodali 14 lietadiel z USA, zvyšok vyrobila v licencií firma Mitsubishi.

V prípade Mitsubishi F-2 už nešlo len o licenčnú výrobu, ale aj o rozsiahle úpravy. F-2 je totiž japonskou verziou F-16, ale značne upravenou. Celý stroj bol zväčšený – má dlhší trup, väčšie chvostové plochy, ale najmä o 25 percent väčšie krídlo iného tvaru. Vzniklo približne 50 jednomiestnych F-2A a 30 dvojmiestnych F-2B. Práve tieto cvičné stroje postihla katastrofa pri minuloročnom silnom zemetrasení a následnej vlně tsunami. Vlna zatopila aj výcvikovú základňu Macušima a na nej 18 F-2B. Z nich 12 museli vyradiť, iba šesť sa dalo opraviť.

Tieto stroje teraz doplní 42 kusov F-35. Prvé Lightningy II by mali dodať v roku 2016 a najmenej 38 z nich by mali zostaviť v Japonsku.

Japonsko chce vyradiť svoje staršie Phantomy a nahradiť ich F-35

F-35 zatiaľ testujú Američania, Japonci ich majú dostať v roku 2016

Najpočetnejším typom v japonskej výzbroji je F-15

Na internete sa objavil údajný zoznam nesmrtiacich zbraní, ktoré má vyvíjať, alebo o ktorých uvažuje americká armáda.

Výše 100-stranový dokument sa objavil na stránke Public Intelligence. Táto organizácia bojuje proti utajovaniu a v minulosti už zverejnila viacero dokumentov súvisiacich s národnou bezpečnosťou USA.

Zoznam má pochádzať z Riaditeľstva nesmrtiacich zbraní, ktoré vzniklo na americkom ministerstve obrany v roku 1996. Hovorkyňa Pentagonu jeho pravosť ani nepotvrdila, ani nepoprela. Nachádza sa v ňom detailný popis každej zbrane vrátane očakávaných vedľajších škôd a možných politických dopadov ich použitia. Niektoré zbrane sú podľa dokumentu vo vývoji, o iných sa len uvažuje.

V prvej skupine je napríklad prenosný systém, ktorý vysiela vysoko účinné mikro vlny, schopné na diaľku zastaviť motor auta. Vo vývoji sa nachádza aj systém, ktorý v ľuďoch vyvolá pocit pálenia na koži a prinúti ich utiecť. Tento je vhodný na rozhnanie davu demonštrantov alebo veľkej skupiny útočníkov. Tu treba poznamenať, že takýto systém skutočne existuje. Americká armáda ho testovala na montovaný na vozidlách Humvee.

Podľa dokumentu sa vyvíja aj impulzná zbraň pre námorníctvo, ktorá dokáže potlačiť potápačov blížiacich sa pod hladinou k lodi. Podhladinová zvuková vlna ovplyvní sluch plavcov a vyvolá v nich silnú nevoľnosť. Pri tejto zbrani dokument uvádza ako vedľajšie škody možný vplyv na podmorský život.

Medzi omnoho fantastickejšie projekty patrí zariadenie meniace smer letu cudzieho lietadla pomocou zväzku laserových lúčov. Laser by mal ovplyvniť aerodynamické prúdenie okolo krídel stroja a donútiť ho tak zmeniť kurz. Či sa aj toto zariadenie dostane do vývoja a či sa niečo zo zoznamu dostane do výzbroje americkej armády, je otázne. Isté však je, že Američania podobné veci pri súčasných „nerovnomerných“ konfliktoch potrebujú. Ako poznamenala britská BBC, na kontrolných stanovištiach v Iraku často spôsobovali problémy autá, ktoré nezastavili. Najmenej v polovici prípadov však bol ich vodič nevinný a nezastavil z rôznych dôvodov, napríklad nepozornosti. Vojaci ho však mohli zastaviť jedine strelbou, čo vyvolávalo nepriateľské nálady medzi obyvateľstvom.

/ Miroslav KACVINSKÝ

Nesmrtiace zbrane

Omán chce nahradiť svojich 18 starnúcich prúdových útočných lietadiel Jaguar novšími typmi. V decembri uzavrel dohodu s firmou Lockheed Martin na dodávku 10 stíhačiek F-16C a dvoch dvojmiestnych strojov F-16D za 600 miliónov dolárov. Lietadlá doplnia 12 strojov tohto typu, ktoré už Omán zaradil do výzbroje v roku 2005. Spolu tak bude mať 18 F-16C a šesť F-16D. Všetky patria do série Block 50/52. Podľa správ Jane's však malá arabská krajina nezostane pri F-16, ale uvažuje aj o nákupe lietadiel Eurofighter.

Kvôli zdržaniam v programe F-35 Izrael rozšíril modernizácie svojej flotily lietadiel F-15 a F-16. V prípade jednomotorových F-16 pôjde o vylepšenie elektroniky strojov C/D na úroveň novších F-16I Soufa. Dostanú nové

displeje v kokpite a piloti budú mať priamo na prilbách namontované displeje DASH od firmy Elbit. Pri dvojmotorových F-15 sa modernizačný program rozšíri aj na staršie stroje verzií A/B. Zosilnia im trupy, dostanú novú palubnú elektroniku a pravdepodobne i radary a budú schopné niesť aj moderné navádzané bomby a rakety.

Irak požiadal o druhú dodávku 18 lietadiel F-16IQ. O prvú dodávku 18 stíhačiek pritom požiadal v roku 2010. Ich dodanie však zaberie približne 5 až 10 rokov, takže zatiaľ žiadne nemá. Ak by USA vyhovelí obom požiadavkám, mal by Irak dve perute vyzbrojené spolu 36 stíhačkami F-16IQ. Celková cena za obe dodávky je 6,5 miliardy dolárov a zahŕňa aj výzbroj, výcvik a rozsiahlu pozemnú a logistickú podporu...

F-16 majú záujem aj Filipíny, ale v tomto prípade nejde o nové stroje, ale o „second hand“. Kvôli nedostatku peňazí požiadali USA o dodanie použitých F-16 zadarmo. Filipíny by zaplatili len za potrebné úpravy a modernizácie. Filipíny pred šiestimi rokmi vyradili svoje staré stíhačky F-5 a neplánovali za ne náhradu. Rastúce napätie a roztržky s Čínou o náleziská surovín v mori ich však vedie k snahe znovu získať bojové lietadlá, ktoré by hliadkovali nad filipinskými vodami.

Po sérii testov ruské letectvo v septembri dalo zelenú sériovej výrobe nadzvukových frontových bombardérov Su-34. Spoločnosť Suchoj v decembri dodala jednotkám šesť

nových lietadiel. Ruské letectvo ich chce mať spolu 120. Su-34 je dvojmiestny stroj, ktorý vychádza z úspešného Su-27, je však značne upravený. Dvaja členovia posádky sedia vedľa seba v rozšírenom kokpite, ktorý má dokonca priestor na oddych počas dlhých letov. Kokpit je tiež chránený 17 mm pancierom.

Ruské letectvo urobilo významný nákup sériových prúdových lietadiel Jak-130. Ich sériová výroba sa začala pred štyrmi rokmi a Rusko ich najprv objednalo 12. Potom však prišla hospodárska kríza. Ďalšiu objednávku urobilo ruské letectvo až teraz – rovno na 55 kusov. Dodat ich majú v priebehu štyroch rokov. Lietadlá nahradia dosluhujúce Albatrosy L-39.

TASR

Nový radar varovania

Severoatlantická aliancia spustila v Turecku nový radar včasného varovania, ktorý je súčasťou protiraketového obranného systému v Európe. Oznámila to agentúra RIA Novosti s odvolaním sa na hovorca tureckého ministerstva zahraničných vecí. Radarová stanica je umiestnená na vojenskej základni v provincii Malatya, asi 640 kilometrov juhovýchodne od Tureckej metropoly Ankara. Obsluhuje ju turecký a americký personál. Radar typu AN/TPY-2 je súčasťou amerického systému na likvidáciu balistických striel stredného doletu vo veľkých výškach. Turecko je jednou z piatich krajín, ktoré súhlasili s umiestnením súčasti amerického protiraketového štítu v Európe. Ďalšími sú Poľsko, Portugalsko, Rumunsko a Španielsko. Projekt vyvoláva ostrý nesúhlas Moskvy, ktorá požaduje od NATO právne záväzné záruky, že protiraketový štít nebude zameraný proti Rusku. USA veria, že protiraketový systém pokryje celú Európu do roku 2018.

Súmrak J-7 v Číne

Čína oficiálne stiahla stíhačky J-7 z prvej línie. Ide v podstate o kópiu známeho sovietskeho lietadla MiG-21, ktorú v Číne vyrábali od roku 1966 až do roku 2006. Vzniklo spolu 55 verzií v celkovom počte prevyšujúcom 2400 kusov. Najmodernejšiu verziu J-7G začali vyrábať len v roku 2002.

Ešte pred pár rokmi tvorilo základ čínskeho letectva približne 2000 lietadiel starších typov vychádzajúcich z MiG-19 a MiG-21. Za posledné štyri roky sa však počet moderných typov viac ako zdvojnásobil z približne 500 na 1200. K nim patria najmä stroje typu Su-27 a Su-30 ruskej výroby, ale aj domáce lietadlá typu J-8, J-10 a J-11. Objavujú sa aj pokročilé prototypy ako J-20. To umožnilo stiahnuť približne 330 zostávajúcich lietadiel J-7 do druholíniových jednotiek. Slúžia v oblastiach, kde sa nepredpokladá stretnutie s modernými strojmi prípadného protivníka.

Vďaka masovej výrobe vlastných verzií J-7 bola Čína najväčším používateľom typu MiG-21 na svete. Susedná India patrí tiež k veľkým používateľom, ale rovnako MiG-21 stahuje zo služby. Čína svoje J-7 exportovala do mnohých krajín pod označením F-7. Jeden z nich sa na Srí Lanke relatívne nedávno dostal do pozornosti, keď v roku 2008 zostrelil „bombardér“ tamilských povstalcov. Oným bombardérom bolo upravené športové lietadlo Zlin-143 českej výroby, ktorými povstalci v noci útočili na vládne ciele.

Staršia verzia J-7 v múzeu v Pekingu

/ Miroslav KACVINSKÝ

/ foto USAF, wikipédia

Saudská Arábia kúpi ďalšie F-15

Saudská Arábia výrazne rozšíri svoju flotilu prúdových lietadiel F-15 – a to kvantitatívne aj kvalitatívne. Američania predajú svojmu kľúčovému arabskému spojencovi 84 dvojmiestnych stíhacích bombardérov F-15SA a na rovnaký štandard modernizujú aj 70 lietadiel F-15S, ktoré Saudská Arábia používa. Celý obchod dohadovali dva roky a jeho hodnota je 30 miliárd dolárov. V tejto sume sú zahrnuté aj náhradné diely, výzbroj, výcvik, údržba a logistika.

Letectvo Saudskej Arábie používa výše 100 stíhacích lietadiel F-15 C/D a 70 dvojmiestnych stíhacích bombardérov F-15S, ktoré vychádzajú z americkej verzie E. Táto verzia váži 36 ton (proti 31-tonovým stíhacím C) a unesie 11 ton munície. Saudskoarabské F-15S začnú modernizovať na štandard SA v priebehu roka 2014. Úpravy sa týkajú najmä pokročilých prostriedkov pre digitálny elektronický boj, infračervených vyhľadávacích a sledovacích systémov a nového radaru APG-63(v)3. Celkom nové stroje F-15SA začnú Američania dodávať v roku 2015.

Okrem lietadiel F-15 má saudskoarabské letectvo vo výzbroji stíhacie bombardéry Tornado, ktoré sa momentálne tiež modernizujú, a stíhačky Eurofighter Typhoon. Ohlásenie dodávok ďalších útočných lietadiel prišlo práve v čase rastúceho napätia medzi USA a Iránom, ktorý je tiež veľkým nepriateľom Saudskej Arábie.

Saudskoarabský stíhač F-15C

Úvahy o predaji Eurofigterov

/ Roman KMENT

/ foto EADS

V dôsledku znižovania vlastných vojenských výdavkov môže Nemecko predat niektoré zo svojich stíhacích lietadiel Eurofighter do krajín východnej Európy. Na tento fakt poukázalo na začiatku januára periodikum Financial Times Deutschland, pričom uviedlo ako možného záujemcu Bulharsko, ktorého premiér Bojko Borisov mal na konci januára aj o tejto téme v Berlíne rokovať. Možnosti predaja „nadbytočných“ nemeckých stíhačiek sa majú podľa periodika týkať aj ďalších krajín strednej a východnej Európy, ako je Česko, Chorvátsko, Slovensko a Rumunsko. Za priamych konkurentov v tom prípade Nemci považujú švédske

stroje Gripen od spoločnosti BAE Systems/Saab a stíhačky F-16 od spoločnosti Lockheed Martin. Ako súčasť šetrenia sa Berlín chystá namiesto celkovo pôvodne plánovaných 177 strojov Eurofighter nakúpiť len 140. To môže dosiahnuť aj bez predaja Eurofighterov v súčasnosti zaradených do služby, keďže ešte nepodpisal kontrakt na finálnych 37 strojov Tranž 3B. Ich predajom by však získal v čase krízy financie na modernejšie verzie. Podľa tlaču nemecké ministerstvo obrany nechcelo komentovať podobné úvahy. Jeho hovorca uviedol, že stále plánujú mať 140 lietadiel a nie je povinné kupovať Tranž 3B.

Švajčiarska spoločnosť Rheinmetall Nitrochemie a poľská skupina Bumar podpísali v januári predbežnú zmluvu o spoločnom závode v poľskom meste Pionki, ktorý by zabezpečoval náplne pre rôzne druhy munície a streliva pre poľské ozbrojené sily. Nové technológie by mali umožniť začať novú výrobu v roku 2014, celková suma plánovanej investície nebola v médiách zverejnená. Vo svojom rozpočte na rok 2011 malo poľské ministerstvo obrany vyčlenených približne 339,4 mil. zlotých na nákup munície a náplní.

Prvé dva sériové stroje F-35B Lightning II Joint Strike Fighters (JSF) pre americké

námorníctvo pristáli na leteckej základni Eglin. Informovala o tom 11. januára spoločnosť Lockheed Martin. Stroje BF-6 a BF-8 na nové pôsobisko preleteli každý samostatne. Príslušníci leteckých námorných zložiek tak budú môcť podľa zdrojov ministerstva obrany začať na strojoch výcvik už v auguste. Napriek tomu ešte o termíne jeho oficiálneho začatia nerozhodli.

Švédska armáda sa rozhodla zakúpiť 48 pásových vozidiel BvS10 Mk2 od firmy BAE Systems Hägglunds. V kontrakte je zahrnutá tiež technická podpora a zabezpečenie výcviku, v celkovej hodnote 700 mil. SEK.

Budúci nový vrtulník britského námorníctva Wildcat začal prvý raz v januári

Systémy Slate pre VAB

Spoločnosť Renault Trucks Defense informovala na začiatku januára, že na základe urýchlenej požiadavky francúzskych pozemných síl z novembra 2011 dodala úradu pre vyzbrojovanie DGA 80 súprav systému Slate, ktorý akusticky lokalizuje palbu ostreľovačov. Zariadenia Slate sa budú inštalovať na kolesové obrnené vozidlá VAB, ktoré sú určené pre nasadenie francúzskych vojakov v Afganistane. Zariadenie systému Slate zahŕňa akustickú sústavu antén PILARw na detekciu palby od spoločnosti O1dB-Metravib, ktorá je spojená s diaľkovo ovládanou vežou so zbraňovým systémom TOP 12.7 (Protector M151) od firmy Kongsberg a jednotkou zobrazenia situácie pre posádku obrneného vozidla. Ako náhle antény detegujú strelbu a zamerajú jej miesto, posádka VAB môže do tohto smeru natočiť diaľkovo ovládaný zbraňový systém a začať odvetnú palbu. V spolupráci s DGA a francúzskou armádou výrobca pre systém vyvinul aj niektoré doplnkové funkcie ako napríklad rozpoznanie stupňa ohrozenia podľa kalibru zbrane útočníka. Systém Slate dokáže tiež uložiť polohu nepriateľských strelcov do pamäti, pričom po presune vozidla do inej pozície sa môže viesť tiež palba na útočiaci cieľ.

foto Renault Truck Defence

Modré prilby na Kolíňanskom vrchu

/ Jozef ŽIAK

Koncom januára sa na cvičisku Kolíňanský vrch neďaleko Nitry uskutočnilo záverečné kontrolné cvičenie jednotky pred vyslaním do mierovej misie OSN UNFICYP na Cypre. Podľa podplukovníka Vladimíra Jaklovského a kapitána Martina Repka cvičenie preverilo konkrétne činnosti, ktoré budú slovenskí vojaci vykonávať počas svojho pôsobenia v operácii.

Ida najmä o celé široké spektrum činností, zahŕňajúce patrolovanie, potlačanie davu, činnosť na kontrolných bodoch, spojenie, logistické zabezpečenie jednotky, ženijné práce, personálnu činnosť a samozrejme velenie a riadenie. V rámci výcviku sme kladli dôraz aj na preverenie vojakov zo strelby z ručných zbraní, ako aj riadenia motorových vozidiel. Na Cypre ich totiž čakajú mnohé neupravené komunikácie niekedy v pomerne ťažkom teréne. Súčasťou bolo aj preskúšanie z pravidiel cestnej premávky. Aby boli dobre pripravení, lebo na ostrove sa používajú britské pravidlá cestnej premávky a teda sa jazdí vľavo,“ vysvetľuje kapitán Repka.

Veliteľ skupiny rozohry a vyhodnotenia major Miroslav Mišovic s členmi skupiny pripravil pre budúcich príslušníkov slovenského kontingentu modelové situácie, s ktorými sa reálne môžu stretnúť. Spolu s kolegami vychádzal z vlastných bohatých skúseností z pôsobenia v UNFICYP. Napríklad nadporučík Ivan Murín z michalovskej rotý rádiolokačného prieskumu sa z Cypru vrátil len vlni v septembri a preto celý výcvik osviežil o konkrétne incidenty a udalosti, ktoré sa v poslednom období na ostrove udiali. Skúsenosťami z misie UNFICYP prispel aj kapitán Mário Benča z nitrianskej protiletadlovej raketovej brigády.

Nový kontingent tvoria najmä príslušníci vzdušných síl. V tomto prípade predovšetkým nitrianskej protiletadlovej raketovej brigády, doplnení o ďalších špecialistov z iných súčastí ozbrojených síl (ženisti, vojenská policajti...). Časť z nich už má skúsenosti zo zahraničných misií a operácií, ďalší na ne ešte len čakajú. Medzi nich patrí aj vodič elektrocentrály z rotý rádiolokačného prieskumu vo Veľkej Ide slobodník Tibor Glatz či operátor rádiolokátora z jednotky v Ožďanoch slobodník Robert Ritter.

„Som už deväť rok profesionálnym vojakom a rád by som získal aj skúsenosti z pôsobenia v zahraničí. Pre môj ďalší profesionálny rast budú zaiste potrebné a užitočné. Aj preto som sa usiloval v príprave získať čo najlepšie výsledky,“ hovorí slobodník Glatz. Záverečné cvičenie na Kolíňanskom vrchu ukázalo, že nová rotácia slovenského kontingentu je na svoje pôsobenie na Cypre dobre pripravená.

/ Jozef ŽIAK

/ foto archív MS

Pre rodáka z Vranova nad Topľou rotmajstra Mareka Sukovského bolo minuloročné pôsobenie vo výcvikovom OML tíme v afganskom Tarin Kowte doslova druhou maturitou. Najmä po profesionálnej i ľudskej stránke.

V Afganistane treba mat' aj št'astie

Tú školskú absolvoval pred 11 rokmi v Košiciach vo Vojenskej strednej škole leteckej. Nedávno sa stal najlepším poddôstojníkom celých ozbrojených síl za uplynulý rok. Cesta k tomuto oceneniu nebola jednoduchá. Po pár mesiacoch v Prešove Marek natrvalo zakotvil na Záhori. V dopravnom kridle v Kuchyni postupne prešiel mnohými pracovnými pozíciami. Od veliteľa družstva opráv letísk, cez veliteľa čaty, technika čaty, výkonného poddôstojníka rotý až po veliteľa skupiny rádio navigačného bodu Čmele. Rádiový bod je určený na realizáciu hlasového a dátového spojenia. Teda pre rádiovú komunikáciu zem – vzduch medzi riadiacou vežou a pilotmi v lietadlách.

Využil všetky možnosti

Svoje odborné spôsobilosti si neustále zlepšoval na mnohých odborných kurzoch [od kurzu snehových fréz a obsluhy elektrocentrál, UDS, kurzu obsluhy stavebných strojov až po kurz základných bojových zručností]. Minulý rok okrem toho úspešne absolvoval v martinskej odbornej výcvikovej škole kurz veliáci poddôstojníkov rôt [OR – 8]. Mareka práca v ozbrojených silách vždy lákala, a preto sa podľa vlastných slov vždy snaží využiť všetky možnosti, ktoré mu aj po tejto stránke ozbrojené sily poskytujú.

V roku 2010 pred vyslaním do operácie ISAF absolvoval vo výcvikovom centre Hohensfels v Nemecku prípravu. Od decembra spomínaného roku do júna roku 2011 potom pôsobil v Operačnom, výcvikovom a poradnom tíme pre Afganskú národnú armádu [OMLT] v afganskom Tarin Kowte ako starší asistent pre logistické operácie. Okrem piatich Slovákov väčšinu tímu predstavovali austrálski vojaci. Marek s nimi veľmi rýchlo našiel spoločnú reč. Pozorne sledoval ich pracovné postupy. Z päťice Slovákov bol najmenej skúsený. Ostatní už mali za sebou zahraničné operácie. A austrálski kolegovia aj niekoľkonásobné. Či už v Iraku, alebo v Afganistane. Keďže väčšina z nich mala výše štyridsať rokov, nechýbali im ani životné skúsenosti. S mnohými z nich si dodnes Marek mailuje.

Afganské poučenia

„Pracovali sme s príslušníkmi Afganskej národnej armády (ANA). Ich školenie a výcvik nie je jednoduchá úloha. Človek sa musí obrnúť doslova božskou trpezlivosťou. Niekedy až do omrzenia musí opakovať jednotlivé postupy. Pripraviť sa na to, že toto úsilie prináša výsledky na naše zvyklosti dosť pomaly. Ale ani tak sa nesmie za nijakých okolností uraziť ich náboženské ctenie, kultúrne zvyklosti,“ spomína Marek a pokračuje: „Boli sme napríklad dohodnutí, že na druhý deň urobíme kontrolu a previerku zbraní. Prišiel som z Afgancom, že ideme pracovať. On mi odvetil, že dnes to nepôjde. Ich náboženský vodca oznámil, že celý deň bude vyhradený len na modlitby a nie na prácu.“

Človek si musí podľa rotmajstra Sukovského zvyknúť na to, že je potrebné s ľuďmi, ktorých pripravuje a cvičí, vytvoriť vzťah. Bez neho to všetko ide dosť ťažko a ešte pomalšie. Marek ako rotmajster mal svoju úlohu sťaženú aj tým, že dostal na starosť dvoch kapitánov afganskej ar-

mády a jedného poddôstojníka. Trvalo určitý čas dva až tri týždne, kým sa lady nedôvery podarilo prelomiť. Až keď obaja kapitáni zistili, že má skúsenosti a vedomosti a má ich čo naučiť, začali ho akceptovať. Pre Mareka bola zaujímavá z nášho pohľadu aj ich pracovná dochádzka. Jeden kapitán bol prakticky dva až tri mesiace na dovolenke a nikto poriadne nevedel, dokedy potrvá. Vojaci sú z rôznych provincií a dostať sa načas k útvaru, je časovo náročné.

Stretnutie s bratom v Tarin Kowte

Členovia OMLT bývali v pancierovaných kontajneroch po Holandanoch. Malo to svoje výhody. A tak keď dopadla do tábora v noci raketa, nebolo treba bežať do krytu. Súčasťou práce tímu bola aj organizácia a príprava zásobovacích konvojov. Najmä z Kandaháru do Tarin Kowtu. Bolo to zhruba 180 km, ale cesta vždy trvala 10 – 11 hodín. „Oficiálne bola naplánovaná jedna prestávka, ale v skutočnosti ich bolo štyri až päť. Jednoducho afganskí vojaci neboli schopní bez spomínaných prestávok takú cestu absolvovať. Chýbala im technická príprava, výcvik a skúsenosti. Vodiči boli schopní úplne nové HMV, ktoré dostali, počas presunu obrátiť na strechu. Spočiatku som sa tomu aj čudoval. Ale len dovtedy, kým som nebol svedkom počínania afganských veliteľov. Jednoducho určili spomedzi vojakov, že ty a ty budeš vodič. Bez toho, aby sa zaujímali, či vôbec niekedy sedeli za volantom,“ hovorí Marek.

Neskôr priznáva, v Afganistane musí mať človek aj šťastie. „Naše konvoje sa nejakú vyhlí prepadom. Raz sme išli z Tarin Kowtu do Kandaháru s obrovským konvojom. Bol dlhý až 15 kilometrov. Mali sme veľkú vzdušnú podporu, leteli nad nami vrtulníky. Pripadný samovražedný atentátnik by sice mohol vyradiť jedno, popripade dve vozidlá, ale bol by veľmi rýchlo zneškodnený. Tak sa to zaoišlo bez útoku. Išli sme do kopca. Cesta bola však rozmočená a neupravená. Tak sme sa oprelí o protiidúce nákladné vozidlo. Nastala nervozita. Nevedeli sme, či to náhodou nie je nejaký samovražedný útočník, ktorý sa chce odpáliť. Rýchlo sme namierili zbraň na podozrivé vozidlo. Ostatné vozidlá kolóny zastavili, skontrolovali vozidlo. Našťastie to nebol útočník,“ spomína rotmajster Sukovský.

Medzi jeho najbližšie ciele patrí úspech v konkurenčnom výbere, ktorý ho v tomto roku čaká. Práve od úspešnosti tohto kroku sa môže odvíjať aj ďalšie pôsobenie rotmajstra Mareka Sukovského v ozbrojených silách. Láka ho práca s ľuďmi. Marek sa v Tarin Kowte stretol aj so svojím starším bratom desiatnikom Jánom Sukovským, ktorý tam pôsobil ako príslušník slovenskej strážnej jednotky. Odchádzal k svojmu materskému útvaru do Trebišova o tri mesiace skôr ako Marek.

Zastupujúci veliteľ rotý nadporučík Pavol Vrábel pozná Mareka už pár rokov. „Prakticky od roku 2003. Bol aj mojim výkonným poddôstojníkom a bol som s ním nadmieru spokojný. Má veľmi dobré poznatky z technickej oblasti. Absolvoval mnoho odborných kurzov a na rozdiel od niektorých iných vie získané vedomosti uplatniť v praxi. Po návrate z Afganistanu nám veľa pomohol s výcvikom nových vojakov. Napríklad aj vodičov. Vidieť, že vie pracovať s ľuďmi,“ hovorí na adresu najlepšieho poddôstojníka ozbrojených síl za rok 2011 nadporučík Vrábel.

/ Jozef ŽIAK

/ foto slobodník Stanislav DUPLINSKÝ

Emócie drží na uzde

Emócie nemôžu prejavíť ani pri pohreboch alebo pietnych aktoch. Napriek tomu, že ich okolie je nimi doslova nabité. Ako napríklad v Hejcoch, či priamo na mieste tragédie na vrchu Borsó.

Takí sú príslušníci útvaru Čestnej stráže Ozbrojených síl SR z bratislavských Vajnor. Tí najlepší z nich predvádzajú svoje majstrovstvo na šou prehlídkach. Medzi nich patrí aj najlepší vojak sil výcviku a podpory za uplynulý rok desiatnik Lukáš Kameniar.

Rodák z Prejty pri Dubnici nad Váhom vždy túžil stať sa profesionálnym vojakom. Od začiatku ho to lákalo k takému typu útvaru, akým je žilinský pluk špeciálneho určenia. Po ukončení základnej výcvikovej školy v Martine však zakotvil pred vyše šiestimi rokmi vo Vajnoroch.

Pred zrakmi tisícok ľudí

Postupom času sa vypracoval medzi špičkových vojakov útvaru. „Po nástupe k útvaru som sa zacvičoval. Pozorne som si všimol tých najlepších, ako sa správajú. Chcel som sa im čím skôr vyrovnáť. Za tým však bolo mnoho hodín driny a cvičenia. Začínal som ako tzv. koberec; potom som sa dostal do čaty, kde sa prezentovali len také základné cviky s puškou. Na pocku, k nohe zbraň, obraty na mieste. Až po čase som sa prepracoval na posty pre kladenie vencov. Dĺžka spomínaného procesu závisí od každého vojaka. Od toho, či sa snaží a chce všetko čím skôr zvládnuť, alebo nie. U mňa to trvalo asi mesiac,“ spomína na svoje začiatky Lukáš.

Postupom času sa stal neoddeliteľnou súčasťou prakticky každého dôležitého štátneho protokolárneho aktu. Obzvlášť mu utkveli v pamäti akcie v zahraničí, pri ktorých reprezentoval ozbrojené sily i našu vlasť. Medzi najsilnejšie zážitky patria spomienky na účasť na národnej vojenskej púti do Lima, a najmä medzinárodnej vojenskej púti v Lurdoch.

„Človek číť až neskutočnú zodpovednosť, keď sa naňho uprú zraky tisícok ľudí z celého sveta. V našej historickej slovenskej uniforme sme boli stredobodom pozornosti. Vtedy si uvedomíte, že reprezentujete svoju vlasť a chcete čo najlepšie zapôsobiť. Aj keď sa v tej efektnej uniforme pri slnečnom počasi poriadne potíte a, naopak, pri daždi zasa celá nasiakne a táhá vás na jednu stranu, lebo je prehodená cez jedno plece. Lenže treba vydržať. Po ukončení oficiálnych častí programu sa všetci s nami chceli fotografovať. Poznať, že v tej zmеси uniformiem z celého sveta sa naša nestratila,“ hovorí s pocitom nefalšovanej hrdosti desiatnik Kameniar.

Šou robia najlepší a najvytrvalejší

Spomína, že keď videl tú silu viery okolo seba, ktorá bola aj vo vojnových invalidoch z mnohých armád, až ho zamrazilo. Nezabudnuteľný zážitok bola podľa neho aj ranná slovenská národná omša pri jaskyni zjavenia na brehu rieky Gáve. Lukáš cítil veľkú zodpovednosť, aby všetko dopadlo ako má. V už spomínaných Hejcoch zasa okolo seba videl obrovské emócie zo strany príbuzných i ko-

legov obetí katastrofy. Napriek tomu si musí zachovať potrebný odstup. Je to ťažké, lebo vnútri to veľa ráz preživa s pozostalými.

Najlepší vojaci útvaru čestnej stráže svoje majstrovstvo prezentujú v tzv. šou programe. Medzi nimi nechýba v poslednom období ani Lukáš. Šou program pripravujú len tí najlepší a zostali pri ňom podľa slov veliteľa druhej rotý kapitána Jána Poláka len tí najvytrvalejší. Príprava je náročná a väčšina akcií sa uskutočňuje cez víkendy.

Z pohľadu nezainteresovaného je šou program dosť nebezpečný. Sú za ním hodiny úmorného tréningu. „Necvičíme len s maketami, ale aj s funkčnými puškami. Tie sú ťažšie a je určité riziko zranenia. Tomu sa nikdy celkom nevyhneme. Občas pri nácvikoch niekto nedodrží rozstup a škrabne toho druhého po chrbte. Ale to sú všetko maličkosti. Dost' trpí aj sluch, keď strieľame vedľa seba. Na vatú, či chrániče v ušiach môžeme zabudnúť. Nevyzeralo by to dobre. A navyše musíme dobre počuť signály, vlastne len také sykanie. Cvikmi s puškou dosť trpia aj zápästia, keď sa puška točí. Má zhruba 5 kilogramov, keď si pušky navzájom hádzeme, dostanú ruky poriadne zabrat. Divák z programu vidí približne výsledných 8 minút. Ale za tým je veľa týždňov a mesiacov driny, kým všetky detaily cvikov nacvičíme a zladíme,“ objasňuje jeden z najlepších vojakov útvaru Čestnej stráže OS SR.

Smer Žilina

Lukášovým dlhodobým cieľom je stať sa príslušníkom žilinského piateho pluku špeciálneho určenia. V uplynulom roku úspešne absolvoval výberové konanie v Žiline. Čo ho tam láka?

„Predovšetkým zaujímavá práca, určitý adrenalín, ale aj súdržnosť kolektívu. Lákajú ma aj zoskoly, šport ma baví. Aj príroda, som všestranný športovec. Nemal som nikdy problémy s preskúšaním z telesnej prípravy ani so strelbami. Hoci z telesnej prípravy dosahujú aj iní z rotý pekné výsledky,“ hovorí najlepší vojak sil výcviku a podpory za rok 2011 desiatnik Lukáš Kameniar.

Veliaci poddôstojník druhej rotý nadrotmajster Helmut Polin konštatuje, že Lukáš je bezproblémový vojak. Šikovný, iniciatívny, vynikajúco reprezentuje ozbrojené sily na verejnosti počas štátnych protokolárnych aktivít doma i v zahraničí. „Viem, že Lukáš by chcel ísť do žilinského pluku. Nechceme mu v tom brániť. Myslím si, že má na to predpoklady. Je výborne pripravený po fyzickej stránke, psychicky vyrovnaný. Želám mu, nech sa to vydarí. Aj keď pre nás to bude strata,“ priznáva veliaci poddôstojník roty.

Pridáva sa k nemu aj veliteľ rotý kapitán Ján Polák: „Už dlhšie patrí medzi špičku v jednotke. Po odbornej stránke i v telesnej príprave. V tej dosiahol výnimočné hodnotenie 256 bodov. Želám mu, nech pokročí ďalej. U nás odvieďol veľmi dobrú prácu za tie roky. Vždy je na neho spoľahlivý. Ale vidím na ňom, že práve tá orientácia na náročný výcvik, aký má žilinský útvár, ho baví,“ zdôrazňuje veliteľ rotý.

O GPS, presných hodinách a ukradnutom lietadle

/ kpt. Peter GARAJ

V sérii technologicko-konšpiračných článkov si povieme niečo o tom, ako funguje GPS, ako sa tento systém používa vo vojenskej technike a ako sa dá zneužiť.

GPS, teda Global Positioning System (v preklade globálny pozičný systém), je celosvetovo dostupný navigačný systém, ktorý poskytuje presný čas a pozíciu za každého počasia. Do úplnej prevádzky bol spustený v roku 1994 a vtedy sa na GPS používalo 24 satelitných staníc na orbite okolo Zeme. Odvtedy sa systém spresnil a zdokonalil a dnešný GPS verzie III využíva až 31 satelitov na obežnej dráhe. Sú rozmiestnené tak, aby videli na každé miesto na zemeguli, a preto sa napríklad hodia ako detektory jadrových výbuchov. Stačí detektor záblesku na každej družici a operátori GPS hneď vedia, kde sa „to“ stalo (v súčasnosti je detektorov omnoho viac). Alebo sa dá takýmto spôsobom synchronizovať protónový urýchľovač na jednej strane zemegule a detektor nadsvetelných častíc na druhej strane zemegule.

Od teórie k praxi

Ale podme od nudnej teoretickej techniky ku krásne aplikovanej matematike. Ako sa vyráta pozícia na Zemi? Je potrebný prijímač GPS a voľná obloha. GPS prijímač by mal vidieť minimálne štyri družice, inak jeho presnosť nie je dostatočná, hoci sa v špeciálnych prípadoch používa aj menej satelitov (napríklad presný čas). Každý satelit totiž vysiela svoj vlastný prúd informačných blokov. Každý blok obsahuje presný čas odoslania správy, presnú orbitálnu polohu a približnú polohu všetkých ostatných satelitov. Prijímač potrebuje vedieť, ako ďaleko je od jednotlivých satelitov a z ich polôh zistí priesečník na povrchu Zeme, a to je presná poloha prijímača.

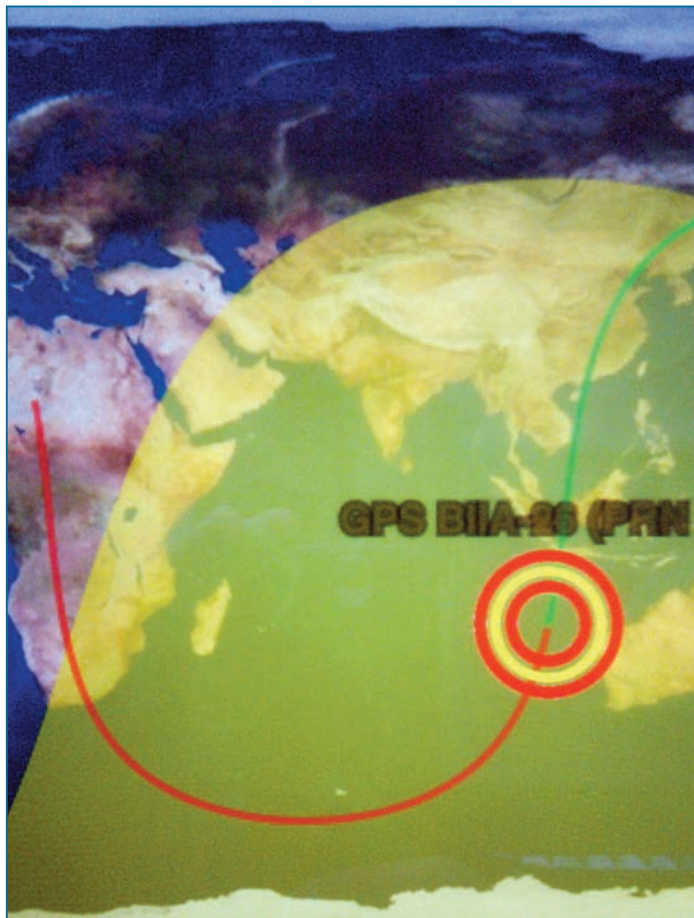
Jednou z najkritickejších veličín je čas. Hodiny prijímača musia byť veľmi presné, odchyľka v čase rovnajúca sa 0,000 001 (teda jednej mikrosekunde) sa rovná priestorovej odchyľke 300 metrov. Keďže v každom mobile asi nie sú také presné hodiny, matematicky sa odchyľka hodín doráta zo vzdialenosti medzi priesečníkom troch satelitov a Zeme a vzdialenosti od priesečníka štvrtého satelitu a Zeme. Bežné GPS hodiny sú presné na približne 14 nanosekúnd.

GPS ako také sa dnes používa hádam vo všetkom, čo sa hýbe. V autách, mobiloch, bicykloch, lodiach, lietadlách, prenosných počítačoch, autonómnych a navádzaných systémoch.

Aj v civilnej sfére

Tu sa trochu pristavme. GPS signál bol najprv len pre „vybrané“ vojenské účely. Lenže prezident Ronald Reagan po incidente v roku 1983, keď bolo zostrelené kórejské civilné lietadlo, ktoré zabúdilo do ruskej bezletovej zóny, vydal nariadenie, aby bolo GPS dostupné pre každého ako všeobecne prospešná vec. Tak sa signál GPS začal využívať aj v civilnej sfére. No mal umelo vytvorenú nepresnosť a civilné GPS prijímače mali presnosť asi 100 metrov. Prezident Bill Clinton na návrh Williama Perryho nariadil vypnutie tejto nepresnosti 1. mája 2000 vzhľadom na to, že civilné firmy mali metódy, ako aj tento civilný signál spresniť, a teda výhoda vojenských zariadení sa strácala. Zároveň sa vyvinuli iné metódy na selektívne rušenie GPS signálu v „záujmových“ lokalitách. Napríklad GPS prijímače, schopné pracovať vo výške 18 kilometrov a viac, sa označujú ako vojenské zariadenia a v niektorých krajinách je na takéto zariadenia nevyhnutné povolenie na obchodovanie z vojenským materiálom.

Naozajstné vojenské GPS prijímače sú schopné napríklad prežiť zrýchlenie 12 000 G (moduly navádzania v delostreleckej munícii), zmestia sa do väčších nábojov, prípadne sú

veľmi rýchle, aby mohli riadiť rýchlo letiace rakety či navádzať kazetovú muníciu. Na tieto účely sa používa „vojenská“ časť GPS signálov, ktorá by mala byť presná na menej ako 10 centimetrov. Civilná a vojenská časť signálu sa okrem frekvencie líši napríklad aj ochranou. Kým civilný signál je celkom ľahké pomýliť a vychýliť, vojenský signál je voči takému útoku imúnny. No ani táto koncepcia nie je dokonalá.

Nedávno prebehli médiami správy o tom, že americké bezpilotné lietadlo bolo „ukradnuté“ pri lete nad Iránom. To najzaujímavejšie však je, že lietadlo nebolo zostrelené, ani nešlo o poruchu či haváriu. Teda čo sa stalo? Prvé oficiálne správy hovorili o tom, že s prostriedkom sa stratilo spojenie. A aj keď sa lietadlo v takom prípade malo samo vrátiť na určené miesto, nestalo sa tak. Čo sa vlastne stalo? Veľmi jednoduchá vec. Irán začal rušiť ovládací signál lietadla. Lietadlo (predpokladám) chvíľu krúžilo a vyčkávalo na obnovenie spojenia, no keď sa tak nestalo, aktivoval sa nejaký bezpečnostný systém a lietadlo sa nasmerovalo domov. Ako navigáciu používalo, samozrejme, bezpečné vojenské GPS. No Iránu sa podarilo narušiť aj tento signál. Bepilotný prostriedok bez navigácie je však extrémne zraniteľný, a preto sa v takejto situácii usiluje navigovať akokoľvek, teda aj pomocou civilného GPS. Práve tu je zraniteľný bod. Civilné GPS sa dá zmanipulovať. A keď milé lietadlo pristávalo na „svojej“ základni, v skutočnosti pristálo niekde v Iráne.

V našich podmienkach sa GPS okrem diaľničných systémov pre kamióny používa napríklad na sledovanie pohybu služobných motorových vozidiel či vybraných osôb. A, samozrejme, na navigáciu po slovenských cestách.

Majstri Bosny a Hercegoviny v hokeji

Aj keď rezort obrany už dávno nemá svoj hokejový tím, dvaja príslušníci ozbrojených síl sa za vlaňajší rok stali v tomto športe republikoví šampióni. No nie u nás, ale v Bosne a Hercegovine. Je to dôstojník Štefan a poddôstojník František (mená sme kvôli ich príslušnosti k silám pre špeciálne operácie zmenili). Vlni vo februári vycestovali zo svojho 5. pluku špeciálneho určenia do operácie ALHTHEA. Príslušníci LOT – tímu, ktorý pôsobí v oblasti vzťahov s miestnymi obyvateľmi, sa zoznámili so svojim nemeckým kolegom. Hokejový fanúšik ich odporučil kanadskému trénerovi Bradovi Mc Collinsovi z klubu HK 2010 Iliđa. „Tento klub, ako aj ostatné tri z najvyššej ligy, je zo Sarajeva. No hokejová tradícia je v Bosne a Hercegovine ešte iba v plienkach,“ hodnotí dôstojník Štefan. Poddôstojník František pokračuje: „Smutné bolo, že sme hrávali v kedysi slávnom olympijskom areáli ZETRA z roku 1984. Ten bol však úplne zničený vojnou. Ladovú plochu preto zriadili iba v provizórnej nafukovacej hale bez hľadiska.“ Kanadský tréner a slovenskí hokejisti zvýšili v meste o tento zimný šport záujem. Na finále zo sarajevskými „Vlkmi“ sa v provizórnych podmienkach tiesnili zo tri stovky divákov.

Útočník Štefan, ktorý mal skúsenosti zo slovenskej dorasteneckej ligy, si zapísal tri ligové góly. Aj obranca František, ktorý mal podľa svojich slov za sebou len regionálne „rybníkové“ súťaže, patril k platným hráčom. Oba do ligy nastúpili neskôr: Kvôli služobným povinnostiam mohli trénovať skutočne iba nepravidelne a občas. No tešia sa zo zlatej medaily šampiónov. Aj touto formou prispeli k dobrému menu slovenských vojakov v krajine, ktorá sa i s pomocou misie Európskej únie ALTHEA snaží o život v mieri.

/ Pavol VITKO

Dukla sa chce na OH ligotať

V roku 2010 získali športovci Dukly na svetových alebo európskych podujatiach 46 medailí, v roku 2011 ich vybojovali 31. „Áno, je to síce o niečo menej, ale myslím si, že to nie je dôvod byť smutný. Aj vzhľadom na to, že financií bolo málo a podmienky na prípravu nemali všetci naši športovci jednoduché, som na reprezentantov klubu hrdý,“ hovorí riaditeľ VŠC DUKLA Banská Bystrica Robert Leitl. „V tomto olympijskom roku urobíme všetko pre to, aby naši reprezentanti v letných športoch uspeli predovšetkým na olympiáde,“ avizuje. V súčasnosti má už istú účasť v Londýne desiatka reprezentantov Dukly. „Elena Kaliská a Michal Martikán tvrdo trénujú, lebo aj oni majú ešte veľkú šancu sa kvalifikovať,“ konštatuje riaditeľ VŠC. Okrem toho nádej na účasť majú aj športy ako atletika, rýchlostná kanoistika, vzpieranie, strelba a moderný päťboj. „Ak by Duklu a Slovensko na OH vo Veľkej Británii reprezentovalo 15 našich borcov, bol by to odraz našich súčasných možností a boli by sme spokojní,“ konštatuje R. Leitl. Na porovnanie – na ostatnej olympiáde v Pekingu mala vtedy ešte početnejšia Dukla 16 športovcov. Kaliská a Martikán získali zlato. R. Leitl hovorí: Som presvedčený, že z Londýna privezieme pre rezort obrany aj pre Slovensko úspech a hrdosť. Verím, že naša účasť na letných olympijských hrách v Londýne sa bude tiež ligotať.“ Do konca januára 2012 sa na OH z banskobystrickej Dukly kvalifikovali:

nrtm. Jozef Gönci (športová strelba), rtn. Juraj Tužinský (športová strelba), nrtm. Matej Tóth (20 a 50 km chôdza) nrtm. Miloš Bátovský (50 km chôdza), Dana Veldáková (trojskok), rtm. Milan Randl (džudo), nrtm. Peter Gelle (kanoistika K2), B limity: nrtm. Martina Hrašnová (hod kladivom), Mária Czaková (20 km chôdza), voj. 2. st. Anton Kučmin (20 km chôdza)

Pomoc kamaráta

V rokoch 1996 až 1997 slobodník v zálohe Marián Krištofec pôsobil spoločne s čatárom Štefanom Vavrinčíkom v mierových silách na území bývalej Juhoslávie v slovenskom kontingente UNPROFOR. Hoci slobodník Krištofec sa vrátil do civilu a pracoval pod zemou ako baník na Hornej Nitre a čatár Vavrinčík zostal v ozbrojených silách, ich priateľstvo pretrvalo.

Jeho sila sa nedávno naplno prejavila, keď manželka slobodníka Krištofca Ida potrebovala podstúpiť v ružomerskej ústrednej vojenskej nemocnici náročnú operáciu bedrového kĺbu. Súhlas s ňou bol viazaný na získanie krvi. Čatár Štefan Vavrinčík neváhal a presvedčil piatich svojich kolegov zo základne MOKIS v Ružomberku rotmajstrov: Roberta Debnára, Michala Ivana, desiatnika Ľubomíra Osiku, čatára Michala Senaja a slobodníka Ľubomíra Rotha, aby darovali krv.

Podakovanie rodiny slobodníka Mariána Krištofeca patrí im všetkým. Vojenské priateľstvo pretrvávajú...

jož

Pavol LÍŠKA: Elektronické aukcie ušetrili milióny eur

Ing. Pavol Líška, riaditeľ Úradu pre investície a akvizície. V rezorte obrany pôsobí od júla 2010. Predtým pracoval v súkromnej sfére, kde sa ako manažér venoval obchodu a podnikaniu vo vlastnej firme. Je absolventom Technickej fakulty Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre. Na City Univerzite v Bratislave získal certifikáty Efektívny manažér a Marketing v praxi. V živote sa riadi heslom: „Pomáhaj nezištne iným, nikdy nevieš, kedy sám budeš potrebovať pomoc“.

Dá sa teda povedať, že súčasný spôsob obstarávania je nastavený tak, aby sa nakupovalo efektívne?

Som presvedčený, že systém obstarávania je efektívny. Pokiaľ ide o voľbu, čo nakupovať, je to výlučne na jednotlivých žiadateľoch.

Novodobým trendom vo verejnom obstarávaní sú elektronické aukcie. V čom vidíte výhody takejto formy nákupu?

Transparentnosť a hospodárnosť verejného obstarávania to vysvetľuje azda najviac. Od zavedenia elektronických aukcií sme ušetrili pri obstarávaní niekoľko miliónov eur.

Na druhej strane má tento systém obstarávania aj svoje nedostatky?

Stáva sa, že firmy znížia cenu až tak, že to nevedia dodať. Potom odstúpia od svojej ponuky a celý proces prebieha znova, čo nám dosť komplikuje plánovanie dodávok. Ďalej sa stáva, že uchádzači pri predkladaní ponúk elektronickou aukciou, dávajú vyššiu cenu, pričom počítajú s tým, že pri aukcii znížia cenu svojej ponuky. Ak je v súťaži viac ponúk, je to v poriadku, pretože cena sa naozaj v aukcii zníži, niekedy až neúmerne. Problém nastáva vtedy, keď po predložení ponúk zistíme, že podmienky účasti v súťaži o zákazku splnil iba jeden uchádzač. Pri elektronickej aukcii vidí svoju ponuku ako prvú v poradí, teda najvýhodnejšiu, potom nemá dôvod znižovať cenovú ponuku. Súťaž vyhrá so svojou „nadsadenou“ cenou. Súťaž síce prebehla zákonne, ale je nevyhnutné vyhodnotiť, či takáto cena je pri obstaraní zákazky akceptovateľná.

Pod úrad, ktorému šéfuje, patrí aj predaj hnuťelného prebytočného majetku. Najmä pri drobnom majetku potenciálnych záujemcov odrádzala zložitá administratíva. Je naozaj potrebné, aby záujemca musel pre záujem o vyradené vojenské topánky či sveter absolvovať taký zložitý proces nákupu? Pripravujete v tomto smere nejaké zmeny?

Proces odpredaja prebytočného hnuťelného majetku štátu v správe MO SR podlieha zákonu č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu, ako aj interným normám, ktoré musíme jednoznačne dodržiavať. Nemôžeme ísť mimo rámec tohto zákona. Snažíme sa zachovať čo najväčšiu transparentnosť pri odpredaji tohto majetku zverejňovaním ponúk, vykonávaním elektronických aukcií aj v prí-

padoch, v ktorých to nie je zo zákona povinné.

Jednou z možností ako naložiť s prebytočným majetkom, je aj jeho darovanie napríklad neziskovým organizáciám. Aj v tomto prípade je však samotný proces dosť komplikovaný a majetok, ktorý by mohol ešte niekomu poslúžiť, sa jednoducho zlikviduje. Je možné do budúcnosti legislatívu upraviť tak, aby sa nedostatky v tomto procese odstránili?

Proces darovania taktiež ako proces odpredaja podlieha zákonu č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu. Na jeho zjednodušenie je taktiež potrebná legislatívna zmena, ktorú nie je možné urobiť z úrovne úradu.

Ale keď obec, samosprávny kraj alebo nezisková organizácia (ktoré môžu byť zo zákona obdarované) podajú žiadosť na majetok, ktorý sa nachádza v prebytočnosti, úrad môže spracovať darovaciu zmluvu, a tento majetok sa už nelikviduje, pretože je zmluvne dohodnutý. Aj keď je pravdou, že proces schválenia je zdĺhavý a trvá aj pol roka, čo súvisí s dodržaním legislatívy.

V roku 2011 bol na základe 57 uzatvorených darovacích zmlúv, ktorých realizáciu odsúhlasilo Ministerstvo financií SR, obciam (na prenesený výkon štátnej správy a na výkon samosprávy) a neziskovým organizáciám na účely poskytovania zdravotnej starostlivosti, sociálnej pomoci, humanitárnej starostlivosti, ochrany a prezentácie kultúrnych hodnôt, vzdelávania a výchovy, darovaný

Za rok 2011 bol zisk z predaja prebytočného majetku prostredníctvom elektronických aukcií vyšší o 1,122 milióna eur oproti pôvodným cenám, za ktoré ho rezort ponúkal.

Úspora pri nákupoch bola takmer 670 000 eur. Táto suma nie je konečná. Výrazné zľavy sa podarilo dosiahnuť aj pri jednotkových cenách nakupovaného tovaru. V takýchto prípadoch bude možné úsporu vyčíslieť až po nákupe celkového množstva tovaru, ktorý rezort obrany za takto výhodnejšie vysúťažené jednotkové ceny nakúpi.

„Obstarávanie zákaziek sa na ministerstve obrany riadi vnútornými smernicami. V nich je nariadené použiť elektronickej aukciu nad rámec zákona o verejnom obstarávaní a to konkrétne od zákazky s nízkou hodnotou a vyššie. V roku 2011 sme túto formu len pri samotných nákupoch použili v 134 prípadoch,“ uviedol riaditeľ Úradu

prebytočný hnuťelný majetok v celkovej obstarávacej hodnote 295 860,51 €.

A teraz trochu na inú tému. Ako trávite voľný čas?

Okrem rodiny, ktorá je na prvom mieste, sú to najmä športové aktivity, ďalej cestovanie a fotografovanie. V lete tenis, squash, bicykel, fitness a v zime lyžovanie.

Veľa ľudí sa v živote riadi nejakým mottom, máte aj vy „to svoje“?

Nemám konkrétne motto, ktorým by som sa riadil. Všetko čo v živote robím, sa usilujem robiť naplno a najlepšie, ako viem.

pre investície a akvizície Pavol Líška. Ako ďalej vysvetlil elektronická aukcia je efektívna vtedy, ak sa jej zúčastnia aspoň dvaja uchádzači.

„Využívanie elektronických aukcií sa ukázalo ako veľmi efektívny spôsob šetrenia peňazí daňových poplatníkov. V individuálnych prípadoch sa podarilo znížiť pôvodné ceny až o 20, či 30 percent. Celkovo sa ušetrili milióny eur. To hovorí za všetko,“ povedala predsedníčka vlády SR Iveta Radičová, poverená riadením rezortu obrany.

Ministerstvo obrany minulý rok efektívnym hospodárením ušetrilo celkovo až takmer 60 miliónov eur. Ušetrené peniaze sa využili na nákup osobnej výstroje pre vojakov, malých terénnych vozidiel, pohonných hmôt pre Ozbrojené sily SR a taktiež sa zabezpečili generálne opravy lietadiel L – 39 a MiG – 29.

Trestné oznámenie pre MOKYS

Predseda vlády SR Iveta Radičová, ktorá je v súčasnosti poverená riadením ministerstva obrany (MO), nechá prešetriť niekoľko rokov sa ťahajúce budovanie Mobilného komunikačného systému (MOKYS). V tejto súvislosti už podala Prezidiu Policajného zboru SR trestné oznámenie. Trestné oznámenie bolo podané vo veci podozrenia zo spáchania obzvlášť závažného zločinu porušovania povinnosti pri správe cudzieho majetku a z podozrenia porušovania služobných povinností. Podľa premiérky totiž existuje dôvodné podozrenie z nehospodárneho nakladania s verejnými prostriedkami štátu. V rokoch 2005 až 2010 mali zodpovední zamestnanci ministerstva obrany uzavrieť niekoľko sporných zmlúv, pri ktorých mala

Slovenská republika prísť o niekoľko desiatok miliónov eur, čo potvrdila aj vnútrorezortná inšpekcia. Premiérka zároveň vydala pokyn zastaviť akékoľvek ďalšie platby vyplývajúce zo zmlúv.

Zmluva na MOKYS bola podpísaná ešte v roku 2005 a mala zabezpečiť vybudovanie mobilného komunikačného systému pre Ozbrojené sily SR. Systém mal umožniť komunikáciu na bojovom poli od najvyššieho velenia až po radového vojaka. Súčasťou systému je okrem hlasového spojenia aj dátové, ktoré by malo prenášať obraz a iné údaje z bojového poľa na veliteľstvo.

Predseda vlády tiež v tom istom trestnom oznámení žiada vyšetriť aj pochybné hospodárenie s verejnými peniazmi pri iných nákupoch vojenskej techniky.

Keď sa v auguste 1968 začala okupácia Československa vojskami Varšavskej zmluvy, naša armáda nebojovala. Preto na strane našich vojakov neboli straty stoviek či tisícov životov. Okupácia a následné previerky stovkám z nich však zničili kariéru a tisíciam ďalších poznačili charakter.

Normalizácia: pre statočnosť prišli o uniformu

Niektorí ostali statoční. Keďže vystupovali proti okupácii a svoj postoj spravidla nezmenili ani pri následných previerkach, z vojska ich vyhodili. Tisíce ďalších sa nepriek svojmu vnútornému presvedčeniu zlomili a tvrdili, že okupácia je pre nich internacionálnou pomocou. V tomto článku dávame priestor tým prvým. Zaslúžia si úctu. Je pravda, že rehabilitovaní už boli. Na porovnanie, po nežnej revolúcii bolo za roky 1948 až 1989 rehabilitovaných na Slovensku 1 180 vojakov z povolania a zamestnancov civilnej správy. Z nich tisícka bola neoprávnene prepustená či perzekvovaná po roku 1968. No ak si niekto myslí, že boli aj odškodnení, tak sa mylí.

Tri príbehy

Ján Gejdoš: Otočili polituci aj kamaráti

Plukovník v. v. JUDr. Ján Gejdoš po maturite na Jednotárskej strednej škole v Bratislave a Vojenskej strednej železničnej škole vo Vaľšskom Meziříčí začal slúžiť v Dukle Hodonín. Ako mladý nadporučík hral hokej. Zároveň velil rote športovcov a ty-lárov. „Na previerkovej komisii mi vyčítali, že nevnímam sovietskych vojakov ako našich osloboditeľov. A tiež, že

som bol v Hodoníne na námestí oslavovať, keď naši hokejisti s Golonkom na čele vyhrali v legendárnom hokejovom zápase nad Rusmi,“ spomína J. Gejdoš. Vyhodili ho na dvakrát. Najprv mu zastavili postup a degradovali ho z veliteľa roty na veliteľa čaty. V roku 1971 sa však previerky konali opakovane. „V previerkovej komisii bol veliteľ útvaru, jeho zástupca pre veci politické, predseda útvarovej organizácie Komunistickej strany a predseda nášho Československého zväzu mládeže. To, že prví začali obracať kabáty politruci, ma neprekvapilo. Najviac ma mrzelo, že ma potopil aj predseda z ČSM. Mój kolega, mój ročník, mój kamarát... No keď sa potreboval udržať, hneď otočil. V pohode ma hodil cez palubu...“ Pre nadporučíka Gejdoša bol tento „vyhadzov“ o to ťažší, že ho zároveň vyhodili z Právnickej fakulty v Brne, kde diaľkovo študoval. Prvú prácu v civile si našiel v Poľnohospodárskom stavebnom podniku v Hodoníne. „Našťastie, neskončil som rovno pri lopate. Brodil som sa v gumákoch po poliach a velil partii Cigánov, ktorí kopali rigoly pre odvodňovacie drenážne rúrky...“

Štefan Geroč: Nesúhlasil som, ani keď si ostatní zachraňovali kožu

Podplukovník v. v. Štefan Geroč bol po posádkach Trutnov, Čáslav a Bratislava prevelený do Zvolena. V roku 1968 tento absolvent Ženijného technického učilišta v Bratislave pôsobil vo zvolenskej poddôstojníckej škole. „Keď prišli okupanti, práve som slúžil ako dozorný v kasárňach

Pod Borovou. Bol to pre mňa jeden z najhorších zážitkov v živote.“ V meste to vrelo. „Ako zástupca veliteľa pre veci technické som naložil na auto vojakov a išli sme do mesta na demonstrácie.“ No nielen to. Keďže okupanti obsadili rozhlas v Banskej Bystrici, Štefan Geroč ho požičal na prepravu techniky pracovníkom Slovenského rozhlasu, ktorí sa ešte niekoľko dní snažili vysielať ilegálne. Zhodou okolností bol k 1. septembru premiestnený do Liptovského Mikuláša.

Chápadlám normalizácie však neunikol. Počas previerok na Vojenskej strednej odbornej školy elektrotechnickej a rádiolokačnej v Liptovskom Mikuláši v dotazníku popravde napísal, že so vstupom sovietskych vojsk nesúhlasil. Na rozdiel od väčšiny iných nezradil sám seba. K 1. 7. 1970 ho prepustili z armády ako politicky nespoľahlivého. Stal sa z neho robotník pri výstavbe Glejárskeho a krmovinárskeho podniku v L. Mikuláši. V podniku na spracovanie druhotných surovín živočíšneho pôvodu pracoval ako robotník i po spustení prevádzky.

Svätopluk Kusala: Aby sa ma zbavili, využili môj postoj

Plukovník v. v. MUDr. Svätopluk Kusala, CSc. na Lekárskej fakulte UPJŠ v Košiciach vyučoval stomatológiu. V septembri 1964 nastúpil na Základnú vojenskú službu do Vojenského lekárskeho výskumného a doškolovacieho ústavu v Hradci Králové. Tam sa rozhodol, že ostane v uniforme. Ako najmladší dôstojník v Ústave leteckého zdravotníctva v Prahe zažil prvé dni okupácie. „Medzi vojakmi bola veľmi rozhorčená nálada. Keďže moja

budúca manželka chcela zostať na Slovensku, požiadala som o preloženie do Vojenskej nemocnice Ružomberok. Stalo sa tak 1. októbra 1968.“ Porovnáva, že protetika bola oproti pracoviskám v Čechách na veľmi slabej úrovni. Aj pre výhrady MUDr. Kusalu k práci jed-

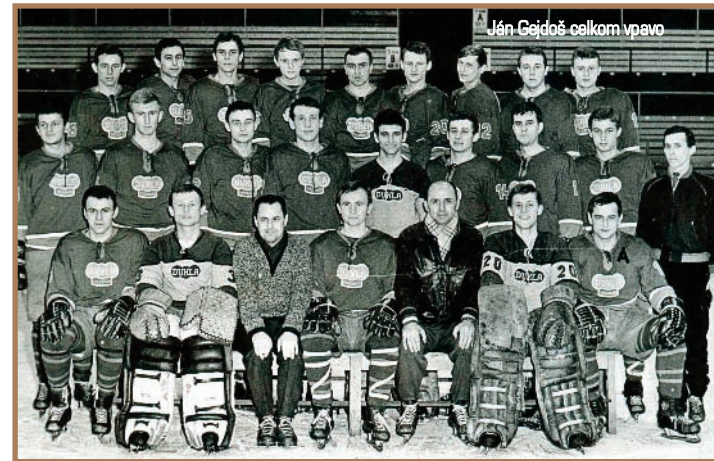
ného z najmenej zručných laborantov, začal ten na neho donášať.

Napísal aj udanie na stranícku organizáciu. V ňom ho obvinil z antisovietizmu a antikomunizmu. „Samozrejme, že som bol proti invázii. No horšie bolo, že mi vsunul do úst výroky, ktoré by som ako človek a lekár nikdy nepovedal. Vraj som vyhlásil, že Rusi nie sú ľudia, ale zvery. Že ak by som musel ošetriť Rusa, urobím mu takú bolesť, že na to nikdy nezabudne. To boli nehorázne výmysly.“

Kontrarozvedka potrebovala „veľký prípad“. Proti MUDr. Kusalovi začali trestné stíhanie. Prokurátor ho najskôr uzavrel tým, že vec odovzdáva na disciplinárne riešenie náčelníkovi nemocnice. Ten mu udelil výstrahu za nezodpovedné plnenie služobných povinností. No paragraf 197 – urážku národa následne prekvapilovali na trestný čin podľa paragrafu 104 – urážku štátu svetovej socialistickej sústavy a jeho popredného predstaviteľa. A to už mohol dostať 4 roky nepodmienečne. Preložili ho do Košíc na nižšiu funkciu. Pokračovala kalvária vypočúvaní. Našťastie, vojenský súd v Prešove sa zachoval statočne. Rozhodol o zastavení trestného stíhania, keďže už bol potrestaný náčelníkom nemocnice. Zákon ani vtedy nepripúšťal dve potrestania za ten istý trestný čin. V októbri 1972 už ako civil začal pracovať na Obvodnom zdravotnom stredisku vo Vychochnej.

Nevzdali sa

Trojica mužov, o ktorej píšeme, sa nevzdala. Aj keď v civile začínali z pozície politicky nedôveryhodných občanov druhej kategórie. Pravda, boli desiatky mužov, ktorých vyhadenie z armády a poníženie pre ich statočný postoj zlomilo. Pretĺkali sa v robotníckych po-

volaniach, mali problémy so životom aj sami so sebou...

Ján Gejdoš bol iný. S manželkou sa vrátili sa na Slovensko. „Keď ma vyhadzovali z armády v Hodoníne aj z Právnickej fakulty v Brne, dekan fakulty bol ten, čo so mnou spolupracoval naozaj úprimne. Povedal, mi že ma musí vyhodit, i keď som mal všetky skúšky v 1. ročníku urobené v riadnych termínoch. Sľúbil mi, že ak sa prihlásim opäť o rok, že ma do školy zoberie. Neveril som, ale svoj sľub dodržal.“ V Liptovskom Mikuláši sa postupne vypracoval na podnikového právnika.

Garbiarsky odpad, kosti, plno hniloby, červov a zadušajúceho smradu. To bol Glejársky a krmovinárske podnik v L. Mikuláši, kde až do roku 1989 pracoval Štefan Geroč. Najskôr ako manuálny robotník, neskôr zmenový majster, napokon vedúci prevádzky prvotvorby. „Nikto tam nechcel robiť. Zamestnanci boli vo veľkej miere trestanci a pologramotní Rómovia. No aj oni vždy vydržali len krátko.“ Prepustený dôstojník Geroč nemal iné východisko, len ostať. Dúfal, že keď už sa vypracoval na inžiniersku pozíciu, bude môcť ísť študovať. Jeho prihlášku na diaľkové vysokoškolské štúdium však okresný výbor komunistickej strany vždy zmietol zo stola. „Najhoršie bolo, keď sa hlásil na vysokú školu syn. To som si musel, takmer kláknúť... Bolo mi z toho horšie ako zo smradu vo fabrike...“

„Z kádrových dôvodov neodporúčame druhú atestáciu,“ našiel MUDr. Kusala po rokoch napísané v materiáloch o svojej osobe. K obhajobe už napísanej práce ho nepustili. Nedal sa. Odišiel pracovať do Púchova. Potom v Modre vo Výskumnom ústave liečiv založil oddelenie klinickej farmakológie. Tri roky mu trvalo, kým mu povolili aspirantúru.

„A z každej druhej stranicej schôdze sa mi donieslo, že ti menej šikovní dávali návrhy na moje odvolanie z kádrových dôvodov,“ zasmeje sa MUDr. Kusala. Bol výborný odborník, preto atakom odolal.

Zmiešané pocity

Ako sa cítili muži, ktorí boli dve desaťročia proti svojej vôli mimo armádu a po svojej rehabilitácii začiatkom 90. rokov si opäť obliekli uniformu?

„Ten pocit satisfakcie bol mimoriadne krátky. Krátko po nežnej revolúcii sa na nás pozerali pozitívne. Za to, že sme sa v roku 1968 nebáli. Za to, že sme boli statoční a neprevracali kabáty,“ spomína Ján Gejdoš. „Čoskoro sa to zmenilo. Keď sa častí dôstojníkov presvedčila, že nežná revolúcia bola naozaj nežná a nemajú sa čoho báť, začali sa na nás rehabilitovaných pozeráť cez prsty. Naša prítomnosť im pripomínala ich hriechy.“ Jána Gejdoša, po rehabilitácii podplukovníka, rektor Vysokej vojenskej technickej školy profesor a generálmajor Vladimír Janeček na tretí raz presvedčil, aby prišiel na vojenskú akadémiu učiť právo. Nechcelo sa mu. Bol už personálny námestník riaditeľa Stavovindustrie v Liptovskom Mikuláši. No napokon sa 1. 9. 1990 vrátil do uniformy. „Bolo to skrátka vo mne,“ usmeje sa. Stal sa vedúcim sekretariátu rektora, učil, no po pár mesiacoch ho oslovila vznikajúca Vojenská polícia. V Liptovskom Mikuláši sa stal jej prvým veliteľom. „Bolo pre mňa veľmi ťažké očistiť Vojenskú políciu od príslušníkov bývalej vojenskej kontrarozvedky. Nechcel som, aby to vyzeralo tak, že im vraciam to, čo oni urobili mne...“ A ako to vyrieši? Nuž tak, že im ešte hľadal miesta trebárs technikov v automobilovej službe. Skrátka, všetci štrnásť ostali slúžiť vo vojsku tak, že ani jeden z nich neodíšiel do zálohy bez výsluhového dôchodku.“

Ako vnímal návrat do armády Štefan Geroč? „Nebola to slasť. Cítil som sa viac nevítaný ako vítaný.“ V roku 1990 ho rehabilitovali v hodnosti podplukovník. Pôsobil ako náčelník viacerých odborov na Vojenskej akadémii v Liptovskom Mikuláši. „Po dvadsiatich rokoch som sa obával, či službu v armáde ešte zvládnem. Nakoniec to bolo všetko celkom inak. Najmä tie vzťahy čo som tam našiel, boli takmer rovnaké ako v období previerok a normalizácie. Skostnatenosť, podozrievanie a neúprimnosť – celých dvadsať rokov

dokončenie na strane 42

ostali v konzerve.“

Svätopluk Kusala akoby reprezentoval tých vojakov, ktorí sa po návrate do armády stretli s korektnými vzťahmi. Vari to bolo preto, že od roku 1992 začal pôsobiť na jej vyšších poschodiach? „Keď som v januári nastúpil v hodnosti podplukovník ako poradca v Úrade vlády ČSFR, varovali ma, že budem medzi samými starými kádrami. Že to bude riadne hrýzovisko. Nuž – nebolo. Chlapi na odbore obrany a bezpečnosti štátu boli otvorené hlavy...“ S. Kusala ešte za socializmu postgraduálne vystudoval medzinárodné právo a medzinárodné vzťahy. Od 1. januára 1993 sa stal riaditeľ odboru medzinárodných otázok Sekcie zahraničných vzťahov novovzniknutého MO SR. Na tri mesiace ho vyslali do Viedne ako vojenského poradcu slovenskej delegácie v KBSE. No a v rokoch 1994 až 1999 bol vojenským pridelencom v Chorvátsku. Po odchode do zálohy v roku 2001 sa venoval zahraničným vzťahom v kancelárii prezidenta.

Druhá facka

Vojakom, ktorí sa vrátili po rehabilitácii do uniformy, priznali do výsluhy rokov aj tie, ktoré boli nie vlastnou vinou mimo služby. No iba do roku 1997. „Zákonom o peňazných náležitostiach vojakov č. 380/1997 a prijatím vnútornej smernice MO SR k tomuto zákonu nám výsluhu za uvedené roky zobrali. Išli sme s platom dolu od troch do päť tisíc korún. Konkrétne mne ho celkovo znížili o 4 140 Sk. Ako plukovník som platovo klesol na úroveň svojho poručíka,“ s nevôľou konštatuje plk. v. v. Ján Gejdoš.

„Bola to pre nás druhá facka od armády. Na protest som požiadal o prepustenie. Nikto sa nepýtal na dôvod. Boli radi, že sa ma zbavili...“ ilustruje situáciu Štefan Geroč. V roku 2001 sa zákon vrátil k predchádzajúcemu zneniu. Š. Geroč však dodáva: „To už bolo po funuse, pretože medzitým až na pár výnimiek všetci rehabilitovaní reaktivovaní vojaci odišli so znechutením do civilu – zmena sa ich už netýkala. A ešte niečo: „Doteraz naozaj neviem, ako je možné, že o nás vypadla zmienka zo zákona o protikomunistickom odboji č. 219 Z. z. z roku 2006. Vari vojaci, ktorí sa postavili proti vstupu okupačných vojsk a následne za to trpeli, sa svojím spôsobom na tomto odboji nepodelali,“ pýta sa S. Kusala.

Plané sľuby a zmysel existencie

Všetci traja muži, ktorých spomíname, pracovali v minulých dvoch desaťročiach vo vrcholných orgánoch Združenia vojenskej obrody Slovenska. Toto občianske združenie spolupracuje s našim rezortom na zmluvnom základe. Presadzuje záujmy rehabilitovaných vojakov. Pred ostatnou konferenciou Obrody v roku 2011 prebehlo v združení referendum. Otázka znela, či má vôbec zmysel ďalej pokračovať v činnosti. Medzi rehabilitovanými vojakmi totiž začala prevládať apatia a znechutenie. Nepodarilo sa im dosiahnuť to, čo sľuboval už federálny zákon o ich rehabilitácii z roku 1990. Ide o odškodnenie. Bolo by to vysvetľovania na desiatky strán, keby sme chceli podrobnejšie priblížiť ich úsilie voči všetkým predchádzajúcim parlamentom a vládám. Sľuby, sľuby, sľuby... Nepochodili! Čím je ich menej, tým menšia je nádej. „Naše okresné organizácie sa už pre úbytok členov spojili do územných. Je ich sedem. Z takmer tisíciky členov nás ostalo niečo vyše tristo,“ konštatuje súčasný predseda Obrody Svätopluk Kusala. A o čo teda žiadajú? Ozrejmuje Ján Gejdoš: Ide nám o jednorazové odškodnenie vo výške 150 eur za jeden rok, ktorý sme boli z politických dôvodov počas totality mimo vojenskej služby. Odškodné má byť maximálne do výšky 3 000 eur: Pre vdovy žiadame polovicu. Systém je obdobný, ako bol u vojakov, ktorí boli v rokoch 1948 až 1954 slúžili vo Vojenských táboroch nútených prác – Pomocných technických práporoch a boli odškodnení v polovici minulého desaťročia. Napokon – pôvodne nás mali odškodniť spolu s nimi. Politici aj ministerskí úradníci však tvrdili, a to i písomne, že pre rehabilitovaných vojakov pripravia nový odškodňovací zákon. Dodnes sme sa ho nedočkali...“

Základný zmysel – pokračovanie existencie Obrody jej predseda plk. S. Kusala vidí takto: „Myslíme si, že ani príslušník armády by sa nemal vždy ohnúť pred politickým tlakom. Keby sa každý vojak odvolával na to, že si len plnil svoje povinnosti a bolo by to vždy pozitívne akceptované, nikdy by napríklad nebolo Slovenského národného povstania.

A nikdy by sa nemohol uskutočniť Norimberský proces. Sme skrátka súčasťou histórie armády a dôkazom, že v minulom režime bola hrubo zneužívaná na politické ciele. Na odpor voči okupácii veľa statočných vojakov doplatilo. Nechceme sklamať ich pamiatku.

Ich posolstvo budeme niesť naďalej.“

Krízový manažment

/ plk. MUDr. Vladimír LENGVARSKÝ, MPH
riaditeľ Úradu hlavného lekára – hlavný lekár OS SR

V závere minulého roka sme boli konfrontovaní s krízovým stavom v našom zdravotníckom systéme, spôsobeným podaním hromadných výpovedí lekárov v ústavných zdravotníckych zariadeniach.

Napriek dlhodobému ubezpečovaniu o pripravenosti štátu aj na najhorší scenár došlo nakoniec k nezvládnutiu situácie a potrebe vyhlásenia núdzového stavu v niektorých nemocniciach. Je asi nemysliteľné, aby Ozbrojené sily Slovenskej republiky disponovali dostatočným počtom zdravotníckych zariadení a odborne erudovaných lekárov tak, aby mohli v prípade potreby vykryť výpadky takého veľkého rozsahu.

Absencia koordinácie a scenárov

Činnosť štátnych orgánov či už pred, alebo počas núdzového stavu ma však iba utvrdila v presvedčení, že žiadny krízový manažment v tomto štáte vlastne ani neexistuje. V podstate všetci dobre vieme, aké sú možné ohrozenia. Počnúc teroristickými útokmi cez prírodné a technologické katastrofy až po pandémie. Sú definované v rôznych zákonoch, robia sa o nich konferencie, semináre, píšú sa články.

A to je tak asi všetko. Neexistuje pritom nijaký centrálny orgán, ktorý by mal prehľad o všetkých možných kapacitách jednotlivých súčastí Integrovaného záchranného systému a ďalších relevantných zložiek, stavu ich vycvičenosti a materiálneho zabezpečenia. Neexistujú relevantné typové scenáre na úrovni štátu, ktoré by definovali možné ohrozenia a súčasne aj reakciu na ne pre jednotlivé zložky štátnej správy. Neexistujú žiadne plány, aký početný personál má byť na takéto situácie pripravený, akým materiálom, technikou a spôsobilosťami musí disponovať, akým spôsobom bude cvičiť, v akom režime dosiahnuteľnosti bude fungovať a pod.

Dovoliť si tvrdiť, že ak by to bolo inak, štát ako riadiaci krízový manažér by nikdy nemohol dopustiť, aby napr. počet našich mostových súprav klesol na súčasné množstvo, s ktorým ešte zabezpečíme jednu, možno dve povodňové sezóny, alebo aby sa dopravné alebo inak povedané viacúčelové vrtuľníky dostali na hranicu ich technickej životnosti, takže čoskoro už asi nesmie v lesoch horieť a podobne.

Úlohy štátu

Vráťam sa však k zdravotníctvu. V decembri sme boli svedkami ťažkých mediálnych bojov medzi „dobrým“ ministerstvom zdravotníctva, neskôr až vládou Slovenskej republiky a „zlým“ lekármi, ktorým sa máliło zvýšenie platu o tristo eur: Nebudem na tomto mieste polemizovať o úrovni takého druhu komunikácie, ani oprávnenosti požiadaviek jednej alebo druhej strany.

Ozbrojené sily Slovenskej republiky prispeli k riešeniu krízového stavu niekoľkými lekármi, t. j. všetkými, ktorí boli požadovaní v rámci potrebných špecializácií, aj keď očakávanie možno boli vyššie. Je to však ďalší prípad spomínanej absencie koordinácie na vyššej úrovni, keď na národnej úrovni neexistuje prehľad personálu, materiálu a techniky pre krízové scenáre vrátane samotných scenárov.

Chcem upozorniť na inú vec. Počas celej krízy absentovali vyjadrenia aj iných hráčov na tomto poli. Konkrétne myslím napríklad poisťovne. A najmä súkromné. Žiadna z nich sa nevyjadrila, že je ochotná v záujme upokojenia situácie zvýšiť platby za svojich poisťencov a ukrojiť zo svojho zisku, samozrejme, s garanciou, že takto navýšené platby pôjdu iba na mzdy. Taktiež súkromní poskytovatelia ústavnej zdravotníckej starostlivosti nevystúpili iniciatívne s tým, že svoje kapacity vrátane personálu počas novej krízy otvoria pre všetkých občanov a budú tak všetci maximálne možným spôsobom participovať na minimalizovaní možných dôsledkov núdzového stavu pre obyvateľov. Pýtate sa prečo. A tu sa dostávame znovu k úrovni a spôsobu súčasného krí-

Podakovanie českým kolegom

zového manažmentu v štáte. Dva spomínané subjekty v zdravotníckom biznise sú totiž súkromné. Ich cieľom je vytvárať zisk, čo je, samozrejme, legitímna a pochopiteľná vec.

Čo je však nepochopiteľné, je skutočnosť, že štát dopustil, aby stratil kontrolu nad dôležitými súčastami zdravotníckeho systému.

Dovoliť si tvrdiť, že štát musí jasným spôsobom definovať, akú úroveň zdravotníckych služieb vlastne chce a môže poskytovať. Potom sa tie služby budú poskytovať na základe jasných pravidiel vo vzťahu nielen k pacientovi (včasnosť a kvalita), ale aj k zdravotníckemu zariadeniu (úhrada reálnych cien za poskytnuté služby). Pre všetko ostatné je priestor pre komerčný sektor, od rôznych druhov pripoistenia, cez súkromné zariadenia pre diagnostiku či liečbu až po rehabilitačné a rekreačné zariadenia.

Štát, a to je jedna z jeho hlavných úloh, je zodpovedný za bezpečnosť a zdravie občanov. Logicky vyplýva, že na to musí mať nejaké nástroje. Či už vo forme inštitúcií alebo iných zariadení, odborne erudovaného personálu, zásob a plánov na ich použitie.

Nevyhnutnosť plánov a kapacít

V zdravotníctve to znamená možnosť disponovať jasne definovanou sieťou zdravotníckych zariadení s možnosťou reálneho rozšírenia a posilnenia ich kapacít v prípade akejkoľvek potreby. Znamená to taktiež existenciu jasných plánov súčinnosti s ďalšími zložkami. Znamená to tiež existenciu krízových zásob liečiv, zdravotníckeho materiálu, vakcín a podobne s jasnými pravidlami kto, kedy, ako, komu a odkiaľ bude jednotlivé komodity poskytovať.

Znamená to tiež, že v tomto systéme budú mať jasne stanovené úlohy aj Ozbrojené sily Slovenskej republiky. A to úlohy nielen pre ich zdravotnícku službu, ale aj pre iné súčasti.

Obávam sa však, že v súčasnosti, aj napriek zastaveniu transformačného procesu v nemocniciach štát už tieto nástroje nemá. O zaradení ústavných zdravotníckych zariadení do verejnej minimálnej siete rozhodujú poisťovne, ktoré sú všetky akciovými spoločnosťami, a nie štát. Deklarovaný rozšírený lôžkový fond, ktorým

nemocnice a následne, samozrejme, aj ministerstvo zdravotníctva na papieri disponujú, je iba chiméra na každoročných výkazoch bez akéhokoľvek reálneho základu či už v personálnych, alebo materiálnych kapacitách. Absolútne absentujú koordinované plány pri vážnych ohrozeniach (vysoko virulentné nákazy, pandémie a pod.). Neexistujú reálne kapacity na izoláciu chorých, ich liečbu, prípadne akútnu vakcináciu ďalších osôb atď.

Pre názornú ilustráciu problému sa opäť vrátim k prípadu tzv. ukrajinskej chrípky pred dvoma rokmi. Ministerstvá si problém prehadzovali ako horúci zemiak. Strašidlo sa volalo síce chrípka, takže by malo patriť ministerstvu zdravotníctva, našťastie preň sa vyskytlo na ukrajinskej hranici a tá patrí vďaka Schengenu ministerstvu vnútra, takže strašidlo bolo urýchlene transportované kolegovi vo vláde. Keďže dotknuté ministerstvo asi za dva dni pochopilo, že na komplexné zvládnutie kauzy nemá, šup so strašidlom na ministerstvo

obrans. Našťastie, zo zdravotníckeho hľadiska nešlo o závažnejší problém, prípad však dokonale ilustruje neexistenciu krízového manažmentu štátu v tejto oblasti.

Týmto príkladom som chcel iba zdôrazniť, že ozbrojené sily, pravdaže, ich zdravotnícka služba, si uvedomujú, že sú tu nato, aby pomáhali občanom tohto štátu v krízach a v núdzi, lenže aj štát si musí uvedomiť, že neustálym znižovaním počtov a okresávaním výdavkov v týchto zložkách oslabuje aj sám seba a schopnosť chrániť svojich občanov. My sa nebránime nijakým úlohám, ale požadujeme ich jasné stanovenie, plné materiálne technické a personálne zabezpečenie.

Tak aby v prípade potreby sa nedvíhalo obočie a nerozširovali zreničky (ne)kompetentných funkcionárov pri zistení reality vtedy, keď už bude neskoro.

Slovník anglicko slovenský

- margin** – okraj
- valid** – platný, právoplatný
- expiry** – uplynutie
- to share** – deliť, podeliť, rozdeliť (medzi)
- jealous** – žiarlivý
- exempt** – oslobodiť
- rack** – polica
- surgey** – ordinácia, ambulancia
- hire** – najatť, prenajať
- rude** – neslušný, drzý, grobiansky
- encourage** – povzbudenie
- fable** – bájka
- nightingale** – slávik
- sacrifice** – obetovať
- ungrateful** – nevďačný
- nest** – hniezdo (vtáčie)
- remote** – vzdialený
- reveal** – odhaliť, skryť
- pavement** – chodník
- advertisement** – reklama
- inscription** – nápis, venovanie
- guide** – sprievodca
- sincere** – úprimný
- submarine** – ponorka
- lorry** – nákladné auto

Dočasné vyčlenenie na plnenie úloh

/ Ing. Milan ŠAJBAN

/Anton KRIŽAN

Pri predkladaní žiadostí profesionálnych vojakov na dočasné vyčlenenie na plnenie úloh podľa § 60 ods. 2 zákona č. 346/2005 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov Ozbroyených síl Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“) a pri predkladaní návrhov veliteľov na zabezpečenie realizácie takéhoto personálneho opatrenia, dochádza k nesprávnej aplikácii príslušných ustanovení zákona.

Na účely určenia jednotného a vecne správneho postupu pri riešení žiadostí profesionálnych vojakov a návrhov veliteľov, minister obrany Slovenskej republiky 17. marca 2011 schválil „Metodické pokyny na zjednotenie postupu pri podávaní žiadostí profesionálnych vojakov a predkladaní návrhov veliteľov na personálne opatrenia súvisiacich so zmenou miesta výkonu štátnej služby profesionálneho vojaka“ (Č. p.: OÚ – 19 – 28/2011). Metodické pokyny sú uverejnené na intranetovej stránke Osobného úradu Ministerstva obrany SR (hlavná stránka/zákony a predpisy/profesionálni vojaci/vybrané smernice, metodické pokyny a usmernenia). Metodické pokyny určujú právne východiská na konkretizáciu obsahu a predkladanie žiadostí o dočasné vyčlenenie na plnenie úloh profesionálneho vojaka na Ministerstvo obrany Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“), jeho úradu alebo zariadenia, do organizačnej zložky Vojenského spravodajstva, k Vojenskej polícii, alebo do rozpočtovej alebo príspevkovej organizácie v pôsobnosti ministerstva. Metodické pokyny určujú aj postup veliteľa pri spracovaní návrhu na dočasné vyčlenenie profesionálneho vojaka, pri prijímaní stanoviska k jeho žiadosti a pre predkladanie návrhu na takéto personálne opatrenie na rozhodnutie. Ustanovenie § 60 ods. 2 zákona má vecný charakter; pretože podľa § 82 ods. 3 písm. b) zákona je určené ako povinná náležitosť výrokovej časti personálneho rozkazu ministra obrany SR [§ 82 ods. 5 písm. b) zákona], na základe ktorého je profesionálny vojak dočasne vyčlenený na plnenie úloh. Podľa § 68 ods. 4 písm. c) zákona sa dočasné vyčlenenie na plnenie úloh podľa § 60 ods. 2 zákona považuje za zmenu miesta výkonu štátnej služby. Vo vzťahu k žiadosti o dočasné vyčlenenie na plnenie úloh nemá však ustanovenie § 68 ods. 4 písm. c) zákona vecný význam, pretože ho zákon nevyžaduje ako povinnú náležitosť výrokovej časti personálneho rozkazu ministra obrany SR [§ 82 ods. 3 písm. b) zákona]. To je aj dôvod, prečo nie je profesionálny vojak dočasne vyčlenený na plnenie úloh podľa § 68 ods. 4 písm. c) zákona. Profesionálny vojak, najmä na základe existencie ustanovenia § 68 ods. 4 zákona, príp. z dô-

vodu neznalosti tejto personálnej problematiky, však veľakrát predloží veliteľovi „žiadost o zmenu miesta výkonu štátnej služby“ alebo „žiadost o premiestnenie“ aj napriek tomu, že jeho záujmom je byť dočasne vyčlenený na plnenie úloh do niektorej organizačnej zložky uvedenej v § 60 ods. 2 zákona. Ako negatívny školský príklad možno uviesť žiadost adresovanú ministromi obrany SR, v ktorej „profesionálny vojak žiada o zmenu miesta výkonu štátnej služby k Vojenskej polícii podľa § 68 ods. 4 písm. c) zákona“ alebo žiadost „o premiestnenie k Vojenskej polícii podľa § 68 ods. 2 písm. b) zákona“. Takáto žiadost je právne nerealizovateľná, pretože zákon ministromi obrany SR ustanovuje pôsobnosť zmeniť miesto výkonu štátnej služby (premiestňovať) profesionálneho vojaka výlučne na Ministerstvo obrany SR, a to podľa § 57 ods. 7 zákona. Domnievame sa, že nemožno ponechať na ministromi obrany SR, aby takúto žiadost „objektivoval“ sám a vybral z jej obsahu práve to, čo žiadostou profesionálny vojak zamýšľa. Táto činnosť ministromi obrany SR neprináleží, a preto to musí spraviť profesionálny vojak ešte predtým, než bude jeho žiadost služobným postupom predložená ministromi obrany SR na rozhodnutie.

Zastávame názor, že „požadovanými údajmi“ v žiadosti o dočasné vyčlenenie na plnenie úloh je použitie pojmu „dočasné vyčlenenie“, alebo konkrétneho znenia príslušného paragrafu, t. j. „§ 60 ods. 2 písm. ...) zákona“ a „miesto určenia“, t. j. organizačná zložka uvedená v § 60 ods. 2 písm. b) až f) zákona, ku ktorej chce byť profesionálny vojak dočasne vyčlenený na plnenie úloh. Uvedenie „všetkých“ troch údajov súčasne sa nevyhlučuje. Žiadost, v ktorej je uvedené ustanovenie „§ 68 ods. 4 písm. c) zákona“, prípadne pojem „zmena miesta výkonu štátnej služby“ možno považovať za právne relevantnú žiadost o dočasné vyčlenenie na plnenie úloh len vtedy, ak je v nej súčasne uvedený aj pojem „dočasné vyčlenenie“ alebo/aj ustanovenie „§ 60 ods. 2 zákona“. Žiadost o dočasné vyčlenenie do niektorej z organizačných zložiek uvedených v § 60 ods. 2 zákona profesionálny vojak adresuje ministromi obrany SR, ktorému ju predkladá služobným postupom. Dočasné vyčlenenie na plnenie úloh je personálne opatrenie, ktoré je vo výlučnej pôsobnosti ministra obrany SR.

Žiadost, ktorá neobsahuje „požadované údaje“, t. j. údaje, na základe ktorých by nemohla byť objektívne identifikovaná, sa vráti veliteľovi, ktorý spracoval návrh na personálne opatrenie s poučením na zabezpečenie doplnenia náležitostí podľa metodických pokynov, pretože veliteľ, ktorý k žiadosti prikladá svoje vyjadrenie (stanovisko), sa nemôže objektívne vyjadriť k „zamýšľanej“ skutočnosti, ktorá v žiadosti nie je uvedená, aj keď z nej tento zámer môže nepriamo vyplývať.

K žiadosti profesionálneho vojaka sa vyjadrí (zaujme stanovisko) veliteľ, generálny riaditeľ, riaditeľ organizačnej zložky, v ktorej [???] je profesionálny vojak ustanovený do funkcie, a jeho nadriadený stupeň (ak taký existuje) a generálny riaditeľ (riaditeľ) organizačnej zložky, do ktorej profesionálny vojak žiada o dočasné vyčlenenie na plnenie úloh. Vyjadrenie (stanovisko) sa uvádza v návrhu na personálne opatrenie alebo sa priebežne prikladá ako príloha k návrhu na personálne opatrenie.

Revízia

/ kpt. Peter GARAJ

V dnešnej časti si poviete niečo o tom, ako sa riešia zmeny, pripomienky a komentáre v našich dokumentoch.

Určite ste už dostali dokument, ktorý vyzeral „zvláštne“, mal v sebe farebný text, niektoré časti boli podčiarknuté čiarkovanou čiarou a niekde boli zobrazené aj mená osôb. Dokument sa tváril konzistentne, texty sa dali tlačiť aj s tými farbami a čiarkami a vôbec sa s tým nedalo nič robiť. A dokonca každý váš zásah mal za následok nové farebné bubliny. No, prosťe hrôza.

Podme sa teda pozrieť na to, ako sa takýto dokument číta, opravuje a upravuje.

Prvým krokom by malo byť zviditeľnenie nástrojov na revíziu. Tak sa to celé odborné volá. Revízia. Vo Worde 2010 to je dostupné v hornom menu, vo Worde 2003 sa k nástrojom na revíziu dostaneme tak, že pravým tlačidlom na myši klikneme na voľnú plochu nástrojov a z daného menu potom vyberieme pruh nástrojov na revíziu.

Keď máme nástroje pripravené, podme sa pozrieť na to, čo všetko môžeme nájsť v takom revidovanom dokumente.

Všetko, čo sa v dokumente mení, sa značí. Viacerí používatelia majú odlišné farby, každý typ úpravy má svoj štýl. Ak napríklad niekto chce zmazať slovo alebo vetu, daný text bude prečiarknutý. Ak niekto chce pripísať text, daný text bude vložený a farebne odlišený. A tak ďalej, určite tieto farebne odlišené zmeny neprehliadnete.

Podme sa však pozrieť na to, ako sa týchto vecí zbaviť. Keďže to sú revízie, teda zmeny, musíme sa rozhodnúť, čo s nimi. Môžeme prechádzať dokument a postupne klikáť pravým tlačidlom na jednotlivé zmeny a voliť medzi „prijat zmenu“ a „odmietnuť zmenu“, prípadne prijať či odmietnuť všetky zmeny naraz.

Word nám poskytuje aj rôzne ďalšie nástroje, ako tabuľku so zmenami, ako aj meno toho, kto daný zmeny vykonal, alebo sa dá zobraziť dokument, ako by vyzeral po prijatí nejakej skupiny zmien, a mnoho iných možností.

Ako posledné si povíme, ako sa toto revízne peklo aktivuje a deaktivuje. Na paneli s nástrojmi na revíziu je tlačidlo „sledovať zmeny“. Ak je aktívne, revidujete...

eme nájsť v takom

acerí používatelia majú odlišné

ať slovo alebo vetu, daný text

a farebne odlišený. A tak

Formátované: Písmo: Tučné

Spomienka na kolegov

/ Tibor UJLACKÝ

/ foto kpt. R. CHOLÁČEK

V priestoroch Dopravného krídla v Kuchyni sa 18. januára pod záštitou veliteľa plukovníka Petra Prokopa uskutočnilo spomienkové stretnutie. Uctili si na ňom pamiatku 8 príslušníkov leteckého útvaru, ktorí pred šiestimi rokmi tragicky zahynuli pri havárii vojenského dopravného lietadla An-24 počas návratu z misie v Kosove. Na spomienkovej akcii sa zúčastnili rodinní príslušníci obetí havárie, veliteľ Vzdušných síl OS SR generálmajor: Martin Babiak a príslušníci dopravného krídla. V rámci spomienkového stretnutia po pietnom akte pri pamätníku, pre prítomných účastníkov celebraval ordinár OS a OZ SR Mons. František Rábek s miestnym vojenským kaplánom por. ThDr. Slavkom Ganajom, dekanom Vzdušných síl plk. ThLic. Markom Trochanom a ďalšími kňazmi zádušnú sv. omšu.

Podporili občianske združenia

/ red

Nákup zdvihacieho zariadenia pre imobilných pacientov a nákup bežných potrieb zaplatia dve občianske združenia zo Slovenska, ktoré získali peniaze od charitatívnej organizácie NATO Charity Bazaar: Symbolické šeky si 30. januára ich zástupcovia prevzali od náčelníka Generálneho štábu OS SR Petra Vojteka. „Náš projekt bol zameraný na podporu tých matiek, ktoré často zostanú bez prístrešia, bez ekonomickej podpory, bez podpory rodiny, bez možnosti si zaraobiť,“ povedala psychologička Občianskeho združenia Domov - Dúha Dagmar Kubičková, ktorý pomáha obetiam domáceho násillia. Na nákup potravín, liekov a ďalších nevyhnutných vecí získal Domov - Dúha 4 400 eur: Občianske združenie Teresa Benedicta je podľa jeho prezidenta Petra Novysedláka zamerané na seniorov, alkoholikov a duševne chorých. Prevádzkuje tri charitatívne domy a jeden z nich dostane vďaka podpore 8293 eur zdvihacie zariadenie pre imobilných ľudí. NATO Charity Bazaar je nezisková organizácia, ktorá združuje predstaviteľov 34 krajín.

Pánsky oblek

/ Miloš ARNOLD

/ oddelenie protokolu KaMO

Základom každého dobre oblečeného muža je oblek. Obleky sú ležérne, formálne a športové. Oblek delíme ešte na konzervatívny, čiže anglický štýl a elegantný, čiže taliansky štýl. Klasická farba pre obleky je čierna, tmavomodrá a všetky odtiene sivej. Zelené a hnedé obleky či saká sa do spoločnosti nosia len cez deň. Pri kúpe obleku rozhoduje účel, na akú príležitosť ideme využívať oblek, strih, farba a, samozrejme, veľkosť. A práve veľkosť je kameňom úrazu. Páni zvyčajne správne neodhadnú veľkosť obleku, nosia veľké obleky, s rukávmi siahajúcimi až do pol dlane a s nohavicami vytvárajúcimi v spodnej časti harmoniku. Správne kúpené nohavice by mali byť vpredu raz zlomené a vzadu rovno padať až po opätky, prípadne keď sú topánky vyššie, zakrývať časť opätky.

Keď vyberáte nohavice, v pohode si sadnite, aby ste vyskúšali, či aj v tejto polohe sa budete cítiť v nových nohavičkách pohodlne. Nové nohavice by vám mali sedieť v bokoch, nemali by visieť na polovici zadnej časti tela. K dobrým nohavičkám patrí kvalitný kožený opasok s jednoduchou sponou, farebne zladený s oblekom.

Oblek by sa nemal priľisť krčiť, a preto neváhajte pri kúpe vyskúšať nekrčivosť podržaním látky v ruke. Ani to však nezaručí, že sa oblek nebude žmoliť, preto sa nezapadnite spýtať predávajúceho na materiálové zloženie látky, jeho vlastnosti a čistenie. Pri kúpe obleku sa nedať presvedčiť na úpravu – skrátenie saka či nohavic. Takéto nohavice poznáte na prvý pohľad, naruší sa ich symetria, dole sú široké. Správna dĺžka rukáva na saku siahá po koniec palca a začiatok ruky. Zostáva tu priestor na okraj košeľe. Či je leto, alebo zima, zo saka trčí vždy okraj manžety košeľe. Ak vám oblek nesedí na pleciach, nekupujte ho! Kvalitný oblek poznáte podľa vypracovania gombíkových dielok, aj na rukávoch by mali byť funkčné. Ďalej sledujte kvalitu a vypracovanie podšívky vnútorných a vonkajších vreciek. Skontrolujte, či vzory, pásiky pasujú k sebe na švíkoch. Čistota obleku je polovica úspechu, preto by ste mali mať aj náhradný, vyzehľený oblek v kancelárii.

Hlavným kritériom pri výbere nového obleku je jeho farba. Každý by mal poznať svoju farebnú škálu. A v nej ladiť farbu obleku, košeľe, kravaty, kabáta a doplnkov.

Sako si odkladáme iba so súhlasom dámy. Sako by malo siahať po rozkrok a zakrývať ho vpredu i vzadu. Pozor na sako so zaokrúhleným spodným okrajom, ktorý odkrýva rovnobežné pokrčené pásy látky v rozkroku. Vo vreckách obleku nosíme maximálne vreckovky, ostatné veci, ktoré si tam zvykneme dať, nepôsobia elegantne. Rovnako tak sa snažíme vyhnúť noseniu mobilu na opasku. Aj ostatné veci, ktoré zvykneme nosiť vo vreckách, patria do diplomatky alebo kufníka. Sako musí byť vždy zapnuté, najmä dvojradové. Ak sedíte a máte sako rozopnuté, zapneme si ho, len čo sa predstavujeme, zdravíme, vystupujeme na pódium, uvádzame hosti alebo prednášame prípitok. Na jednoradovom saku a veste spodný gombík zostáva rozopnutý.

Je zvykom, že výrobca obleku prišije ako reklamu štítok na rukáv saka. Ten treba odpárat. Ak používame vestu, zapíname ju podobne ako sako s jednoradovým zapínaním. Teda posledný gombík môže byť rozopnutý. Vesta nikdy nenahrádza sako! Poklapy vreciek saka sú vždy vyložené von.

Nešťastia sú Božie dobrodenia

/ **mjr. Mgr. Marek IGNACIK, PhD.**

dekan Vojenského dekanátu

Veliteľstva vzdušných síl

Všetky nešťastia terajšieho života akejkolvek povahy sú v skutočnosti spásnosné Božie dobrodenia.

V dnešných časoch mnohí ľudia na základe rôznych v nich panujúcich vášňach na Boha absolútne zabúdajú. Nemyslia na svoju dušu, ani na svoje povinnosti. Žijú iba telesný život a kopia jeden hriech na druhý. Čo nakoniec týmto ľuďom priniesie takýto úbohý stav? Záhuby. Ale Boh veľmi chce, aby všetci ľudia boli spasení: „...nemám záľubu v smrti bezbožného, ale v tom, že sa bezbožný odvráti od svojho spôsobu života a bude žiť. Odvráťte sa od svojich zlých spôsobov života! Prečo máte vymrieť...?“ (Ezech 33, 11).

Preto Boh, predvídajúc nešťastný koniec týchto ľudí a želajúc si ochrániť ich pred takýmto koncom dopúšťa na nich hocjakú citeľnú chorobu, rôzne bolesti a zarmútenia, nebezpečenstvá a iné nešťastia.

Dopúšťa ich z toho dôvodu, aby sa ľuďom pripomenul, priviedol ich k spoznaniu biedneho stavu svojho srdca a primäl ich k náprave. Či to nie je dobrodenie? Keď sa komukoľvek z nás na tele, či v tele objaví nákazlivý a nebezpečný vred alebo nádor, všetci považujeme za dobrodenie to, keď nám ho z tela doslova vyrežú aj s koreňmi.

Operácia je, samozrejme, bolestivým zákrokom, no všetci by sme ju dobrovoľne podstúpili a trpeli by sme, pretože bez nej by sme s určitou istotou prišli o život. Rovnako tiež všetci uznávame za dobrodenie aj to, keď rozvážny otec prisne vychováva svojho syna, želajúc si napraviť jeho nerozumné správanie. Hovoríme, všetko to robí iba z lásky k nemu.

Presne takto nás vychováva aj Boh, keď prestávame žiť podľa Jeho svätých rád. Možno sa nám zdá, že nás trestá. No On nás vychováva, pretože nás miluje a chce aby sme sa stali čistými a blaženými. Apoštol Pavol hovorí: „...lebo koho Pán miluje, toho prisne vychováva, a švihá každého, koho prijíma za syna..., aby sme sa stali účastníkmi Jeho svätosti“ (Žid 12, 6, 10).

Nešťastia v tomto živote nás chránia pred hriechom. Nešťastia v tomto živote sú Božími dobrodeniami, lebo nešťastia sú príčinou na konanie cností a posilňovanie sa v duchovnom živote.

Aj keď Boh na ľudí dopúšťa rôzne nešťastia, nikdy nie také, ktoré by ľudia neboli schopní zvládnuť. Jasne nám o tom svedčí apoštol Pavol, keď hovorí: „...Boh je verný. On nedopustí pokúšať vás nad možnosť, ale s pokúšením spôsobí aj vyslobodenie, aby ste ho mohli zniesť“ (1Kor 10, 13). A preto, spokojne sa spoľahnime na otcovskú priazeň Boha. Nereptajme, lež oslavujeme Ho pri všetkých nás ťažiacich nešťastiach.

Strata ako kríza a kríza ako strata

/ **kpt. Martin BITTNER**

Medzi prioritné úlohy stanovené pre Ozbrojené sily Slovenskej republiky vo výcvikovom roku 2012 patrí okrem zabezpečenia záväzkov a plnenia úloh v oblasti medzinárodného krízového manažmentu aj posilnenie spôsobilostí a pripravenosti jednotiek OS SR na plnenie úloh krízového manažmentu na území Slovenskej republiky.

Posilňovanie spôsobilostí samo osebe nie je jednorazovou udalosťou, ale predstavuje proces, v ktorom by si príslušníci ozbrojených síl mali zdokonaľovať nielen svoje špecifické vedomosti a zručnosti dotýkajúce sa ich vojenskej odbornosti, ale mali by si byť vedomí a pripravovať sa na kontakt s jedincami, alebo skupinami, ktoré sa ocitli v kríze. Väčšinou boli vystavení účinkom udalosti veľmi závažnej povahy, ktorá mala nebezpečný alebo katastrofický charakter a ohrozovala ich život, bezpečnosť, telesnú integritu, zdravie a majetok. Pri stretnutí s takýmito ľuďmi často nevieme, čo robiť a čo povedať, bojíme sa, aby sme neurobili niečo nevhodné, aby sme „nestupili vedľa“, a preto niekedy neurobíme vôbec nič. Do popredia sa dostávajú otázky typu:

Čo je to kríza?

Čo prežívajú ľudia v kríze?

Kto môže pomôcť ľuďom v kríze?

A najmä: Ako je možné ľuďom v krízovej situácii pomôcť?

Stratu môžeme vymedziť ako náročnú životnú situáciu, ktorá je charakterizovaná dlhodobým, ale predovšetkým nezvratným odlúčením od významného objektu alebo funkcie. Pre prežívanie udalosti ako životnej straty má rozhodujúci význam naša emocionálna, citová väzba voči stratenému objektu – človeku, predmetu, činnosti. Prirodzenou, normálnou reakciou na každú uvedomovanú stratu je smútok, prípadne truchlenie. Proces truchlenia predstavuje určitý spôsob spracúvania tejto straty, proces vyrovnávania sa s danou situáciou. Čím bolo pripútané jedinka k stratenému objektu intenzívnejšie, tým výraznejšie a intenzívnejšie budú prejavy smútku a truchlenia. Smútok sa tak prejavuje nielen na emocionálnej (citovej) a kognitívnej (informačno-poznávací) úrovni, ale odráža sa tiež v správaní a na úrovni telesných prejavov.

Na emocionálnej úrovni sa truchlenie prejavuje ako konfliktná záplava emócií, citov, ktoré prežívame v súvislosti s každou veľkou zmenou vo svojom živote a nie je nič neobvyklé, ak dochádza k pomerne častému striedaniu šoku, zármutku, smútku a žiaľu, túžby, pocitov viny, úzkosti a strachu, pocitov beznádeje, ale aj hnevu, zlosti a obviňovania.

Na kognitívnej úrovni predstavuje truchlenie stavy zmätenosti, dezorientácie, nedôvery, zaoberania sa obsedantnými, čiže vnucujúcimi sa spomienkami na stratený objekt a poruchami koncentrácie pozornosti, popriade halucináciami.

Pre správanie v procese truchlenia je typický plač, únikové reakcie (alkohol, drogy, hyperaktivita, denné snívanie, náboženský zápal, ale aj únik do choroby alebo suicidálne tendencie), poruchy spánku, zmena stravovacích

návykov a zmeny súvisiace so sexuálnym životom.

Na telesnej úrovni sa truchlenie prejavuje ako diskomfort, čiže intenzívne pociťovaný stav nepohody prejavujúci sa problémami s dýchaním, zadýchaním, dychovou nedostatočnosťou, kašľom, ale aj únavou, svalovou slabosťou, precitlivosťou na svetlo a hluk a nespavosťou.

Aj keď je proces truchlenia vysoko individuálnou záležitosťou a prejavy zármutku sú podmienené viacerými faktormi, môžeme identifikovať isté štádiá, ktorými prechádzajú všetci, čo utrpeli významnú stratu. Normálny proces truchlenia má tri štádiá:

1. krátke obdobie otrasu, šoku („Nie, to nemôže byť pravda!“).

2. obdobie intenzívneho smútku, charakterizované ventiláciou emócií a manifestáciou príznakov zármutku na všetkých úrovniach.

3. obdobie akceptovania, prijatia, zmierenia, zvládnutia životnej straty („No čo už, nič sa nedá robiť, život ide ďalej“).

Rovnako ako iné zvládnuté životné udalosti môže aj strata viesť buď k rozvoju osobnosti („čo ťa nezabije, to ťa posilní“), alebo tiež k vývojovej stagnácii, alebo poklesu úrovne jednotlivých vlastností osobnosti. Pritom je vhodné si uvedomiť, že každá strata vyvoláva u človeka komplex negatívnych emócií, ktoré počas prežívania nepríjemnej situácie vystupujú do popredia, neraz nadobúdajú prekvapivú, zvláštnu či čudnú kvalitu a dotýkajú sa rôznych aspektov straty. Rozlišujeme:

- Materiálne aspekty straty
- Vztahové aspekty straty
- Intrapsychické aspekty straty
- Funkčné aspekty straty
- Rolové aspekty straty
- Systémové aspekty straty.

Všetky straty môžeme ďalej kategorizovať podľa toho, či sú to straty:

- Aktuálne (prišli nečakane, stali sa „tu a teraz“) alebo anticipované (odchod do dôchodku).
- Vonkajšie (požiar domu) alebo vnútorné (strata nádeje, strata očakávaní, strata dôvery).
- Uvedomované (jedinec o nich „vie“) alebo neuvedomované (nie sú dostatočne spracované „odtrúchnuté“ a ako také sú zdrojom úzkosti a problémov vo vytváraní vzťahov k novým objektom).
- Časovo primerané (z hľadiska obvyklej, „normatívnej“ postupnosti životných strát v individuálnom vývoji jedince) alebo časovo neprimerané (smrť dieťaťa, odovzatie v mladom veku, predčasný odchod do dôchodku).

Strata je prirodzenou súčasťou nášho života a o jej jednotlivých aspektoch a našich potenciálnych reakciách si povieme viac nabadúce.

Tretí stroj série Su-35S vo vzduchu

V Komsomoľsku na Amure uskutočnil 17. januára svoj prvý let tretí stroj z výroby série Suchoj Su-35S-3 z Leteckého závodu Jurija Gagarina (KNAAPO).

Počas viac ako dvoch hodín sa testovala práca motorov pri rôznom zaťažení a fungovanie integrovaného riadiaceho systému. Podľa výrobcu prevádzka systémov motorov a zariadení bola bezchybná. Už v roku 2009 si objednalo ruské ministerstvo obrany celkovo 48 viacúčelových lietadiel Su-35S s dodaním do konca roka 2015. Prvé lietadlo z výroby série Su-35S-1 absolvovalo prvý let 5. mája 2011.

Su-35 sa označuje aj ako stroj s vysokou manévrovateľnosťou 4++ generácie, keďže na vývoji stroja sa využili mnohé z technológií stíhačky 5. generácie. Typovo sa nachádza medzi strojom Su-30MK a PAK-FA. Ide o jednomiestne dvojmotorové lietadlo s digitálnym elektroimpulzným aktívnym riadením (fly-by-wire), ktoré ovláda stroj v plnom rozsahu vo všetkých troch kanáloch. Maximálna rýchlosť letu pri zemi je 1 400 km/h, vo veľkej výške 2 400 km/h. Statický dostup predstavuje 18 000 m, pričom hmotnosť prázdneho stroja je 18 400 kg. Môže niesť veľké množstvo moderných zbraní, podobne ako Su-30MK, pričom sa plánuje aj použitie

nových riadených rakiet typu vzduch - vzduch a vzduch - zem. Maximálne nosnosť výzbroje Su-35 je 8 000 kg, ktorá môže byť umiestnená na 12 závesníkoch.

Nové lietadlo má avioniku založenú na základe digitálneho informačno-riadiaceho systému IMS, ktorý integruje funkcie podsystémov do jedného komplexu a zabezpečuje komunikáciu na rozhraní s pilotom. Kokpit stroja má „presklenú“ koncepciu, zahŕňa dva plnofarebné multifunkčné displeje MFI s uhlopriečkou 15 palcov a rozlíšením 1 400x1 050 pixelov. Nový radar Irbis-E typu AESA dokáže detegovať vzdušný cieľ na vzdialenosť 400 km, umožňuje útočiť súčasne na viac cieľov (sledovanie 30 vzdušných cieľov, na 8 navádzanie zbraňových systémov a sledovanie 4 pozemných cieľov a na dva navádzanie zbraní). Medzi charakteristické konštrukčné prvky Su-35 patrí oproti predchodcom napríklad absencia brzďového chrbtového štítu a nové výkonnejšie motory s meniteľným vektorom ťahu Saturn 117S. Konečný technický život stroja výrobca stanovil na 30 rokov/6 000 hodín, motory majú stanovených 4 000 hodín do KTZ.

rak
Foto KNAAPO

Ozbrojené sily
Slovenskej republiky

**Armádny magazín
v Slovenskej televízii**

PROFESIONÁL

**uvidíte v premiére
každú stredu na
Dvojke o 21,55 h.
a v dvoch reprízach
- ich vysielací čas sledujte
na internete.**

Vojenský čin roka

**Štátny tajomník Ministerstva obrany SR
Róbert Ondrejcsák vyhlásil 15. ročník ankety
Vojenský čin roka. Nominovať do ankety sa dá
v troch kategóriách - za záchranu života, pomoc verej-
nosti a priateľ armády.**

**Do ankety Vojenský čin roka sa môže zapojiť každý, kto pošle svoj tip
do 29. februára 2012 na adresu: Ministerstvo obrany SR, Oddelenie
marketingu a vzťahov s verejnosťou, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava
alebo mailom na adresu: cinroka@mod.gov.sk.**